

UNIVERZITA KARLOVA, FILOZOFICKÁ FAKULTA – KATEDRA POMOCNÝCH
VĚD HISTORICKÝCH A ARCHIVNÍHO STUDIA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Tereza Koplová

STÁLÁ EXPOZICE NÁRODNÍHO MUZEA V LOBKOVICKÉM PALÁCI

Permanent exhibition of National Museum
in Lobkowitz palace

Praha 2020

Vedoucí práce PhDr. Klára Woitschová, Ph.D.

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala zejména své vedoucí práce, PhDr. Kláře Woitschové, PhD., obzvláště za mimořádnou dávku trpělivosti, Mgr. Janu Hanouskovi za zprostředkování hůře dostupných materiálů a pomoc s formální úpravou práce, dále pak pracovníkům Archivu Národního muzea a v neposlední řadě přátelům a rodině, kteří mě podporovali a podporují nejen při psaní této práce, ale rovněž i v průběhu celého studia.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne podpis:

Abstrakt:

Práce se zabývá tématem stálé expozice Národního muzea v Lobkovickém paláci. Konkrétně se jedná o druhou část historické expozice, která nesla název Památky národní minulosti, jejímž cílem bylo komplexní shrnutí vývoje českého státu a jeho národa v období od příchodu Slovanů do roku 1848.

Klíčová slova: stálá expozice, Národní muzeum, Archiv Národního muzea, Lobkovický palác, historická expozice, pracovní scénář, úvodní scénář, libreto

Abstract:

The thesis deals with the theme Permanent exhibition of the National Museum in Lobkowicz Palace. Specifically, the second part of the historical exhibition, entitled Monuments of the National Past, which aimed to provide a comprehensive summary of the development of Czech state and its nation in the period from the arrival of the Slavs to 1848.

Key words: permanent exhibition, National Museum, Archive of the National Museum, Lobkowicz palace, historical exhibition, working script, introductory script, libretto

Obsah

Seznam zkratk	7
Úvod, metodologie, rozbor použitých pramenů	8
1. Plánování expozice	12
1.1. Historické muzeum na Pražském hradě	13
1.2. Varianta expozice v klášteře sv. Jiří	17
1.3. Umístění expozice v Lobkovickém paláci	19
2. Příprava historické expozice	20
2.1. Rekonstrukce Lobkovického paláce	20
2.2. Provedení rekonstrukce	21
2.3. Příprava expozice	21
2.4. Průběh výstav	22
2.5. Ideový záměr (námět)	23
2.1. Libreto	24
2.2. Scénář	25
2.3. Výtvarné, prostorové či architektonické řešení	26
2.4. Muzeologická koncepce	27
2.5. Výběr a příprava a instalace exponátů	28
3. Základní informace o expozici	32
3.1. Realizace expozice a funkce Lobkovického paláce	33
4. Průběh expozice	35
4.1. Zahájení expozice, otevírací doba, ceny vstupného	35
4.2. Návštěvnost	36
4.3. Jazykové hledisko	38
4.4. Využití expozice pro nemuzeijní účely	38
4.5. Komplikace	40
5. Propagace a ovlivnění dobou vzniku	41
5.1. Projekt kulturně–výchovného, osvětového a propagačního využití expozice	41

5.2. Propagace v průběhu expozice	44
5.3. Ovlivnění dobou vzniku	46
6. Osudy expozice po roce 1989	48
7. Výstavy, koncerty a další události v LP přímo nesouvisející se stálou expozicí	49
8. Navrácení paláce rodině Lobkoviců a postupné ukončení expozice	51
Závěr	53
Seznam použitých pramenů a bibliografie.....	55
Seznam příloh	59
Přílohy.....	60
1. Návštěvní kniha – slavnostní otevření expozice „ <i>Památky národní minulosti</i> “ (7. července 1987)	61
2. Pozvánka ke slavnostní prohlídce nově otevřené expozice (13. července 1987)	65
3. První vstupenka ze dne otevření, další vstupenky	66
4. Informační brožura	68
5. Plán Prahy s vyznačením muzejních budov	71
6. Plakáty k expozici „ <i>Památky národní minulosti</i> “	72
7. Výběrový seznam výstav v LP 1987–2000 a 2003 a 2005:.....	76

Seznam zkratek

Seznam neobsahuje běžné zkratky jako jsou inv. č., kart., KSČ, obr., příl., s., atp.

ANM – Archiv Národního muzea

GŘ – Generální ředitelství

HM – Historické muzeum

HE – Historická expozice

KPR – Kancelář prezidenta republiky

LP – Lobkovický palác

NM – Národní muzeum

OSČD – Oddělení starších českých dějin

PSP – Pražský stavební podnik

RNM – Registratura Národního muzea

ŘHM – Ředitelství Historického muzea

SOP – Středisko osvěty a propagace

SÚRPMO – Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů

Úvod, metodologie, rozbor použitých pramenů

Stálá expozice Národního muzea v Lobkovickém paláci. S trochou nadsázky bychom práci mohli přiřknout podtitul: souboj rozličných muzejních přístupů a jeden z nejambicióznějších muzejních počinů minulého století.

Památky národní minulosti byly druhou částí historické expozice (první částí byl pravěk umístěný v hlavní budově NM).¹ Cílem bylo komplexní shrnutí vývoje českého státu a jeho národa v období od příchodu Keltů a Slovanů do roku 1848.² Období po roce 1848 mělo svou vlastní expozici a nacházelo se v hlavní budově NM.³

Jednalo se o expozici mimořádně rozsáhnou, která patřila k nejucelenějším a největším historickým expozicím, jaké kdy byly v ČSR zpřístupněny.⁴ Takto ambiciózní projekt pochopitelně vyžadoval rozsáhlé přípravy, na nichž se podílelo velké množství institucí a osob. Rozličné muzejní přístupy se projeví již ve fázi úvah. Tradiční muzejní přístup představovaný zejména Vladimírem Denksteinem, dlouholetým ředitelem NM, a ideologicky zabarvené historiografie představované zejména významným režimním historikem Josefem Kočím. Významné bylo i osobní angažmá některých protagonistů ku příkladu Heleny Johnové⁵ či Vlastimila Vondrušky⁶, posledního z „realizátorů“ expozice.

Aspektem, jenž nesmíme při zkoumání vzniku a geneze expozice opominout je pochopitelně tehdejší politická situace. Zkoumání ideologického vlivu na historické expozice je pochopitelně ještě v počátcích. Projevoval se různými způsoby a v různé intenzitě.⁷ Přesto lze některé jeho projevy vidět zcela zřetelně, ideologií diktovaná klišé, cenzura, vliv vládnoucí

¹ Pravěk Československa – expozice otevřená roku 1958, její realizaci zajistil Jiří Neustupný a kol., in: Karel SKLENÁŘ, *Obraz vlasti: příběh národního muzea*. Praha: Paseka, 2001. Fénix (Paseka). ISBN 80-718-5399-2, s.368.

² Archiv Národního muzea (dále ANM), Registratura Národního muzea (dále RNM) – Středisko osvěty a propagace (dále SOP) Historická expozice v Lobkovickém paláci (dále HE LP), *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Na základě pověření ministerstvem kultury ČSR a ve spolupráci s Kanceláří prezidenta ČSSR dokončuje Národní muzeum v Praze v těchto dnech dlouho připravovanou expozici v nově rekonstruovaném LP na Pražském hradě*, 1987 červenec-srpen, neinventarizováno.

³ ANM, RNM, GŘ, kart. 302, 2004-2006, I-budovy, Lobkovický palác, neinventarizováno.

⁴ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Na základě pověření ministerstvem kultury ČSR a ve spolupráci s Kanceláří prezidenta ČSSR dokončuje Národní muzeum v Praze v těchto dnech dlouho připravovanou expozici v nově rekonstruovaném LP na Pražském hradě*, 1987 červenec-srpen, neinventarizováno.

⁵ Helena Johnová (*1926 – † 2006) v letech 1968–1984 ředitelka Historického muzea NM.

⁶ Vlastimil Vondruška (*1955) v letech 1984–1989 ředitel Historického muzea NM.

⁷ Klára WOITSCHOVÁ – Libor JŮN, *Národní muzeum v éře Československa*. Praha: Národní muzeum, 2019. ISBN 978-80-7036-595-3.

strany a marxisticko-leninský rámec budované expozice. U historických sbírek jsou tyto projevy ve srovnání s jinými typy sbírek obzvláště markantní. Vstupují sem i dobová rozhodnutí a priority a subjektivní rozhodnutí kurátorů, obzvláště mezi léty 1939 a 1989.⁸ Po roce 1989 byla tato ideologická zátěž z expozice prakticky odstraněna.⁹

Předem bych ráda zdůraznila, že tato práce si neklade za cíl komplexní shrnutí celého tématu, které by za současné situace ani nebylo možné vzhledem k nedostupnosti všech potřebných podkladů, zejména fondu n. p. Výstavnictví, Praha (1947–1990), jelikož právě n. p. Výstavnictví provedl vlastní realizaci expozice.¹⁰ Tento fond se nachází v Národním archivu a jeho zpřístupnění alespoň formou manipulačního seznamu je plánováno, avšak dosud nebylo uskutečněno. Měla by se v něm nacházet organizační agenda, finanční záležitosti, účetnictví, scénáře a libreta, technická dokumentace, katalogy, plakáty a dokumenty týkající se uměleckých akcí a výstav.¹¹

Tato práce čerpá zejména z dosud nezpracovaného fondu Registratury Národního muzea (RNM).¹² Materiály v něm obsažené jsou značně nesourodé. Pro přípravu expozice máme k dispozici řadu různých dokumentů (ideový záměr, libreto, úvodní scénář, technický scénář, výtvarné, prostorové či architektonické řešení), většinu z nich v několika různých variantách. Dalším materiálem jsou zápisy z porad, na kterých je možnost sledovat pouze názorovou rozpolcenost, v některých případech možná přímo i osobní nevraživost mezi osobami, které se na přípravě expozice podílely. Materiálů týkajících se vlastního výběru exponátů a tvorby koncepce expozice se nám příliš nedostává. Průběh expozice v daném fondu de facto reflektován není. Ukončení expozice a navrácení paláce rodině Lobkoviců je rovněž takřka nemožné plně popsat.

Dále lze předpokládat existenci dalších materiálů nacházejících se ve fondech různých institucí (například v Archivu Pražského hradu, Správy pražského hradu, Ministerstva kultury, Kancelář prezidenta republiky...) i jednotlivců (zejména z řad pracovníků muzea a n.p. Výstavnictví, kteří se na přípravě této expozice podíleli), které zde pochopitelně

⁸ Karel SKLENÁŘ – Lubomír SRŠEŇ – Michal STEHLÍK, a kol., *Velká kniha o Národním muzeu*. Praha: Národní muzeum, 2016. ISBN 978-80-7036-476-5.

⁹ Karel SKLENÁŘ, *Obraz vlasti: příběh národního muzea*. Praha: Paseka, 2001. Fénix (Paseka). ISBN 80-718-5399-2, s. 383.

¹⁰ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Tvůrci rekonstrukce LP a historická expozice v něm umístěná*, 1987 červenec-srpen, s. 1, neinventarizováno.

¹¹ Národní archiv, Výstavnictví, Praha (1947–1990), neinventarizováno.

¹² ANM, RNM, Oddělení historické expozice Lobkovického paláce (1983–2006) (dále LP), neinventarizováno.

nemohly být využity, neboť se jedná o materiály z větší části nezpracované. Jejich využití v této práci však ani nebylo třeba, neboť se jedná pouze o úvodní studii k tomuto tématu a rozsah bakalářské práce by byl při jejich využití výrazně překročen.

Množství literatury k tématu je značně omezené. Dějinami Národního muzea se v obecnější rovině zabývá zejména nová publikace Klára WOITSCHOVÁ – Libor JŮN, *Národní muzeum v éře Československa*,¹³ ta věnuje období 20. století, ale popisuje spíše muzeum a jeho fungování jako celek, na příkladech některých významných pracovníků. Lobkovickému paláci zde příliš pozornosti věnováno není.

Dalšími prameny, které se Národním muzeem zabývají v obecnější rovině jsou: Karel SKLENÁŘ, *Obraz vlasti: příběh národního muzea*¹⁴ a Karel SKLENÁŘ – Lubomír SRŠEŇ – Michal STEHLÍK, a kol., *Velká kniha o Národním muzeu*.¹⁵ Obě tyto publikace věnují pozornost zejména obdobím, jež přecházejí období našeho zájmu. Přičemž první jmenovaná beze sporu patří k nejvýznamnějšímu, co bylo o Národním muzeu napsáno. Druhá pak představuje stručný souhrn doplněný o řadu barevných fotografií.

Literatura zabývající se přímo expozicí se omezuje de facto pouze na katalog: Josef KOČÍ – Vlastimil VONDRUŠKA, *Památky národní minulosti: katalog historické expozice Národního muzea v Praze v Lobkovickém paláci*¹⁶ a na průvodce: Jiří BURIAN – Vlastimil VONDRUŠKA, *Průvodce historickou expozicí Národního muzea*.¹⁷ Katalog je obsáhlý a popisuje historii českých zemí i některé vybrané exponáty, a to poměrně dopodrobna. Bohužel se zde výrazně projevila doba vzniku a katalog tedy krátce po svém vydání ztratil na aktuálnosti. Průvodce je stručnější, avšak ne tak poznamenaný dobou vzniku. Obsahuje stručný popis vývoje a fotografie některých exponátů.

Jan HANOUSEK se ve své diplomové práci „*A kdy se zase půjdeme podívat na velrybu?*“ *Expozice a výstavy Národního muzea ve druhé polovině 20. století ve světle archivních*

¹³ Klára WOITSCHOVÁ – Libor JŮN. *Národní muzeum v éře Československa*. Praha: Národní muzeum, 2019. ISBN 978-80-7036-595-3.

¹⁴ Karel SKLENÁŘ, *Obraz vlasti: příběh národního muzea*. Praha: Paseka, 2001. Fénix (Paseka). ISBN 80-718-5399-2.

¹⁵ Karel SKLENÁŘ – Lubomír SRŠEŇ – Michal STEHLÍK, a kol., *Velká kniha o Národním muzeu*. Praha: Národní muzeum, 2016. ISBN 978-80-7036-476-5.

¹⁶ Josef KOČÍ – Vlastimil VONDRUŠKA. *Památky národní minulosti: katalog historické expozice Národního muzea v Praze v Lobkovickém paláci*. V Praze: Národní muzeum, 1989.

¹⁷ Jiří BURIAN – Vlastimil VONDRUŠKA, *Průvodce historickou expozicí Národního muzea*. Praha: Panorama, 1987.

*pramenů*¹⁸ zabýval expozicemi a výstavami NM ve druhé polovině 20. století. Téma Lobkovického paláce však záměrně vynechal s ohledem na tuto moji práci. Práce je významná zejména díky zpracování seznamu výstav pořádaných Národním muzeem. Jiří HADAŠ ve své bakalářské práci *Národní muzeum pohledem vybraných médií – možnosti a limity médií jako historického pramene*¹⁹ zmiňuje pořad „*Probuzení národa*“,²⁰ v jehož rámci byla mimo jiné představena i historická expozice. Důležitost práce tkví zejména ve zpracování televizních, filmových a rozhlasových záznamů, neboť se jedná o prameny velice užitečné, avšak nepříliš často využívané.

Z periodik je třeba zmínit Časopis Národního muzea, tedy jeho Historickou řadu, ve které byly mimo jiné zveřejňovány i výroční zprávy, a Muzejní a vlastivědnou práci, která obsahuje příspěvky týkající se muzeologické teorie i konkrétních témat (sbírek, sbírkových předmětů ...), včetně přehledů výstav. Zmínky o historické expozici nalezneme i v dobovém tisku, ve většině případů se však jedná pouze o zmínky velice zběžné.

Jedná se proto spíše o jakousi letmou sondu či průřez tématem, který si klade za cíl rámcový nástin a shrnutí přípravných prací k expozici a základní informace o expozici jako takové, a to tak, aby tyto informace byly využitelné při případném následném zevrubnějším bádání.

Některé faktory přípravy, průběhu a zakončení expozice nebylo možno na základě momentálně dostupných materiálů, vzhledem k již dříve zmíněným skutečnostem reflektovat v míře, kterou by si toho téma zasloužovalo. Z tohoto důvodu k hlavnímu cíli práce, přibyl úkol další – stanovení některých zásadních otázek, které bude v souvislosti s expozicí v budoucnu třeba zodpovědět.

¹⁸ Jan HANOUSEK, „*A kdy se zase půjdeme podívat na velrybu?*“ *Expozice a výstavy Národního muzea ve druhé polovině 20. století ve světle archivních pramenů*. Praha, 2018. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Katedra pomocných věd historických a archivního studia. Vedoucí práce Klára WOITSCHOVÁ

¹⁹ Jiří HADAŠ, *Národní muzeum pohledem vybraných médií – možnosti a limity médií jako historického pramene*. Praha 2018. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Katedra pomocných věd historických a archivního studia. Vedoucí práce Klára WOITSCHOVÁ.

²⁰ *Probuzení národa*. Výroba: Československá televize Praha 1989 v Krátkém filmu 1989.

1. Plánování expozice

Myšlenka vzniku expozice, která by přehledně představila takřka kompletní dějiny českých zemí, rezonovala hlavami muzejníků řadu let. Zde představím alespoň některé ze zvažovaných možností realizace tohoto ambiciózního plánu.

První expozicí, která představovala dějiny českých zemí byla expozice historické archeologie zpřístupněná roku 1894 v hlavní budově Národního muzea.²¹ Všechny instalace byly sice pravidelně modernizovány, avšak velmi pomalu. Využíván byl starožitnický způsob prezentace exponátů (stále bylo zvykem ukazovat návštěvníkům téměř všechny exponáty, a ne pouze jejich výběr). Velice brzy se projevil nedostatek prostoru, trvalým problémem bylo i financování. Během druhé světové války byly sbírky odváženy do bezpečných úkrytů mimo Prahu. Poválečná obnova (zahlázení nejvýraznějších škod) trvala pouze rok a v roce 1946 se NM znovu otevřelo návštěvníkům. Situace historických expozic však byla dlouhodobě komplikovaná.²²

V padesátých letech proběhl plán přestavby expozic. Záměrem bylo v prvním patře hlavní budovy NM představit historii od pravěku po Velkou říjnovou socialistickou revoluci a rok 1918 (novější dějiny měly být v Muzeu K. Gottwalda). Z toho byla realizována pouze nejstarší část, oceňovaná doma i v zahraničí – expozice Pravěk Československa z roku 1958,²³ jejímž hlavním realizátorem byl Jiří Neustupný.²⁴

Počátkem padesátých let se řešilo i uspořádání historického muzea na Pražském hradě, kde byla taktéž zvažována řada expozic, kromě expozice mapující historii Pražského hradu se uvažovalo i o expozici českých dějin. Jednání však byla vleklá a jejich účastníci nebyli s to najít shodu. Shodovali se pouze v záměru využití areálu Pražského hradu pro muzejní účely.

²¹ V 19. století i na počátku století 20. byly běžně sbírky vystavovány takřka veškeré sbírky. Jiný způsob prezentace v té době ani nebyl možný, vzhledem k minimu prostor, které bylo možno využít jako depozitáře. in: Klára WOITSCHOVÁ – Libor JŮN. *Národní muzeum v éře Československa*. Praha: Národní muzeum, 2019. ISBN 978-80-7036-595-3. s. 277.

²² Klára WOITSCHOVÁ – Libor JŮN. *Národní muzeum v éře Československa*. Praha: Národní muzeum, 2019. ISBN 978-80-7036-595-3. s. 278–279.

²³ Druhé patro mělo patřit přírodovědě. in: Karel SKLENÁŘ – Lubomír SRŠEŇ – Michal STEHLÍK, a kol., *Velká kniha o Národním muzeu*. Praha: Národní muzeum, 2016. ISBN 978-80-7036-476-5.

²⁴ Karel SKLENÁŘ, *Obraz vlasti: příběh národního muzea*. Praha: Paseka, 2001. Fénix (Paseka). ISBN 80-718-5399-2.

Za nejreálnější variantu, co se umístění týče byl dlouhou dobu považován klášter sv. Jiří.²⁵

Zpátky do Národního muzea. V roce 1968 byla v hlavní budově NM otevřená historická expozice „*Památky národní minulosti*“²⁶ (neplést s druhou historickou expozicí, vzniklou až v roce 1987 nesoucí tentýž název, o tom však později),²⁷ avšak v menším rozsahu, než bylo původně plánováno. Neodpovídala však ideologickým požadavkům, a proto bylo nutno vytvořit expozici jinou.²⁸

Nyní se podíváme na to, co vzniku této druhé expozice předcházelo. Pro novou historickou expozici bylo zásadní najít adekvátní či alespoň relativně přijatelné prostory, do kterých by bylo možné expozici umístit. Zvažovala se řada nejrůznějších variant. Pochopitelně se projevoval jeden z dlouhodobých problémů Národního muzea – nedostatek vhodných výstavních prostor. Obsah zamýšlené expozice kolidoval se záměrem zřízení „Památníku dějin československého lidu“. Kromě prostorového zajištění tedy bylo třeba řešit i překrývání se těchto záměrů a způsob realizace expozice či expozic. Tedy kdo bude realizátorem, které instituce se na budou podílet, co bude obsahovat apod.

1.1. Historické muzeum na Pražském hradě

Dne 4. března 1952 proběhla „porada o uspořádání historického muzea na Pražském hradě“, které se zúčastnily následující osoby: PhDr. Zdeněk Wirth²⁹, Dr. V. V. Štech³⁰, Dr. Em. Poche³¹, Dr. Jan Morávek³², Dr. Jan Květ³³, PhDr. Vladimír Denkstein³⁴, prof. Dr. Ing. R.

²⁵ANM, RNM, ŘHM (HM0), inv. č. 75, *zápis o 1. poradě pro uspořádání historického muzea na pražském hradě*, 4. března 1952.

²⁶Karel SKLENÁŘ – Lubomír SRŠEŇ – Michal STEHLÍK, a kol., *Velká kniha o Národním muzeu*. Praha: Národní muzeum, 2016. ISBN 978-80-7036-476-5.

²⁷ pozn. autora

²⁸ Karel SKLENÁŘ – Lubomír SRŠEŇ – Michal STEHLÍK, a kol., *Velká kniha o Národním muzeu*. Praha: Národní muzeum, 2016. ISBN 978-80-7036-476-5.

²⁹ Zdeněk Wirth (*1878 – †1961) - český historik umění, jeden ze zakladatelů památkové péče v Čechách, akademik ČSAV.

³⁰ Václav Vilém Štech (*1885 – †1974) - český historik umění, teoretik, kritik a publicista, profesor Akademie výtvarných umění v Praze.

³¹ Emanuel Jan Karel Josef Maria Poche (*1903 – †1987) - český historik umění, autor řady odborných a populárních publikací.

³² Jan Morávek (*1887 – †1960) - archivář pražského Hradu, historik. Práce v oboru českých kulturních dějin.

³³ Jan Květ (*1896 – †1965) - český historik umění zaměřený na středověké umění, zejména iluminace, a na malířství přelomu 19. a 20. století, vysokoškolský pedagog, scénograf.

³⁴ Vladimír Denkstein (*1906 – †1993) - český historik umění, který se věnoval středověkému výtvarnému umění, ředitel Národního muzea v Praze.

Bárta³⁵, Dr. Jar. Pešina³⁶, Dr. Mencl³⁷; za KPR: prof. Janák³⁸, arch. Studený³⁹, Dr. Borkovský⁴⁰, Dr. Formánek⁴¹, Dr. Schenk⁴², Voříšek, Parkan⁴³, Dr. Peřas⁴⁴, Vozáb.⁴⁵

Poradu řídil Dr. Peřas. Diskutovaly se mimo jiné následující záležitosti:

Vytvoření historického muzea ve staré části Pražského hradu, kde měl být prezentován Pražský hrad v celé své historické minulosti, pochopitelně s ohledem na prostorové možnosti (jeden z návrhů zahrnoval následující koncepci prezentace historie hradu: rekonstrukce původní krajiny před vznikem hradu, poté knížecí, románská, gotická atd. část, reprodukce portrétů českých knížat, rekonstrukce staveb, rekonstrukce Rudolfovy pokladnice, korunovace, rok 1848 i s vězením, kterým byl klášter u sv. Jiří s dokumenty osob tam uvězněných, a dále nová historie, to vše korunováno korunovačními klenoty).

Doplnění komise mající na starosti přípravu tohoto projektu o přední odborníky (konkrétně se na tomto místě píše, že byl vysloven požadavek, aby byli přizváni všichni vynikající odborníci, kteří přednesou své návrhy, a kteří budou nápomocni při realizaci tohoto velikého úkolu).⁴⁶

Nutnost rekonstrukce prostor hradu (ty byly částečně připravovány po roce 1920, další průběh stavebních úprav měl vycházet z posudku a návrhu výše zmíněných osob, vlastní provedení mělo probíhat pod vedením prof. arch. Janáka).⁴⁷

³⁵ Rudolf Bárta (*1897 – †1985) - profesor chemie na VŠCHT, badatel v oblasti chemie silikátů, mineralog děkan chemické fakulty ČVUT.

³⁶ Jaroslav Pešina (*1912 – †1992) - český historik umění, profesor Univerzity Karlovy.

³⁷ Václav Mencl (*1905 – †1978) - český historik architektury, ředitel Státního památkového ústavu.

³⁸ Pavel Janák (*1882 – †1956) - Ing. architekt, profesor Státní umělecko-průmyslové školy, umělecko-průmyslový designér, teoretik moderní architektury, urbanista a kurátor.

³⁹ Vladimír Studený (*1904 – †2005) - architekt, malíř a kreslíř.

⁴⁰ Ivan Borkovský (*1897 – †1976) - antropolog a archeolog v Archeologickém ústavu Československé akademie věd.

⁴¹ František Formánek (*1907 – †1984) - kronikář, vlastivědný pracovník.

⁴² Jindřich Schenk (*1892 – †1975) - malíř, grafik, pedagog, konzervátor ochrany památek.

⁴³ Jaroslav Parkan (*1904 – †1979) - historik, archivář Pražského hradu.

⁴⁴ František Peřas (*1912 – †1976) - historik umění, památkář.

⁴⁵ ANM, RNM, ŘHM (HM0), inv. č. 75, *zápis o 1. poradě pro uspořádání historického muzea na pražském hradě*, 4. března 1952.

⁴⁶ ANM, RNM, ŘHM (HM0), inv. č. 75, *zápis o 1. poradě pro uspořádání historického muzea na pražském hradě*, 4. března 1952.

⁴⁷ Pavel Janák (*1882 – †1956) - Ing. architekt, profesor Státní umělecko-průmyslové školy, umělecko-průmyslový designér, teoretik moderní architektury, urbanista a kurátor.

ANM, RNM, ŘHM (HM0), inv. č. 75, *zápis o 1. poradě pro uspořádání historického muzea na pražském hradě*, 4. března 1952.

Umístění historického muzea. K tomuto bodu zaznělo, že Purkrabství, Daliborka, Lobkovický palác ani Ústav šlechticů nemohou být použity. Další kroky, jako je výběr exponátů⁴⁸, vznik více různých expozic a celková koncepce využití hradních prostor, měly být teprve na základě rozhodnutí o umístění muzea. Přesto byly určeny komise, které dostaly za úkol zpracování jednotlivých období včetně komise instalační.

Složení komisí bylo následující:

- Předhistorická a předrománská komise: Dr. Borkovský, Dr. Böhm, Dr. Formánek a geolog Dr. Prantl⁴⁹
- Románská a gotická komise: Dr. Květ, Dr. Denkstein, Dr. Mencl
- Renesanční a barokní komise a 19. a 20. st.: Dr. Wirth, Dr. Poche, Dr. Morávek, Dr. Štech, Dr. Pešina, Parkan
- Instalační komise: Dr. Štech, Dr. Poche, Dr. Denkstein, Dr. Květ, objednání vitrín prof. Janák

Počítalo se s velkou časovou náročností tohoto projektu. Muzeum mělo ukázat velké epochy našeho národa. Už tento plán počítal s vystavením korunovačních klenotů. Tento zápis se zmiňuje o návrhu prof. Dr. Wirtha podaném před lety a o dalších posudcích a připomínkách⁵⁰, což reflektuje dlouhodobost tohoto záměru.

Na tomto místě si dovoluji citovat vyjádření Dr. Štecha k celému konceptu: „*Především by se mělo myslet na normálního návštěvníka, který nic neví, kterému jsou poměry cizí, a museum by mělo vypadat trochu senzačně, mělo by shrnout v nějakých přehledech to, co si návštěvník má zapamatovat, na to je jediná pomoc dioráma.*“⁵¹

Jedním z konkrétních návrhů možnosti umístění bylo umístění v místnostech pod starým hradem, což byly staré arkády, začínající místností bojovníka a pokračující směrem

⁴⁸ uvažovalo se, zda vycházet z návrhu prof. Dr. Wirtha a jakým způsobem do konceptu zakomponovat archeologické sbírky Pražského hradu

⁴⁹ Ferdinand Prantl (*1907 – †1982) - docent zoopaleontologie, publikace z oboru.

⁵⁰ ANM, RNM, ŘHM (HM0), inv. č. 75, zápis o 1. poradě pro uspořádání historického muzea na pražském hradě, 4. března 1952.

⁵¹ ANM, RNM, ŘHM (HM0), inv. č. 75, zápis o 1. poradě pro uspořádání historického muzea na pražském hradě, 4. března 1952, s.3.

k místnosti starých zemských desek, dále místností Karlova paláce až ke kuchyni. Zde by bylo možno využít i místností staré registratury, sklepa a místností v tereziánském křídle.⁵²

Dr. Mencl na základě svých zkušeností z doby, kdy během hradních výstav prováděl návštěvníky nejrozličnějších vrstev, uvedl, že prý není možno prohlídku hradu a muzea duševně a fyzicky zvládnout. Návštěvníci prý mají problém i s místní a historickou orientací v prázdných sálech. Je tedy toho názoru, že prohlídka historických místností a expozice by měly být samostatnými celky.⁵³

Ze zápisu porady užší komise památkové a muzejní sekce (ve složení: Dr. Cibulka⁵⁴, Dr. Denkstein, Dr. Poche, Dr. Matouš a Dr. Peřas) ze dne 24. května 1957 vychází následující návrh. Sbírký Pražského hradu, které jsou zpřístupněny veřejnosti jen zčásti a zčásti nepřehledně umístěny, je třeba vyzvednout v příslušných objektech. Je třeba, aby sbírky Pražského hradu, coby nesmírně cenný celek, našly adekvátní umístění. Inspirací k tomuto mělo být Polsko (hrad Wavel v Krakově), Maďarsko (Budínský hrád v Budapešti), SSSR (Kreml v Moskvě) a Francie (Versailles).

Umělecké sbírky Pražského hradu musí zůstat na hradě a dostat náležité podmínky zabezpečení, uložení a vystavení. Sbírký mají být doplňovány a využívány při výchově a vzdělávání lidu. Proto je třeba ustavit muzeum Pražského hradu a vybavit je odborným personálem, prostory a zařízením a finančně je zajistit. Muzeum Pražského hradu je nutné soustředit do historických objektů a rozdělit na určité části, které budou tvořit uzavřené celky.⁵⁵

Další návrh v této věci podala Památková a muzejní sekce dne 31. května 1957. Dle tohoto návrhu měla být část NM, která se po reorganizaci stane Národním muzeem historickým, kompletně přemístěna do bývalého Ústavu šlechticů. Toto přemístění mělo vyřešit situaci

⁵² ANM, RNM, ŘHM (HM0), inv. č. 75, *zápis o 1. poradě pro uspořádání historického muzea na pražském hradě*, 4. března 1952.

⁵³ ANM, RNM, ŘHM (HM0), inv. č. 75, *zápis o 1. poradě pro uspořádání historického muzea na pražském hradě*, 4. března 1952

⁵⁴ Josef Cibulka (*1886 – †1968) - profesor křesťanské archeologie a dějin církevního umění na teologické fakultě, historik umění, archeolog.

⁵⁵ ANM, RNM, ŘHM (HM0), inv. č. 75, *Zápis z porady užší komise památkové a muzejní sekce*, 24. května 1957.

NM s nedostatkem prostor, zároveň by umožnilo vznik expozice mapující celkový dějinný vývoj našeho národa.⁵⁶

1.2. Varianta expozice v klášteře sv. Jiří

Dne 14. prosince 1960 bylo usnesením Ideové rady zadáno zpracování návrhu náplně Jiřského kláštera, kde měl vzniknout „Památník dějin československého lidu“. Tento návrh byl zpracován komisí ve složení: akademik J. Květ, akademik J. Böhm, doc. dr. Vladimír Denkstein, dr. Josef Kočí, dr. Ing. J. Kuba⁵⁷, Dr. Drobná⁵⁸ a dr. M. Šáda. Na základě tohoto návrhu měla vzniknout v klášteře sv. Jiří stálá výstava „Památník dějin československého lidu“. Památník měl obsahovat výstavní předměty dokumentující historický vývoj Československa od počátku samostatného státu (tedy od 9. století, Velkomoravské říše) do tehdejší současnosti. V průběhu výstavy měl být obsah průběžně doplňován a zkvalitňován. Měl být rozdělen do dvou cyklů (A – obsahující nejpodstatnější úseky čs. dějin, B – podrobnější, objasňující detailní otázky či speciální problémy čs. vývoje). Realizován měl být na základě hrubého náčrtu libreta.⁵⁹ Tento hrubý náčrt řadou znaků nápadně připomíná schéma později vzniklé stálé expozice NM v LP. Podstatnější rozdíl však představuje fakt, že tato výstava měla být dovedena „do současnosti“.

V průběhu plánování nastal problém vystávající ze skutečnosti, že NM bylo dle statutu povinno vybudovat expozici čs. dějin, avšak v rámci „Památníku“ by dle některých návrhů pouze spolupracovalo na jejím vytvoření, nejednalo by se o expozici NM. Což by NM stavělo do nepříjemné situace a nutilo jej vytvořit de facto duplicitní expozici.⁶⁰ Z tohoto důvodu byl tento návrh pro NM nepřijatelný a bylo nutno zvažovat jinou variantu.

V roce 1964 došlo novým statutem k vnitřní autonomizaci NM. Pod společným názvem Národní muzeum, tak vznikly jednotlivé autonomní ústavy, mezi nimi i Historické muzeum, zahrnující osm oddělení: prehistorické, odd. starších dějin, odd. novějších dějin, národopisné, numismatické, archiv, divadelní a hudební odd.⁶¹

⁵⁶ ANM, RNM, ŘHM (HM0), inv. č. 75, *Památková a musejní sekce navrhuje*, 31. května 1957.

⁵⁷ Jaroslav Kuba (*1903 – †1976) - ředitel Státní vědecké knihovny v Plzni.

⁵⁸ Zoroslava Drobná (*1907 – †1988) - česká historička umění a archeoložka.

⁵⁹ ANM, RNM, ŘHM (HM0), inv. č. 75, *Památník dějin československého lidu, vypracování náplně Jiřského kláštera na základě usnesení Ideové rady z 14. prosince 1960*.

⁶⁰ ANM, RNM, ŘHM (HM0), inv. č. 75, *Zápis o usnesení ideové komise pro Památník československých dějin*, 16. února 1961.

⁶¹ ANM, RNM, ŘHM (HM0), inv. č. 75, *Návrh na umístění HM NM v prostorách Pr. hradu*, 28. července 1965.

Dne 28. července 1965 byl podán Návrh na umístění historického muzea NM v prostorách Pražského hradu zahrnující dvě varianty⁶²:

- I. alternativa:
 - Tři na sebe navazující expozice v prostorách hradu. Prehistorická, starších dějin – 9. st. – Velká říjnová revoluce; vybudované NM. Expozice dělnického hnutí, dějin KSČ a nejnovějších dějin ČSSR; vybudovaná Muzeem K. Gottwalda.
- II. alternativa:
 - Historická expozice na Pražském hradě, bez pravěku a bez přenesení fondů a příslušných pracovišť. Tato varianta by ovšem neřešila problém NM.⁶³

Návrh sítě muzeí na území hl. města Prahy počítal s „Památníkem dějin československého lidu“, nikoli pouze coby s expozicí, nýbrž jako se samostatným muzeem, což by znamenalo překrývání úkolů tohoto muzea s úkoly NM. Z tohoto důvodu se obrátil ředitel NM na Ministerstvo kultury se žádostí o přezkoumání návrhu.⁶⁴

Celá situace týkající se vzniku „Památníku dějin československého lidu“, se nadále komplikovala. Proto prof. Dr. Jaromír Neuman, DrSc., ředitel Ústavu teorie a dějin umění ČSAV, prof. Dr. Jaroslav Pešina, DrSc., vedoucí katedry dějin umění UK, prof. Dr. Jiří Kotalík, ředitel Národní galerie a Dr. Vladimír Denkstein DrSc., ředitel Národního muzea, zaslali dne 26. dubna 1968 dopis prezidentu ČSSR Ludvíku Svobodovi⁶⁵, ve kterém objasňují situaci a své stanovisko k ní.⁶⁶

KPR zorganizovala schůzku na 17. května 1968 za účelem posouzení záměru a provedených příprav týkajících se Památníku.⁶⁷

Dne 7. března 1969 se konala porada ohledně dalšího postupu v zabezpečení realizace Památníku. Slovenská strana se odmítla na Památníku podílet. Řešení podle výše nastíněné

⁶² ANM, RNM, ŘHM (HM0), inv. č. 75, *Návrh na umístění HM NM v prostorách Pr. hradu*, 28. července 1965.

⁶³ ANM, RNM, ŘHM (HM0), inv. č. 75, *Návrh na umístění HM NM v prostorách Pr. hradu*, 28. července 1965.

⁶⁴ ANM, RNM, ŘHM (HM0), inv. č. 75, *Žádost o přezkoumání tohoto návrhu*, 1967?

⁶⁵ Ludvík Svoboda (*1895 – †1979) - československý důstojník, politik a v letech 1968–1975 prezident Československa.

⁶⁶ ANM, RNM, ŘHM (HM0), inv. č. 75, *Dopis adresovaný prezidentu ČSSR Ludvíku Svobodovi*, 26. dubna 1968.

⁶⁷ ANM, RNM, ŘHM (HM0), inv. č. 75, *Dopis adresovaný řediteli NM Denksteinovi*, 12. května 1968.

varianty II. se ukázalo jako jednodušší. Uvažovalo se, která instituce by mohla přípravy zajistit. V úvahu připadaly Národní muzeum a Národní galerie.⁶⁸

Dne 30. dubna 1969 NM po prozkoumání ideového záměru a posledního předloženého scénáře Památníku navrhlo opět několik možných variant.⁶⁹ Nakonec ale bylo od vzniku Památníku zcela upuštěno a bylo rozhodnuto o vybudování expozice v Lobkovickém paláci.

1.3. Umístění expozice v Lobkovickém paláci

Jak bylo již dříve zmíněno, na poradě pro uspořádání historického muzea na Pražském hradě umístění historického muzea (dne 4. března 1952) zaznělo, že Purkrabství, Daliborka, Lobkovický palác, ani Ústav šlechtičen nemohou být pro vybudování historického muzea použity,⁷⁰ přesto bylo později učiněno rozhodnutí o vybudování muzejní expozice právě v Lobkovickém paláci, čemuž, jak jsem již dříve naznačila, předcházela náročná jednání.

Nakonec tedy po rozhodnutí o vybudování expozice mapující dějiny našeho národa, učiněného v 50. letech v rámci koncepce využití Pražského hradu, mohly konečně začít přípravy této expozice. Nejprve však bylo třeba provést statické zajištění objektu a důkladnou rekonstrukci⁷¹.

V roce 1973 byl Národním muzeem v Praze zpracován projekt expozice a nastíněn způsob využití LP pro muzejní účely. Cílem celého projektu bylo ukázat vývoj českého státu a jeho národa v období od příchodu Slovanů do roku 1848. Expozice v LP sledovala vývoj české státnosti ve třech rovinách – státně-politické, hospodářsko-sociální a kulturní.⁷²

LP byl NM svěřen Hospodářskou smlouvou k dočasnému užívání Kanceláři prezidenta republiky v roce 1987.⁷³

⁶⁸ ANM, RNM, ŘHM (HM0), inv. č. 75, *Záznam z porady, D III 10403/54-69*, 6. března 1969.

⁶⁹ ANM, RNM, ŘHM (HM0), inv. č. 75, *č.j. 139/69-HM, adresováno KPR*, 30. dubna 1969.

⁷⁰ ANM, RNM, ŘHM (HM0), inv. č. 75, *zápis o 1. poradě pro uspořádání historického muzea na pražském hradě*, 4. března 1952.

⁷¹ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Na základě pověření ministerstvem kultury ČSR a ve spolupráci s Kanceláří prezidenta ČSSR dokončuje Národní muzeum v Praze v těchto dnech dlouho připravovanou expozici v nově rekonstruovaném LP na Pražském hradě*, 1987 červenec-srpen, s. 1, neinventarizováno.

⁷² ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Na základě pověření ministerstvem kultury ČSR a ve spolupráci s Kanceláří prezidenta ČSSR dokončuje Národní muzeum v Praze v těchto dnech dlouho připravovanou expozici v nově rekonstruovaném LP na Pražském hradě*, 1987 červenec-srpen, s. 1, neinventarizováno.

⁷³ ANM, RNM, GR, kart. 302, 2004-2006, I-budovy, Lobkovický palác, č.j. 386/2003-S, neinventarizováno.

2. Příprava historické expozice

Na vzniku historické expozice „Památky národní minulosti“ se podílela řada institucí i jednotlivců; ti se podíleli buď na rekonstrukci paláce, nebo na přípravě a odborné náplni historické expozice.⁷⁴ Vlastní realizaci expozice provedl n. p. Výstavnictví.⁷⁵

Celkové náklady na přípravu expozice nesměly přesáhnout částku 20 milionů korun.⁷⁶ Finanční záležitosti jsou ve fondu Registratury Národního muzea značně rozptýleny a bude třeba vyčkat na jejich uspořádání a inventarizaci. Obávám se však, že materiály i tak budou neúplné.

2.1. Rekonstrukce Lobkovického paláce

Využití paláce předcházela důkladná rekonstrukce. Její součástí byly statické práce probíhající v letech 1972–1973, během nichž byl palác podezděn do hloubky 11 metrů a zajištěn dvěma spřaženými studněmi se železobetonovou výplní, spojenými se základovým zdivem, proti svahovým pohybům. Rekonstrukčním pracím, jež započaly v roce 1973, předcházela uměleckohistorický výzkum a projektové práce provedené SÚRPMO Praha. Stavební práce prováděl Pražský stavební podnik a další dodavatelé. Rekonstrukce LP byla ukončena koncem roku 1986.⁷⁷

V letech 1971–1985 probíhal stavebně-historický průzkum, jehož výsledky byly prezentovány ve stati Jana Frolíka – Petra Chotěbora – Jaromíra Žeglitzeho Lobkovický palác na Pražském hradě a jeho hmotná kultura (s. 215–234).⁷⁸

V roce 1973 se začalo s rekonstrukcí celého Lobkovického paláce, aby bylo umožněno následné využití objektu pro expoziční účely. Rekonstrukci předcházela archeologický

⁷⁴ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Tvůrci rekonstrukce LP a historická expozice v něm umístěná*, 1987 červenec-srpen, s. 1, neinventarizováno.

⁷⁵ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Tvůrci rekonstrukce LP a historická expozice v něm umístěná*, 1987 červenec-srpen, s. 1, neinventarizováno.

⁷⁶ jak bylo zdůrazněno Milošem Chvalinou v dopise zaslaném z Ministerstva kultury ČSR Národnímu muzeu 26. října 1983 in: ANM, RNM – SOP HE LP, *korespondence číslo: K 15 486/83 – VI/3, MK ČSR – Miloš Chvalina adresováno NM*, 26. října 1983, neinventarizováno.

⁷⁷ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Na základě pověření ministerstvem kultury ČSR a ve spolupráci s Kanceláří prezidenta ČSSR dokončuje Národní muzeum v Praze v těchto dnech dlouho připravovanou expozici v nově rekonstruovaném LP na Pražském hradě*, 1987 červenec-srpen, s. 1, neinventarizováno.

⁷⁸ Jiřina JUNĚCOVÁ, *Dokumenta Pragensia. Sborník materiálů z Archivu hlavního města Prahy. IX. X. Praha, Archiv hl. m. Prahy 1991, 1990. 553, 541 s. in: Archivní časopis. 1992, 42 (3). ISSN 00004-0393. s. 184.*

a stavebně historický průzkum, byla provedena úprava výtvarných prvků a odstraněny nevhodné úpravy vzniklé v 19. a 20. st., byla snaha uvést budovu do barokní podoby.⁷⁹

Palác byl zbaven přístavků, byla restaurována a doplněna sgrafitová výzdoba vnějšku a také byly zrestaurovány malby v interiérech. Mezi nejvýznamnější činy patří obnova velkého sálu, jehož výzdoba byla zčásti restaurována a zčásti doplněna, a obnovení interiérů bývalé kaple a dvou sálů s původními malbami.⁸⁰

2.2. Provedení rekonstrukce

K rekonstrukci LP přikročila kancelář prezidenta ČSSR na základě výzkumu a projektu Státního ústavu pro rekonstrukci památkových měst a objektů.⁸¹

Rekonstrukci provedl Pražský stavební podnik ve spolupráci s řadou dalších institucí: Díla, podniku Českého fondu výtvarných umění, Státních restaurátorských ateliérů, Severočeských dřevařských závodů n. p. Lípa, závod Roudnice, podniku Lustry n. p. Kamenický Šenov, JZD Nové Valašsko se sídlem ve Valašských Příkazech, Ústředí uměleckých řemesel Praha, Českomoravského průmyslu kamene n. p. Hradec Králové a Průmyslu kamene n. p. Příbram.⁸²

2.3. Příprava expozice

Zároveň s rekonstrukcí probíhala i příprava expozice; tu z pověření ministerstva kultury ČSR připravilo Národní muzeum⁸³. Za tímto účelem uzavřelo NM 23. 3. 1983 s n. p. Výstavnictví hospodářskou smlouvu č. 114/83. K této smlouvě poté byly uzavřeny dodatky.⁸⁴

Odborný scénář byl na podkladě scénáře Národního muzea zpracován tvůrčím týmem v čele s prof. PhDr. J. Kočím, DrSc., členem korespondentem ČSAV a PhDr. H. Johnovou, CSc.⁸⁵

⁷⁹ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Stavební vývoj LP*, 1987 červenec-srpen, neinventarizováno.

⁸⁰ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Stavební vývoj LP*, 1987 červenec-srpen, neinventarizováno.

⁸¹ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Tvůrci rekonstrukce LP a historická expozice v něm umístěná*, 1987 červenec srpen, s. 1, neinventarizováno.

⁸² ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Tvůrci rekonstrukce LP a historická expozice v něm umístěná*, 1987 červenec srpen, s. 1, neinventarizováno.

⁸³ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Tvůrci rekonstrukce LP a historická expozice v něm umístěná*, 1987 červenec-srpen, s. 1, neinventarizováno.

⁸⁴ ANM, RNM – SOP HE LP, *Hospodářská smlouva č. 114/83/dod. 3, mezi NM a n. p. Výstavnictví*, uzavřeno 28. 10. 1983, neinventarizováno.

Členy tvůrčího týmu byli dále PhDr. J. Burian, CSc., doc. PhDr. J. Dvorský, CSc., PhDr. R. Sedláček, PhDr. Z. Smetánka, CSc., PhDr. V. Vondruška, CSc., PhDr. J. Vrchotka, CSc., PhDr. J. Žemlička, CSc.⁸⁶

Komisařem expozice byl PhDr. V. Vondruška, CSc.⁸⁷

2.4. Průběh výstav

Dle jedné z pomocných příruček pro přípravu výstav⁸⁸ by průběh výstav měl být následující:

- Tvůrčí příprava – námět, libreto, scénář, výtvarné a grafické návrhy, příprava doprovodných akcí (film, audiovizuální program).
- Realizace – propagace, výroba výstavního a technického zařízení, instalace výstavního a technického zařízení.
- Doprava, exponáty – doprava exponátů, pojištění exponátů, proclení exponátů.
- Pohoštění a dary
- Doprovodné akce – výroba filmu, výroba audiovizuálního programu, kulturní program, semináře apod.
- Propagace – plakát, pozvánka, katalog, prospekty, inzerce, rozhlas, televize, tiskové zprávy.
- Likvidace – manipulační práce s provedením likvidace, demontáž výstavního zařízení, demontáž technického zařízení, konečný úklid.⁸⁹

Jedná se pochopitelně pouze o pomocnou příručku. Pro realizaci toto schéma, a hlavně pořadí jednotlivých úkonů nebylo závazné. Ku příkladu při realizaci HE LP byly některé exponáty navezeny do Lobkovického paláce přivezeny předem a jejich konkrétní umístění se řešilo až posléze. Za tímto účelem byl zřízen i provizorní depozitář přímo v LP.⁹⁰

⁸⁵ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Tvůrčí rekonstrukce LP a historická expozice v něm umístěná*, 1987 červenec-srpen, s. 1, neinventarizováno.

⁸⁶ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Tvůrčí rekonstrukce LP a historická expozice v něm umístěná*, 1987 červenec-srpen, s. 1, neinventarizováno.

⁸⁷ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Tvůrčí rekonstrukce LP a historická expozice v něm umístěná*, 1987 červenec-srpen, s. 1, neinventarizováno.

⁸⁸ ANM, RNM LP, *pomocné příručky pro realizaci výstav, fáze průběhu výstavy*, neinventarizováno.

⁸⁹ ANM, RNM LP, *pomocné příručky pro realizaci výstav, fáze průběhu výstavy*, neinventarizováno.

⁹⁰ Eva PAULOVÁ, *Oddělení historické expozice v Lobkovickém paláci na Pražském hradě*, Časopis Národního muzea: Řada historická. 1988, 157 (1–4), s. 184–186. ISSN 1214-0627.

2.5. Ideový záměr (námět)

Námět by měl obsahovat následující: téma výstavy, základní myšlenkový obsah, stanovení místa a doby konání a orientační finanční limit. Námět společně s libretem a scénářem spadá pod souhrnný pojem scénářistická tvorba.⁹¹

Jedná se o stručný písemný materiál, shrnující základní informace o zamýšlené výstavě, o jejím poslání a obsahu. Je v něm stanoveno téma výstavy/expozice a vymezen základní myšlenkový obsah. Má odrážet i společenské poslání, které by měla výstava či expozice splnit a naznačeny hlavní směry jejího působení na očekávaný okruh návštěvníků. Je v něm rovněž stanoveno místo a doba konání výstavy a orientační finanční limit na její realizaci.

Mezi hlavní požadavky pro vznik ideového námětu patří, aby byl reálně splnitelný, psán má být formou přehledného a obsahově jasného článku, bez jakéhokoli podrobnějšího členění, avšak vystihujícího podstatu ideového názoru.⁹²

Nyní již od definice k projevu ideového záměru přímo na expozici. Ta začala získávat konkrétnější podobu právě s jeho představením. Můžeme jej nalézt například coby součást Pracovního scénáře z roku 1979.⁹³

Ideový záměr – vybudování reprezentativní historické expozice Národního muzea v Lobkovickém paláci na Hradě obsahuje poučení, že vybudování systematické historické expozice, která by na originálním muzejním materiálu ukázala vznik a dějiny českého i československého státu a kulturní, společenské a politické poměry je jedním z předních politicko-výchovných úkolů a vědeckých úkolů Národního muzea v Praze. Historická expozice v Lobkovickém paláci má být věnována době od 10. do 19. století. Toto časové období bylo zvoleno tak, aby prý zachytilo období od počátku feudalismu a nástup nového společenského řádu. Z praktického hlediska mělo vhodně odpovídat prostředí Hradu, neboť zahrnuje dobu, kdy byl ohniskem českých dějin a oficiálním sídlem hlavy feudálního českého státu.⁹⁴

⁹¹ ANM, RNM LP, *pomocné příručky pro realizaci výstav, fáze průběhu výstavy*, neinventarizováno.

⁹² ANM, RNM LP, *pomocné příručky pro realizaci výstav*, neinventarizováno.

⁹³ ANM, RNM LP, *Pracovní scénář*, 1979, neinventarizováno.

⁹⁴ ANM, RNM LP, *Pracovní scénář*, 1979, ideový záměr, neinventarizováno.

2.1. Libreto

Libreto je základní popis zamýšlené výstavy, rozebírající její jednotlivé části, odpovídající prezentovaným tematickým celkům. U menších výstavních akcí splývalo s ideovým záměrem. V tomto případě libreto bylo pochopitelně samostatné. Jedná o dvě odlišná zpracování téhož, přičemž platí, že libreto už by mělo být výrazně podrobnější a rozsáhlejší než pouhý ideový záměr, přesto ale zcela obecné oproti scénáři.⁹⁵

Vychází z námětu, který scénárista rozpracovává do jednotlivých myšlenkových částí, odpovídajících uvažovanému členění výstavy. Připojuje k němu názor na její povšechné výtvarné pojetí. Neobsahuje tedy konkrétní návrhy na architektonické nebo výtvarné ztvárnění, ani návrhy hlavních a doprovodných textů. Jedná se tedy o podkladový elaborát určený k dalšímu upravování a zpřesňování, především v úzkém kolektivu tří hlavních tvůrčích pracovníků, tj. scénáristy, architekta a výtvarníka. Vychází z něj i architektonická výtvarná studie výstavy, která s libretem tvoří jeden názorový celek.⁹⁶

Libreto by mělo obsahovat návrh na základní členění tématu, typy exponátů, které mají být použity, dále by mělo upozorňovat na dominanty dle prostorových možností, uvádět podněty pro propagaci výstavy, doprovodné kulturní akce, kulturní pořady a další formy kulturního využití.⁹⁷

K dispozici máme koncept libreta, bohužel nedatovaný⁹⁸, a dále pracovní verzi z 5. 9. 1974⁹⁹ a libreto z roku 1974.¹⁰⁰

Další verze libreta pochází z 1. pololetí roku 1983,¹⁰¹ konkrétně tedy z března 1983¹⁰² vypracována byla tvůrčím týmem ve složení: prof. Dr. Josef Kočí, DrSc., dr. Jiří Burian, dr.

⁹⁵ Jan HANOUSEK, „*A kdy se zase půjdeme podívat na velrybu?*“ *Expozice a výstavy Národního muzea ve druhé polovině 20. století ve světle archivních pramenů*. Praha, 2018. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Katedra pomocných věd historických a archivního studia. Vedoucí práce Klára WOITSCHOVÁ, s. 16.

⁹⁶ ANM, RNM LP, *pomocné příručky pro realizaci výstav*, neinventarizováno.

⁹⁷ ANM, RNM LP, *pomocné příručky pro realizaci výstav*, libreto obsahuje, neinventarizováno.

⁹⁸ ANM, RNM LP, *Koncept libreta*, nedatováno, neinventarizováno.

⁹⁹ ANM, RNM LP, *Libreto – pracovní verze, 5. 9. 1974*, neinventarizováno.

¹⁰⁰ ANM, RNM LP, *Libreto*, 1974, neinventarizováno.

¹⁰¹ ANM, RNM – SOP HE LP, *plnění plánu hlavních úkolů NM, interní dokument, ředitelství HM – Johnová, 30. 6. 1983*, neinventarizováno.

¹⁰² ANM, RNM – SOP HE LP, *Libreto*, březen 1983, neinventarizováno.

Helena Johnová, CSc., dr. Jaroslav Vrchotka, CSc., dr. Zdeněk Smetánka, CSc., dr. Josef Žemlička, CSc.¹⁰³

Součástí tohoto libreta jsou i nároky technického a výtvarně projektového řešení¹⁰⁴, kterému se budu věnovat později.

2.2. Scénář

„Scénář muzejní expozice (výstavy –scenario, něm. Drehbuch) –označení textové složky projektu ve třetím a závěrečném stadiu přípravy výstavní akce... Zpravidla má vlevo soupis exponátů (s připomínkami pro způsob prezentace), vpravo pak jim odpovídající texty. Tematicky se člení na oddíly a úseky v souladu s prostorovým a technickým členěním, které řeší grafická složka projektu (architektonický návrh a výtvarné řešení panelů a vitrin). Součástí S. je i úvodní analýza akce z hlediska významu, pojetí, způsobu podání, využití pro výchovně vzdělávací činnost s uvedením potřebných prostředků a opatření organizačně technického rázu (včetně stavebních úprav, instalací atd.). ... Je zpravidla kolektivním dílem, i když základní podklady připravuje odborný pracovník daného oboru. Scénáře významných výstav mimomuzejních zpracovávají profesionální scénáristé, jejichž dílo i výši honoráře schvaluje zvl. komise n. p. Výstavnictví.“¹⁰⁵

Scénářů, stejně jako ostatních dokumentů, vznikla v průběhu příprav expozice celá řada. Můžeme rozlišit dva druhy – úvodní a technické. Velice pravděpodobně se nebude jednat o kompletní výčet, zmiňuji se zde pouze o verzích, které jsou součástí fondu RNM LP.

Kromě úvodního a technického scénáře můžeme narazit i na scénář pracovní z roku 1979.¹⁰⁶ Tuto verzi scénáře připravil tvůrčí tým NM – HM ve složení: D. Stará, E. Šamánková, A. Šubrtová.¹⁰⁷

První verzi úvodního scénáře, kterou nalezneme ve fondu RNM LP, je verze z roku 1974.¹⁰⁸ Druhá verze pochází z roku 1982.¹⁰⁹ Následuje verze ze srpna 1983,¹¹⁰ jedná se

¹⁰³ ANM, RNM – SOP HE LP, *plnění plánu hlavních úkolů NM, interní dokument, ředitelství HM – Johnová, 30. 6. 1983*, neinventarizováno.

ANM, RNM – SOP HE LP, *Libreto*, březen 1983, neinventarizováno.

¹⁰⁴ ANM, RNM – SOP HE LP, *Libreto*, březen 1983, s.22, V. Nároky technického a výtvarně projektového řešení, neinventarizováno.

¹⁰⁵ Josef BENEŠ: *Muzeologický slovník*. Národní muzeum –Ústřední muzeologický kabinet Praha 1978, s. 133–134.

¹⁰⁶ ANM, RNM LP, *Scénář pracovní*, 1979, neinventarizováno.

¹⁰⁷ ANM, RNM LP, *Pracovní scénář*, 1979, neinventarizováno.

¹⁰⁸ ANM, RNM LP, *Úvodní scénář z roku 1974*, neinventarizováno.

¹⁰⁹ ANM, RNM LP, *Úvodní scénář - 2. verze 1982*, neinventarizováno.

¹¹⁰ ANM, RNM LP, *Úvodní scénář srpen 1983*, neinventarizováno.

pravděpodobně o verzi, o níž se zmiňuje dokument o plnění hlavních úkolů NM ze 30. června 1983.¹¹¹ Dále máme k dispozici ještě přílohu k úvodnímu scénáři z listopadu 1986.¹¹²

Technický scénář rovněž vznikl v několika verzích. První z nich je Koncept technického scénáře, který bohužel nemáme datován.¹¹³ Následují verze z prosince 1983 a z července 1984.¹¹⁴ Dále máme k dispozici Úpravu Technického scénáře z listopadu 1986 a Úpravu technického scénáře, bez datace.¹¹⁵

Z technického scénáře vychází souborný katalog, ten se opíral o jeho závěrečnou verzi.¹¹⁶

2.3. Výtvarné, prostorové či architektonické řešení

Prostorovým a výtvarným řešením expozice byli pověřeni: akad. arch. J. Fejk, doc. Ing. arch. V. Růžicka, Ing. Arch. J. Václavík, akad. malíř B. Vančura, akad. malíř L. Šperl a akad. arch. B. Ullrich.¹¹⁷

V záležitosti výstavně prostorového řešení proběhla řada jednání mezi Národním muzeem, n. p. Výstavnictví a Kanceláří prezidenta republiky. KPR, tedy její stavební odbor, se vyjádřila k návrhům n. p. Výstavnictví. Jednalo se například o nutnost respektování palácové architektury, respektování principů památkové ochrany, dále bylo třeba sladit výtvarné prostorové řešení s projekty stavebních úprav a elektroinstalace.¹¹⁸ Některých z těchto jednání je účastnil i Pražský stavební podnik, jedná se např. o jednání 2. a 3. února 1984, kde měly být s definitivní platností dojednány stavební práce včetně rozvodu elektřiny a zabezpečovacího zařízení.¹¹⁹

¹¹¹ ANM, RNM – SOP HE LP, *plnění plánu hlavních úkolů NM, interní dokument, ředitelství HM – Johnová*, 30. 6. 1983, neinventarizováno.

¹¹² ANM, RNM LP, *Příloha k úvodnímu scénáři*, listopad 1986, neinventarizováno.

¹¹³ ANM, RNM LP, *Koncept technického scénáře*, bez data, neinventarizováno.

¹¹⁴ ANM, RNM LP, *Technický scénář prosinec 1983*, neinventarizováno.

ANM, RNM LP, *Technický scénář červenec 1984*, neinventarizováno.

¹¹⁵ ANM, RNM LP, *Úprava Technického scénáře listopad 1986*, neinventarizováno.

ANM, RNM LP, *Úprava Technického scénáře*, bez data, neinventarizováno.

¹¹⁶ Josef KOČÍ – Vlastimil VONDRUŠKA: *Památky národní minulosti: katalog historické expozice Národního muzea v Praze v Lobkovickém paláci*, s. 253, V Praze: Národní muzeum, 1989.

¹¹⁷ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Tvůrci rekonstrukce LP a historická expozice v něm umístěná*, 1987 červenec–srpen, s. 1, neinventarizováno.

¹¹⁸ ANM, RNM – SOP HE LP, *Zápis z porady o expozici české státnosti v LP*, 31. ledna 1984, neinventarizováno.

¹¹⁹ ANM, RNM – SOP HE LP, *Zápis z porady o expozici české státnosti v LP*, 31. ledna 1984, neinventarizováno, s. 2.

Na výše zmíněných jednáních bylo rozhodnuto i o tom, že stavební odbor KPR a Pražský stavební podnik (PSP) připraví na duben 1984 místnost č. 9 ve druhém patře, aby v ní mohlo být instalováno navrhované řešení a na něm pak toto řešení posouzeno.¹²⁰

Nároky technického a výtvarně projektového řešení jsou konkrétněji rozebrány v libretu.¹²¹ Podrobně se tam dočteme mimo jiné o zásadách výtvarně prostorového řešení. Tyto zásady vycházejí ze zásad stanovených libretem, převážně tedy z požadavků muzeologické prezentace a ze seznamu základních exponátů. Dle těchto zásad mělo být veškeré výstavní zařízení (vitríny, sokly, panely, ...) řešeno jako jednotný systém, umožňující variabilitu a přizpůsobení jednotlivým exponátům či souborům. Dále se měla uplatňovat zásada stejnorodé prezentace tematických či druhových skupin exponátů, sloužící souvislé orientaci návštěvníka.¹²²

Grafické řešení bylo nutno rovněž řešit jako návazný systém. Počítalo se s výrazným podílem popisek, resp. rozšířených výkladových informací.¹²³

2.4. Muzeologická koncepce

Jednalo se o expozici, která se svým pojetím vymykala běžným nárokům, a to v nejrůznějších ohledech. Počínaje nároky na prostorové podmínky, přes nároky na četnost zastoupení exponátů, po specifické podmínky místní.¹²⁴

Z tohoto důvodu byla zvolena forma expozice, která kombinuje prvky symbolické s rozvedením jednotlivých vybraných témat, formou nenarušující souvislý výklad a zároveň přiměřeně odrážející stěžejní témata.¹²⁵

Za základy expozice proto byly zvoleny autentické hmotné i písemné památky, jejichž výpovědní schopnost byla považována za primární. Tomu se podřídilo jak prostorové

¹²⁰ ANM, RNM – SOP HE LP, *Zápis z porady o expozici české státnosti v LP*, 31. ledna 1984, neinventarizováno, s. 2.

¹²¹ ANM, RNM – SOP HE LP, *Libreto*, březen 1983, s. 22, V. Nároky technického a výtvarně projektového řešení, neinventarizováno.

¹²² ANM, RNM – SOP HE LP, *Libreto*, březen 1983, s. 22, V. Nároky technického a výtvarně projektového řešení, neinventarizováno, s. 24.

¹²³ ANM, RNM – SOP HE LP, *Libreto*, březen 1983, s. 24, V. Nároky technického a výtvarně projektového řešení, Zásady výtvarně prostorového řešení, neinventarizováno.

¹²⁴ ANM, RNM – SOP HE LP, *Technický scénář*, prosinec 1983, s. 22 – Muzeologická koncepce, neinventarizováno.

¹²⁵ ANM, RNM – SOP HE LP, *Technický scénář*, prosinec 1983, s. 22 – Muzeologická koncepce, neinventarizováno.

uspořádání expozice, tak forma prezentace exponátů. Vzhledem k omezenému prostoru a množství exponátů byl pomocný výkladový aparát (tj. texty, plány, mapy a popisy) omezen na nezbytnou míru.¹²⁶

Již v rámci této muzeologické koncepce bylo stanoveno, že s ohledem na charakter expozice budou texty pouze v češtině. Pro zahraniční návštěvníky se počítalo s informačním servisem (letáky, průvodce, katalog), souběžným s expozicí.¹²⁷

2.5. Výběr a příprava a instalace exponátů

Výběr a příprava exponátů byla nepochybně jednou z nejnáročnějších fází vlastní přípravy expozice. V první polovině roku 1987 proběhlo upřesňování technického scénáře. Logisticky nejnáročnější částí byly svozy, evidence, balení a převoz exponátů do LP, kde byl zřízen dočasný depozitář, ve kterém byly soustředěny veškeré sbírkové předměty určené pro expozici. V dané době proběhla i korektura obrazové a textové části expozice a technická a provozní přejímka paláce a jeho postupné uvedení do provozu, zvláště s ohledem na technickou stránku (bezpečnostní a požární zabezpečení, telefon).¹²⁸

Realizace expozice proběhla během úctyhodně krátkého času, trvala necelý měsíc. Což pochopitelně vyžadovalo mimořádné nasazení pracovníků HE LP i mnoha dalších pracovníků Historického muzea, kteří se podíleli zejména na instalování exponátů. I přes mimořádnou náročnost této instalace se podařilo zajistit péči o stav sbírek a jejich bezpečnost.¹²⁹

Exponáty tedy pocházejí především ze sbírek NM, konkrétně se hovoří o 85 %. Z 91 % se jednalo o originální exponáty.¹³⁰ Dále byly uplatněny originály zapůjčené od dalších 15 institucí.¹³¹ V materiálech SOP jsou uvedeny následující instituce: Archeologický ústav ČSAV, Muzeum Hlavního města Prahy, Muzeum husitského revolučního hnutí v Táboře, Moravská galerie Brno, Národní galerie v Praze, Národní technické muzeum v Praze,

¹²⁶ ANM, RNM – SOP HE LP, *Technický scénář*, prosinec 1983, s. 22 – Muzeologická koncepce, neinventarizováno.

¹²⁷ ANM, RNM – SOP HE LP, *Technický scénář*, prosinec 1983, s. 22 – Muzeologická koncepce, neinventarizováno.

¹²⁸ Eva PAULOVÁ, *Oddělení historické expozice v Lobkovickém paláci na Pražském hradě*, Časopis Národního muzea: Řada historická. 1988, 157 (1–4), s. 184–186. ISSN 1214-0627.

¹²⁹ Eva PAULOVÁ, *Oddělení historické expozice v Lobkovickém paláci na Pražském hradě*, Časopis Národního muzea: Řada historická. 1988, 157 (1–4), s. 184–186. ISSN 1214-0627.

¹³⁰ Eva PAULOVÁ, *Oddělení historické expozice v Lobkovickém paláci na Pražském hradě*, Časopis Národního muzea: Řada historická. 1988, 157 (1–4), s. 184–186. ISSN 1214-0627.

¹³¹ Eva PAULOVÁ, *Oddělení historické expozice v Lobkovickém paláci na Pražském hradě*, Časopis Národního muzea: Řada historická. 1988, 157 (1–4), s. 184–186. ISSN 1214-0627.

Slovenské národní muzeum Bratislava, Státní ústřední archiv v Praze, Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze a Západočeské muzeum v Plzni.¹³²

Díky Časopisu NM tento seznam můžeme rozšířit o: Kancelář prezidenta ČSSR, Krajské vlastivědné muzeum Olomouc a Okresní muzeum v Chomutově.¹³³ Přičemž Národní galerie v Praze, Archeologický ústav Československé akademie věd, Národní technické muzeum a Slovenské národní muzeum Bratislava jsou uvedeny v obou těchto zdrojích.¹³⁴ Od těchto institucí bylo vypůjčeno 263 exponátů.¹³⁵ Seznam exponátů, které byly Národnímu muzeu zapůjčeny si dovoluji zařadit mezi otázky, jež bude třeba zkoumat v budoucnu.

Již v počáteční fázi příprav můžeme sledovat snahu o uplatnění exponátů, které se nacházejí v inventáři NM. Viz například dopis Dr. Jiřího Mašína řediteli Národního muzea RNDr. Adolfu Čejchanovi, CSc. ze 6. 11. 1983, kde je toto hledisko při výběru exponátů zdůrazňováno hned dvakrát.¹³⁶

Kromě originálů obsahovala expozice i řadu reprodukcí a faksimilií, z nichž některé vznikly přímo pro její účely či byl jejich vznik zamýšlen, ale nerealizován. Časopis NM z roku 1988 uvádí, že speciálně pro historickou expozici bylo zhotoveno 145 kopií a fasmilií.¹³⁷ Nyní se pokusím o rámcové nastínění typů těchto materiálů s několika příklady.

V roce 1977 byla podána první žádost o zhotovení faksimilií, viz. žádost o zhotovení faksimilií ze dne 4. července 1977 zaslaná ředitelkou HM – NM Helenou Johnovou řediteli Státního ústředního archivu. Konkrétně se jednalo o kopie čtyř listin z Archivu koruny české¹³⁸:

¹³² ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Tvůrci rekonstrukce LP a historická expozice v něm umístěná*, 1987 červenec-srpen, s. 1–2, neinventarizováno.

¹³³ Eva PAULOVÁ, *Oddělení historické expozice v Lobkovickém paláci na Pražském hradě*, Časopis Národního muzea: Řada historická. 1988, 157 (1-4), s. 184-186. ISSN 1214-0627.

¹³⁴ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Tvůrci rekonstrukce LP a historická expozice v něm umístěná*, 1987 červenec-srpen, s. 1–2, neinventarizováno. Eva PAULOVÁ, *Oddělení historické expozice v Lobkovickém paláci na Pražském hradě*, Časopis Národního muzea: Řada historická. 1988, 157 (1-4), s. 184-186. ISSN 1214-0627.

¹³⁵ Eva PAULOVÁ, *Oddělení historické expozice v Lobkovickém paláci na Pražském hradě*, Časopis Národního muzea: Řada historická. 1988, 157 (1-4), s. 184-186. ISSN 1214-0627.

¹³⁶ ANM, RNM LP, *Dopis adresovaný řediteli Národního muzea RNDr. Adolfu Čejchanovi, CSc. ze 6.11.1983 od Dr. Jiřího Mašína, a jeho příloha – Úvodní scénář historické expozice Národního muzea v Lobkovickém paláci na Pražském hradě – poznámky k výběru exponátů*, neinventarizováno.

¹³⁷ Eva PAULOVÁ, *Oddělení historické expozice v Lobkovickém paláci na Pražském hradě*, Časopis Národního muzea: Řada historická. 1988, 157 (1-4), s. 184-186. ISSN 1214-0627.

¹³⁸ ANM, RNM – SOP HE LP, *Žádost o zhotovení faksimilií ze dne 4. července 1977 zaslaná ředitelkou HM – NM Helenou Johnovou řediteli Státního ústředního archivu*, neinventarizováno.

1. Fridrich Barbarossa uděluje českému knížeti Vladislavovi právo zdobit se královským vínkem. Nejstarší listina archivu českého státu (18. ledna 1158).
2. Římský císař Fridrich II. po smrti Přemysla I. potvrzuje české království Václavovi I. se všemi právy (červenec 1231).
3. Karel IV. jako římský císař potvrzuje všechna privilegia, udělená českým králům, aby zajistil vynikající postavení českého krále mezi říšskými knížaty (7. dubna 1348).
4. Přátelská a spojenecká smlouva Karla IV. s francouzským králem. Pečetěno zlatou bulou (1355).¹³⁹

Dále se jednalo například o:

1. „Zlomek evangelia sv. Marka ze 6. století, získaný Karlem IV. v r. 1355. Faksimile vybraného folia a faksimile vlastnoručního záznamu Karla IV. o získání této cimélie¹⁴⁰
2. Zbytky staroslověnského textu z 11. století, tzv. hlaholské zlomky pražské, vzácná památka staroslověnského písemnictví“¹⁴¹

Jednání probíhala i v tomto ohledu. NM jednalo s F. Martínkem, vedoucím oddělení konzervační a reprodukční techniky SÚA. Z porady ze dne 6. července 1977 vyplynulo, že Ústřední konzervátorská a restaurátorská dílna je schopna vytvořit do konce daného roku maximálně čtyři faksimile, během roku dalšího pak maximálně šest.¹⁴²

Nevznikaly však pouze faksimile listin. V souvislosti s expozicí vznikla i faksimile sousoší Čas odhaluje Pravdu,¹⁴³ provedená v rámci I. etapy prací pro nádvoří LP, investorem byl n. p. Výstavnictví¹⁴⁴.

V obsahu expozice se již při jejím vzniku počítalo s dílčími obměnami, které měly přihlížet k novým vědeckým výsledkům, a dále také s průběžným navracením některých exponátů institucím, kterým tyto patří.¹⁴⁵

¹³⁹ ANM, RNM – SOP HE LP, *Žádost o zhotovení faksimilií ze dne 4. července 1977 zaslaná ředitelkou HM – NM Helenou Johnovou řediteli Státního ústředního archivu*, neinventarizováno.

¹⁴⁰ Cimélie (z řec. *keinēlion*, něm. *Zimelie*) poklad či klenot knižní povahy, případně jakékoli jiné sbírky uměleckých předmětů, in: František HORÁK: *Edice Cimelia Bohemica*. Knihovník 13, 1968, s. 62–64; in: Eva URBÁNKOVÁ: *Zamyšlení nad edicí „Cimelia Bohemica“*. Ročenka Státní knihovny ČSR v Praze 1970. Praha 1972, s. 27–40.

¹⁴¹ ANM, RNM – SOP HE LP, *Smlouva č. II. pro pana Martínka, SÚA*, neinventarizováno.

¹⁴² ANM, RNM – SOP HE LP, *Jednání s F. Martínkem, vedoucím oddělení konzervační a reprodukční techniky SÚA*, neinventarizováno.

¹⁴³ Na základě požadavku KPR a HS č.243/0/0822/86 ze dne 27.8.1986, in: ANM, RNM LP, *restaurátorská zpráva – sousoší Čas odhaluje pravdu*, 3. listopadu 1986, neinventarizováno.

¹⁴⁴ ANM, RNM LP, *restaurátorská zpráva – sousoší Čas odhaluje pravdu*, 3. listopadu 1986, neinventarizováno.

Během roku 1987 ošetřila konzervátorská dílna přes 4000 sbírkových předmětů, jednalo se z větší části o keramiku z výzkumů, ale i o mnoho pracovně náročných kusů pro expozice ve Vrchotových Janovicích¹⁴⁶ a v Lobkovickém paláci. Bohužel nevíme, jak velká část z tohoto počtu byla využita pro historickou expozici v Lobkovickém paláci. V témže roce bylo 146 sbírkových předmětů restaurováno externími restaurátory organizovanými v podniku ČFVU DÍLO. Jednalo se především o exponáty pro Lobkovický palác (mj. instalování a závěrečné retuše trámových stropů) a pro Vrchotovy Janovice.¹⁴⁷

¹⁴⁵ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Tvůrci rekonstrukce LP a historická expozice v něm umístěná*, 1987 červenec-srpen, s. 3, neinventarizováno.

¹⁴⁶ O zámek ve Vrchotových Janovicích se dělila muzejní knihovna (*Rilke, Kraus a Vrchotovy Janovice*) a sbírky historické archeologie, resp. starších českých dějin (České zvonařství a Společnost v Čechách v 19. století) in: Klára WOITSCHOVÁ – Libor JŮN. *Národní muzeum v éře Československa*. Praha: Národní muzeum, 2019. ISBN 978-80-7036-595-3. s. 285.

¹⁴⁷ Lubomír SRŠEŇ, *Oddělení historicko-archeologické*. Časopis Národního muzea: Řada historická. 1988, 157 (1-4), s. 170-174. ISSN 1214-0627.

3. Základní informace o expozici

Na tomto místě uvedu základní informace o expozici, zejména o jejím rozsahu, nejvýznamnějších exponátech, způsobu jejich prezentace a o koncepci spojující činnosti probíhající v Lobkovickém paláci.

Expozice byla umístěna v 19 sálech v I. a II. patře Lobkovického paláce,¹⁴⁸ později v 18 sálech¹⁴⁹ (tematické rozložení paláce, jednotlivých sálů je znázorněno v informační brožůře, viz. příloha č. 4). Zahrmovala téměř 2000 exponátů,¹⁵⁰ později přes 2000.¹⁵¹ Počet exponátů nebyl ustálený a průběžně se měnil.¹⁵² Ku příkladu v roce 1987 se jednalo o 1949 exponátů (resp. 1664 podle způsobu evidence částí zavěšených trámových stropů).¹⁵³ Výstavní předměty pocházely převážně ze sbírek Národního muzea.¹⁵⁴ Do přípravy expozice se zejména zápůjčkami zapojila celá řada oddělení NM.¹⁵⁵ Jednalo se převážně o exponáty originální, avšak v některých případech byly využity kopie a faksimilie, ty buď po určité době nahradily originál, či byly místo originálu vystaveny hned od začátku (převážně se jednalo o rukopisy a listiny).¹⁵⁶

¹⁴⁸ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Na základě pověření ministerstvem kultury ČSR a ve spolupráci s Kanceláří prezidenta ČSSR dokončuje Národní muzeum v Praze v těchto dnech dlouho připravovanou expozici v nově rekonstruovaném LP na Pražském hradě*, 1987 červenec-srpen, s. 2, neinventarizováno.

¹⁴⁹ ANM, RNM, SVN3 LP, HE NM „Památky naší minulosti“ LP, *leták k výstavě*, bez data, po září r. 1997, neinventarizováno.

¹⁵⁰ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Na základě pověření ministerstvem kultury ČSR a ve spolupráci s Kanceláří prezidenta ČSSR dokončuje Národní muzeum v Praze v těchto dnech dlouho připravovanou expozici v nově rekonstruovaném LP na Pražském hradě*, 1987 červenec-srpen, s. 2, neinventarizováno.

¹⁵¹ ANM, RNM, SVN3 LP, HE NM „Památky naší minulosti“ LP, *leták k výstavě*, bez data, po září r. 1997, neinventarizováno.

¹⁵² ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Na základě pověření ministerstvem kultury ČSR a ve spolupráci s Kanceláří prezidenta ČSSR dokončuje Národní muzeum v Praze v těchto dnech dlouho připravovanou expozici v nově rekonstruovaném LP na Pražském hradě*, 1987 červenec-srpen, s. 2, neinventarizováno.

¹⁵³ Eva PAULOVÁ, *Oddělení historické expozice v Lobkovickém paláci na Pražském hradě*, *Časopis Národního muzea: Řada historická*. 1988, 157 (1-4), s. 184-186. ISSN 1214-0627.

¹⁵⁴ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Na základě pověření ministerstvem kultury ČSR a ve spolupráci s Kanceláří prezidenta ČSSR dokončuje Národní muzeum v Praze v těchto dnech dlouho připravovanou expozici v nově rekonstruovaném LP na Pražském hradě*, 1987 červenec-srpen, s. 2, neinventarizováno.

¹⁵⁵ Lubomír SRŠEŇ, *Oddělení historicko-archeologické*. *Časopis Národního muzea: Řada historická*. 1988, 157 (1-4), s. 170-174. ISSN 1214-0627.

¹⁵⁶ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Na základě pověření ministerstvem kultury ČSR a ve spolupráci s Kanceláří prezidenta ČSSR dokončuje Národní muzeum v Praze v těchto dnech dlouho připravovanou expozici v nově rekonstruovaném LP na Pražském hradě*, 1987 červenec-srpen, s. 2, neinventarizováno.

Autoři výstavy se snažili o uplatnění materiálů, které jsou obecně považovány za symboly českých dějin, jež byly takto prezentovány i v knihách a učebnicích zabývajících se tímto tématem. „*Namátkou lze uvést velkomoravské šperky, přilbu knížete Václava, prvé denáry Boleslavů, pohřební klenoty Přemysla II. Otakara, románskou knížecí čelenku, prsten Přemysla I., pontifikální hřeben, středověké iluminované rukopisy, mince, soubor husitských zbraní, gotickou plastiku a malbu, plastiku z Betlémské kaple, české renesanční sklo, meč kata Mydláře, osobní předměty Petra Voka z Rožmberka, portréty a osobní předměty Habsburských panovníků, mučící nástroje, předměty ze sbírek Rudolfa II., zbroj z třicetileté války, Valdštejnovy osobní předměty, veliký soubor osobních předmětů z pozůstalosti většiny předních činitelů národního obrození, doklady z revolučního roku 1848 aj.*“¹⁵⁷

Exponáty byly doplněny výkladovými texty, fotografiemi, mapami a nákresy. Vycházelo se ze scénáře expozice, který byl zpracován týmem odborníků pod vedením prof. PhDr. Josefa Kočího, DrSc., člena korespondenta ČSAV. Jednalo se o odborníky z řad pracovníků NM v Praze a ČSAV.¹⁵⁸

3.1. Realizace expozice a funkce Lobkovického paláce

Realizaci expozice dostal za úkol n. p. Výstavnictví, jehož pracovníci jsou autory výtvarného a grafického řešení. Mobiliář i vybavení nevýstavních prostor byl zajišťován v dílnách podniku v Hostivaři ve spolupráci se subdodavateli. Ve funkci komisaře pro přípravu expozice působil ředitel Historického muzea PhDr. Vlastimil Vondruška, CSc.¹⁵⁹

Lobkovický palác měl mít podstatně širší poslání než pouhou prezentaci historické expozice. Mělo v něm být zřízeno také středisko pro historicko-osvětovou činnost.¹⁶⁰

¹⁵⁷ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Na základě pověření ministerstvem kultury ČSR a ve spolupráci s Kanceláří prezidenta ČSSR dokončuje Národní muzeum v Praze v těchto dnech dlouho připravovanou expozici v nově rekonstruovaném LP na Pražském hradě*, 1987 červenec-srpen, s. 2, neinventarizováno.

¹⁵⁸ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Na základě pověření ministerstvem kultury ČSR a ve spolupráci s Kanceláří prezidenta ČSSR dokončuje Národní muzeum v Praze v těchto dnech dlouho připravovanou expozici v nově rekonstruovaném LP na Pražském hradě*, 1987 červenec-srpen, s. 2, neinventarizováno.

¹⁵⁹ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Na základě pověření ministerstvem kultury ČSR a ve spolupráci s Kanceláří prezidenta ČSSR dokončuje Národní muzeum v Praze v těchto dnech dlouho připravovanou expozici v nově rekonstruovaném LP na Pražském hradě*, 1987 červenec-srpen, s. 2, neinventarizováno.

¹⁶⁰ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Na základě pověření ministerstvem kultury ČSR a ve spolupráci s Kanceláří prezidenta ČSSR dokončuje Národní*

Ve velkém sále probíhaly tematické výstavy ze sbírek HM (těm tato práce věnuje samostatnou kapitolu - č. 7. Výstavy, koncerty a další události v LP přímo nesouvisející se stálou expozicí), dále se zde pořádaly vědecké konference a sympozia, přednášky pro nejširší veřejnost, koncerty, komponované pořady aj. Menší přednáškový sál s promítací technikou byl určen převážně pro potřeby škol. Byla připravena i nabídka přednáškových cyklů, jež měly za cíl rozvíjet školní učivo a s pomocí muzejních exponátů i dalšími cestami přibližovat minulost tehdejší mládeži.¹⁶¹

K dispozici byla také studovna a knihovna. Celou historicko-osvětovou činnost měla zajišťovala skupina zkušených lektorů – specialistů na různé periody českých dějin. Cílem bylo učinit z LP středisko pro popularizaci národních dějin.¹⁶² Což bylo přesně v duchu výroku ministra Zdeňka Nejedlého, který v roce 1949 prohlásil, že muzeum se konečně stává „muzeem lidu a pro lid.“¹⁶³

Na historickou expozici navazovala stálá výstava moderních československých dějin v hlavní budově NM, která byla po r. 1989 zrušená pro tendenční výklad.¹⁶⁴

V roce 2002 byl palác v restituci navrácen Lobkovicům, historická expozice v něm pokračovala do roku 2006, kdy byla definitivně ukončena.¹⁶⁵ V současné době však palác rovněž slouží muzejním účelům, jsou zde umístěny soukromé rodinné sbírky rodu Lobkoviců.¹⁶⁶

muzeum v Praze v těchto dnech dlouho připravovanou expozici v nově rekonstruovaném LP na Pražském hradě, 1987 červenec-srpen, s. 2, neinventarizováno.

¹⁶¹ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Na základě pověření ministerstvem kultury ČSR a ve spolupráci s Kanceláří prezidenta ČSSR dokončuje Národní muzeum v Praze v těchto dnech dlouho připravovanou expozici v nově rekonstruovaném LP na Pražském hradě, 1987 červenec-srpen, s. 2, neinventarizováno.*

¹⁶² ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Na základě pověření ministerstvem kultury ČSR a ve spolupráci s Kanceláří prezidenta ČSSR dokončuje Národní muzeum v Praze v těchto dnech dlouho připravovanou expozici v nově rekonstruovaném LP na Pražském hradě, 1987 červenec-srpen, s. 2, neinventarizováno.*

¹⁶³ Karel SKLENÁŘ, *Obraz vlasti: příběh národního muzea*. Praha: Paseka, 2001. Fénix (Paseka). ISBN 80-718-5399-2, s. 353.

¹⁶⁴ ANM, RNM, GR, kart. 302, 2004-2006, *I-budovy*, Lobkovický palác, neinventarizováno.

¹⁶⁵ Blíže v kapitole „Navrácení paláce rodině Lobkowiczů a postupné ukončení expozice“

¹⁶⁶ Lobkowiczský palác. *Lobkowicz* [online]. [cit. 2019-08-06]. Dostupné z: <http://web.archive.org/web/20120808085113/http://www.lobkowicz.cz/Lobkowiczky-palac-123.htm>.

4. Průběh expozice

Sledování průběhu expozice je problematické z důvodu aktuální nedostupnosti či mezerovitosti pramenů. S postupným zpřístupňováním nových materiálů bude, možno průběh expozice sledovat daleko detailněji. Přesto se v následující kapitole pokusím průběh expozice rozebrat.

4.1. Zahájení expozice, otevírací doba, ceny vstupného

Otevření expozice předznamenala výstava „*Památky dávné minulosti – z připravované expozice Historického muzea v Lobkovickém paláci*“ zpřístupněná od ledna 1987.¹⁶⁷

Před samotným zahájením expozice proběhlo setkání novinářů, které se uskutečnilo v pondělí 6. července v 14 hodin v přednáškovém sále LP, expozice pak byla slavnostně otevřena v úterý 7. července 1987.¹⁶⁸ Za účasti politiků a dalších významných osobností veřejného života, včetně prezidenta republiky Gustáva Husáka (viz. návštěvní kniha – příloha č. 2).

V pondělí 13. července 1987 ve 13 hodin se pak uskutečnila slavnostní prohlídka nově otevřené expozice.¹⁶⁹ Expozice byla ukončena v roce 2006, po dohodě s rodinou Lobkowiczů, kterým byl palác navrácen v restituci.¹⁷⁰

Otevírací doba neprodělala v průběhu trvání expozice žádné změny, po celou dobu bylo otevřeno úterý-neděle: 9-17 hodin, v pondělí zavřeno.¹⁷¹

Cena se rovněž příliš neměnila:

Stálá expozice + všechny probíhající výstavy: plnohodnotné 40,- Kč; studenti, důchodci... - 20,-Kč¹⁷².

¹⁶⁷ Nové muzejní expozice a výstavy. *Muzejní a vlastivědná práce*. 25 (96). 1987. ISSN 2336-1824, s. 114

¹⁶⁸ ANM, RNM – SOP HE LP, *pozdávka na setkání novinářů u příležitosti otevření stálé expozice v LP*, neinventarizováno.

¹⁶⁹ ANM, RNM HE, *pozdávka na slavnostní prohlídku nově otevřené expozice*, 13.7.1987, neinventarizováno.

¹⁷⁰ Národní muzeum. Výroční zpráva 2006. In: *Výroční zprávy Národního muzea* [online]. Praha: Národní muzeum, 2018 [cit. 2019-08-19]. Dostupné z: http://vyrocni-zpravy.nm.cz/files/files/Archiv-VZ/Vyrocnizprava_2006.pdf

¹⁷¹ ANM, RNM, SVN3 LP, HE NM „*Památky naší minulosti*“ LP, *leták k výstavě*, bez data, po září r. 1997, neinventarizováno.

ANM, RNM, SVN3 LP, HE NM „*Památky naší minulosti*“ LP, *leták k výstavě*, červenec 1997, neinventarizováno.

Radek ŠOFR – Jiří CIASLAR – Gabriela ČAPKOVÁ, *Pražský kulturní průvodce*. Praha: Jalna, 2000. ISBN 80-86396-02-9, s. 61.

¹⁷² ANM, RNM, SVN3 LP, HE NM „*Památky naší minulosti*“ LP, *leták k výstavě*, bez data, po září r. 1997, neinventarizováno.

Jednotlivé krátkodobé výstavy: plnohodnotné • á 20,- Kč; studenti, důchodci... -á 10,- Kč¹⁷³
Vstupné pro školní výpravy bylo á 5,- Kč, později se zvedlo na á 10,- Kč. Pražský kulturní průvodce z roku 2000 uvádí: „vstupné do celého objektu 40 Kč (zlevněné 20 Kč)“.¹⁷⁴

4.2. Návštěvnost

Vzhledem k nedostatku či nepřístupnosti materiálů a délce trvání celé expozice nebylo možno provést relevantní statistiku návštěvnosti. Následující řádky tedy prezentují pouze kusé informace. Předpokládám, že v budoucnu bude možno tyto údaje výrazně upřesnit.

Expozici otevřenou 7. července 1987 navštívilo do konce daného roku 180 788 osob, z toho 47 000 během prvního měsíce po otevření.¹⁷⁵ V prvním roce (od otevření do 5. července 1988) zhlédlo expozici 222 520 návštěvníků, ve druhém roce (do 1. června 1989) 181 764 návštěvníků. Největší zájem o expozici byl hned po jejím otevření, poté poklesl a k jeho opětovnému zvýšení docházelo zejména díky školním zájezdům a v období prázdnin. Zájem se zvyšoval i díky výstavám, jejichž návštěvu lidé spojovali i s prohlídkou expozice.¹⁷⁶

Tuto návštěvnost lze zdůvodnit různě. Dějiny českých zemí byly v takovémto rozsahu představeny poprvé, což jistě upoutalo značnou pozornost. Ovšem dalším faktorem, který v tomto ohledu nelze opominout, je politická situace v zemi. Ve statistice návštěvnosti není možno rozlišit počet skutečných zájemců o historii a počet osob, které se expozice zúčastnily tzv. „dobrovolně povinně“.

Památky národní minulosti navštívila řada významných osobností, kupříkladu prezident republiky Gustáv Husák, španělský král Juan Carlos I. s chotí. Dalšími návštěvníky byli také zástupci zahraničních muzeí a kulturních institucí například: L. P. Kirilov (Kremelská zbrojnice), prof. Panfini (ředitel Státního archivu ve Florencii) a delegace zahraničních muzejních pracovníků.¹⁷⁷

¹⁷³ ANM, RNM, SVN3 LP, HE NM „Památky naší minulosti“ LP, leták k výstavě, bez data, po září r. 1997, neinventarizováno.

¹⁷⁴ Radek ŠOFR – Jiří CIASLAR – Gabriela ČAPKOVÁ, *Pražský kulturní průvodce*. Praha: Jalna, 2000. ISBN 80-86396-02-9, s. 61.

¹⁷⁵ Eva PAULOVÁ, *Oddělení historické expozice v Lobkovickém paláci na Pražském hradě*, Časopis Národního muzea: Řada historická. 1988, 157 (1-4), s. 184-186. ISSN 1214-0627.

¹⁷⁶ Vlastimil VONDRUŠKA, *Dva roky činnosti historické expozice Národního muzea v Lobkovickém paláci na Pražském hradě*. Muzejní a vlastivědná práce. 27 (97). 1989, s. 205–208. ISSN 2336-1824.

¹⁷⁷ Eva PAULOVÁ, *Oddělení historické expozice v Lobkovickém paláci na Pražském hradě*, Časopis Národního muzea: Řada historická. 1988, 157 (1-4), s. 184-186. ISSN 1214-0627.

Jak již bylo dříve zmíněno, statistiku návštěvnosti není možno vzhledem k nedostatku podkladů provést. Rozdíl v návštěvnosti způsobený změnou politické situace lze tak zatím pouze předpokládat a není jež možno přesně doložit a zdokumentovat. Přesné údaje o návštěvnosti máme k dispozici až od roku 2001, kdy je pokles oproti roku 1987 opravdu markantní. Nicméně v tomto ohledu zcela pochopitelný. Během uplynulé doby nepochybně expozici řada zájemců již zhlédla, novum expozice takového rozsahu již zastaralo a dále zde samozřejmě vstupuje hledisko politické.

Článek z 8. 11. 2002 zveřejněný v pražském Večerníku v sekci dopisy s názvem „Zájem o historii pomalu klesá“ uvádí následující informace: „...ocitnete se v oblasti téměř vesmírného ticha a jen občas uslyšíte ojedinělé kroky. Průvodci se svými štrůdly cizincům výstavy v Lobkovickém paláci nenabízejí. ... Pražáci při svých procházkách mívají Lobkovický palác bez povšimnutí a školní výpravy sem zabloudí jen zřídka ...“.¹⁷⁸

Ve výroční zprávě NM z roku 2003 se uvádí, že návštěvnost objektů Národního muzea se v roce 2003 oproti roku 2002 zvýšila. Zvýšil se celkový počet návštěvníků i počet školních výprav¹⁷⁹. „Ve školních skupinách to bylo celkem 58.881 osob, což představuje nárůst 6.347 osob oproti roku 2002.“¹⁸⁰

¹⁷⁸ Jana VODÁKOVÁ, *Zájem o historii pomalu klesá*. Večerník – Praha: List všech Pražanů. 2002, 12 (260), 23. ISSN 1210-1117.

¹⁷⁹ Michal STEHLÍK, *Výroční zpráva 2003*. In: Výroční zprávy Národního muzea [online]. Praha: Národní muzeum, 2018, 31.5.2004 [cit. 2019-08-19]. Dostupné z: <http://vyrocnizpravy.nm.cz/archiv/>

¹⁸⁰ Michal STEHLÍK, *Výroční zpráva 2003*. In: Výroční zprávy Národního muzea [online]. Praha: Národní muzeum, 2018, 31.5.2004 [cit. 2019-08-19]. Dostupné z: <http://vyrocnizpravy.nm.cz/archiv/> STEHLÍK, Michal. Výroční zpráva 2003. In: Výroční zprávy Národního muzea [online]. Praha: Národní muzeum, 2018, 31.5.2004 [cit. 2019-08-19]. Dostupné z: <http://vyrocnizpravy.nm.cz/archiv/> s.19.

V této již zmíněné zprávě nalezneme i následující tabulku,¹⁸¹ z níž jsem pro účely této práce vybrala pouze část vztahující se přímo k LP, dále jsem doplnila údaje pro léta 2004,¹⁸² 2005¹⁸³ a 2006¹⁸⁴:

OBJEKT	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Lobkovický palác	18.648	23.554	27.506	25.657	27.313	12.584

Údaj z roku 2006 nelze považovat za statisticky relevantní vzhledem k ukončení expozice v daném roce.

4.3. Jazykové hledisko

Kromě češtiny byla expozice doplněna i o výklady v dalších jazycích, jednalo se o: angličtinu, francouzštinu, němčinu a ruštinu.¹⁸⁵

Pro zahájení expozice se počítalo s následujícím: „*K dispozici budou též odborní pracovníci expozice, kteří v případě potřeby doplní konkrétní dotazy veřejnosti v českém i dalších světových jazycích.*“¹⁸⁶

4.4. Využití expozice pro nemuzejní účely

Expozice byla využívána i pro jiné než muzejní účely. Z nich nejpodstatnější je natáčení různých pořadů, a to jak s účastí NM či formou pronájmu expozice.

V roce 1989 byl uveden pořad „Probuzení národa“,¹⁸⁷ který pojednává o počátcích českého národního sebeuvědomění. Představuje dějiny národního obrození ve vztahu k Praze, značná

¹⁸¹ Michal STEHLÍK, *Výroční zpráva 2003*. In: Výroční zprávy Národního muzea [online]. Praha: Národní muzeum, 2018, 31.5.2004 [cit. 2019-08-19]. Dostupné z: <http://vyrocnizpravy.nm.cz/archiv/>

¹⁸² Michal STEHLÍK, *Výroční zpráva 2004*. In: Výroční zprávy Národního muzea [online]. Praha: Národní muzeum, 2018 [cit. 2020-08-16]. Dostupné z: <http://vyrocnizpravy.nm.cz/archiv/>

¹⁸³ Národní muzeum. *Výroční zpráva 2005*. In: Výroční zprávy Národního muzea [online]. Praha: Národní muzeum, 2018 [cit. 2019-08-19]. Dostupné z: http://vyrocnizpravy.nm.cz/files/files/Archiv-VZ/Vyrocnizprava_2005.pdf

¹⁸⁴ Národní muzeum. *Výroční zpráva 2006*. In: Výroční zprávy Národního muzea [online]. Praha: Národní muzeum, 2018 [cit. 2019-08-19]. Dostupné z: http://vyrocnizpravy.nm.cz/files/files/Archiv-VZ/Vyrocnizprava_2006.pdf

¹⁸⁵ ANM, SVN 3, LP, *cizojazyčné výklady k expozici*, neinventarizováno.

¹⁸⁶ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Tvůrci rekonstrukce LP a historická expozice v něm umístěná*, 1987 červenec-srpen, s. 3, neinventarizováno.

¹⁸⁷ Probuzení národa. Vyroba: Československá televize Praha 1989 v Krátkém filmu 1989.

pozornost je věnována historii Národního muzea a jeho roli při formování české vzdělanosti. To vše doprovázeno komentářem herců Borise Rösnera a Petra Štěpánka. Pozornost je věnována i stálé expozici v Lobkovickém paláci, která zahrnovala právě i dobu národního obrození. Hlavní roli však hraje přímo Národní muzeum, jeho sbírky a jeho vliv na národní obrození.¹⁸⁸

Diváci jsou obeznámeni s osobností Kašpara ze Šternberka, jakožto zakladatele muzea, se způsobem organického formování sbírek, do nichž hlavně v počátcích přispěli nejrozumnější skupiny obyvatelstva – kněží, vědci, šlechtici i měšťané. V počátcích se tedy sbírky skládaly z darovaných archiválií, starožitností či celých sbírek (ku příkladu sbírka minerálů Kašpara ze Šternberka).¹⁸⁹

Námět pořadu vytvořil Vlastimil Vondruška. Závěr vyzdvihuje význam Národního muzea jakožto vědecké instituce světového významu. Více než 20 miliónů sbírkových předmětů, součást kulturního dědictví, sloužícího slouží jako prostředek vzdělávání a posílení národního uvědomění a národní hrdosti.¹⁹⁰

Historické expozice LP byla 9. října 1990 od 10 do 12 hodin pronajata pro účely natáčení filmu o historii Prahy viz. dohoda mezi NM a společností ARD týkající se pronájmu.¹⁹¹ Dne 28. dubna 1992 byl České televizi pronajat velký sál LP za účelem uvedení a natočení pořadu „O hudbě a s hudbou“.¹⁹²

¹⁸⁸ Jiří HADAŠ, *Národní muzeum pohledem vybraných médií – možnosti a limity médií jako historického pramene*. Praha 2018. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Katedra pomocných věd historických a archivního studia. Vedoucí práce Klára WOITSCHOVÁ. s. 48–49.

¹⁸⁹ Jiří HADAŠ, *Národní muzeum pohledem vybraných médií – možnosti a limity médií jako historického pramene*. Praha 2018. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Katedra pomocných věd historických a archivního studia. Vedoucí práce Klára WOITSCHOVÁ. s.48–49.

¹⁹⁰ Jiří HADAŠ, *Národní muzeum pohledem vybraných médií – možnosti a limity médií jako historického pramene*. Praha 2018. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Katedra pomocných věd historických a archivního studia. Vedoucí práce Klára WOITSCHOVÁ

¹⁹¹ ANM, RNM SVN 3, LP, *dohody o kulturní spolupráci 1984–1991, dohoda mezi NM a ARD o zapůjčení HE LP pro účely natáčení filmu o historii Prahy*, 9.10.1990, neinventarizováno.

¹⁹² ANM, RNM SVN 3, LP, *dohody o kulturní spolupráci 1992-1994, dohoda mezi NM a ČT o pronájmu velkého sálu LP pro účely natočení pořadu „O hudbě a s hudbou“*, 6.5.1992, neinventarizováno.

4.5. Komplikace

To, že ani samotný průběh expozice nebyl zcela bezproblémový dokládají následující dokumenty, lze však předpokládat, že řada dalších komplikací nebyla vůbec zdokumentována, neboť různé problémy se při pořádání výstav nepochybně vyskytují běžně. Zde jsou proto zmíněny pouze tyto dobře zdokumentované skutečnosti.

Jedním z největších problémů v průběhu expozice byl nepochybně personální stav, který se projevil po otevření expozice (i na instalaci expozice se podílela řada pracovníků jiných oddělení, což ale vzhledem k tomu, že instalace trvala necelý měsíc,¹⁹³ nelze považovat za problém). Pro HE LP bylo zamýšleno 18 systematizovaných míst, z nichž však bylo obsazeno pouze 7 (a 2 brigádníci) a to v době největšího návštěvnického provozu. Celou situaci tedy bylo nutno řešit provizorně s pomocí pracovníků ostatních oddělení Historického muzea. Trvalé problémy také představovalo zajištění topičů.¹⁹⁴

Výrazný problém představoval i nedodaný orientační systém, jehož absence vedla k trvalým problémům v regulaci návštěvnického provozu.¹⁹⁵

Jedním ze zajímavých dokumentů je protokol o poškození vitríny IV13 z počátku roku 2006, kdy došlo k pádu vitríny z nosného rámu ukotveného ve zdi. Jde o takovou menší „krimi story“. Při této události došlo k poškození čelenky, která po prvotním ohledání jevila tři nová zásadní poškození: svislou prasklinu skeletu v celé výšce čelenky, vylomení trojúhelné části horní partie jednoho arkádového pole, vytržení dvou přívěsků i s očkem a částí plechu a odštípnutí části přívěsku. Současně byla konstatována deformace esovité kličky jedné záušnice. Zaměstnanci NM za příčinu poškození těchto předmětů považovali probíhající stavební práce,¹⁹⁶ avšak dle vyjádření zástupce vlastníka objektu p. Mařase, se tak nemohlo udát kvůli probíhajícím stavebním pracím, neboť, dle jeho vyjádření v dotčenou dobu z důvodu pracovního volna žádné takové úpravy neprobíhaly. P. Mařas za pravděpodobný důvod pádu vitríny považuje její špatné ukotvení.¹⁹⁷

¹⁹³ Eva PAULOVÁ, *Oddělení historické expozice v Lobkovickém paláci na Pražském hradě*, Časopis Národního muzea: Řada historická. 1988, 157 (1-4), s. 184-186. ISSN 1214-0627.

¹⁹⁴ Eva PAULOVÁ, *Oddělení historické expozice v Lobkovickém paláci na Pražském hradě*, Časopis Národního muzea: Řada historická. 1988, 157 (1-4), s. 184-186. ISSN 1214-0627.

¹⁹⁵ Eva PAULOVÁ, *Oddělení historické expozice v Lobkovickém paláci na Pražském hradě*, Časopis Národního muzea: Řada historická. 1988, 157 (1-4), s. 184-186. ISSN 1214-0627.

¹⁹⁶ ANM, RNM, HE, *Protokol o poškození vitríny IV13 z 20. ledna 2006*, neinventarizováno.

¹⁹⁷ ANM, RNM, HE, *příloha k protokolu o poškození vitríny IV13 z 20. ledna 2006*, neinventarizováno.

5. Propagace a ovlivnění dobou vzniku

Stejně jako v moha dalších ohledech, ani v oblasti propagace nebude možno stálou expozici zmapovat důkladněji, neboť zde opět narážíme na problém nedostatku podkladů. Přesto se pokusím o nastínění jednotlivých druhů propagačních materiálů, které vznikly v souvislosti s Historickou expozicí, a také o nastínění kroků, které byly v tomto ohledu plánovány.

5.1. Projekt kulturně-výchovného, osvětového a propagačního využití expozice

Propagaci mělo zajistit NM z vlastních prostředků.¹⁹⁸

K plánu kulturně-výchovného, osvětového a propagačního využití expozice vyjadřuje příloha č. 3 Libreta z března 1983 – Projekt kulturně-výchovného, osvětového a propagačního využití expozice.¹⁹⁹ Nejprve ji představím z hlediska propagace, později se k ní ještě vrátím z hlediska osvětového.

Projekt kulturně-výchovného, osvětového a propagačního využití expozice byl rozdělen do tří etap:

1. přípravy a realizace expozice
2. zahájení provozu expozice
3. trvalý propagační a informační servis²⁰⁰

V *první etapě* se počítalo s následujícím:

Propagace v tisku (reportáže v denním tisku, drobné monografie a medailony k exponátům a památkové rekonstrukci v ilustrovaných týdenících), v rozhlasu (reportážní vstupy, rozhovory s odborníky – zejména výklad k písemným památkám), v televizi (reportáže a zpravodajské vstupy z příprav, natáčení TV dokumentu o expozici – zajímavé fáze technické přípravy, záběry jednotlivých exponátů).²⁰¹

¹⁹⁸ ANM, RNM – SOP HE LP, *korespondence číslo: K 15 486/83 – VI/3, MK ČSR – Miloš Chvalina adresováno NM*, 26. října 1983, neinventarizováno.

¹⁹⁹ ANM, RNM – SOP HE LP, *Libreto, březen 1983, příloha č. 3 – Projekt kulturně-výchovného, osvětového a propagačního využití expozice*, neinventarizováno.

²⁰⁰ ANM, RNM – SOP HE LP, *Libreto, březen 1983, příloha č. 3 – Projekt kulturně-výchovného, osvětového a propagačního využití expozice*, neinventarizováno, s.1.

²⁰¹ ANM, RNM – SOP HE LP, *Libreto, březen 1983, příloha č. 3 – Projekt kulturně-výchovného, osvětového a propagačního využití expozice*, neinventarizováno, s. 2.

Cílem této fáze bylo vzbuzení zájmu a průběžné informování veřejnosti o přípravě expozice, upozornění na významné exponáty apod. Dále se počítalo i s přípravou metodických podkladů a s potřebou proškolení učitelů a průvodců Čedoku.²⁰²

Druhá etapa:

Rozhlas (krátké vstupy – pozvánky na stanicích Hvězda a Inter program, vstupy ve školním vysílání, rozhlasový průvodce – formou několika výkladů nebo besed s odborníky – autory expozice), televize (dokončení a uvedení dokumentárního filmu o expozici, realizace a vysílání seriálu – audiovizuální analogie pramenů k českým dějinám, série pořadů pro školy a mládež – výklad propojený s besedou, popř. kombinace předtočeného materiálu se živým vysíláním ze studia), krátký film (dokumentární snímek o expozici cca 20 min, především pro potřeby zahraniční propagace)²⁰³.

V rámci této etapy se počítalo také se vznikem katalogu (velká obrazová publikace katalogového typu s barevnými i černobílými ilustracemi, základní exponáty s rozšířenými popisy a bibliografickými údaji, ostatní exponáty se základním katalogovým údajem, text v češtině²⁰⁴ – jedná se o následující publikaci: Josef KOČÍ – Vlastimil VONDRUŠKA: *Památky národní minulosti: katalog historické expozice Národního muzea v Praze v Lobkovickém paláci*. V Praze: Národní muzeum, 1989.²⁰⁵ Publikace obsahuje fotografie exponátů s jejich obsáhlým popisem. Podepsala se na ní však doba vzniku a nalezneme v ní tak řadu projevů ideologie.

Dále se počítalo se vznikem průvodce (kapesní formát, úvodní text a výkladová část interpretující sled jednotlivých oddílů expozice, černobílé fotografie, mapy a grafy, k dispozici při zahájení, v češtině a jazykových mutacích),²⁰⁶ Jiří BURIAN – Vlastimil VONDRUŠKA, *Průvodce historickou expozicí Národního muzea*. Praha: Panorama, 1987. Původně zamýšlené mapy a grafy v průvodci nejsou. Obsahuje stručný výklad dějin

²⁰² ANM, RNM – SOP HE LP, *Libreto, březen 1983, příloha č. 3 – Projekt kulturně-výchovného, osvětového a propagačního využití expozice*, s. 2-3, neinventarizováno.

²⁰³ ANM, RNM – SOP HE LP, *Libreto, březen 1983, příloha č. 3 – Projekt kulturně-výchovného, osvětového a propagačního využití expozice*, s. 2-3, neinventarizováno, s. 4.

²⁰⁴ ANM, RNM – SOP HE LP, *Libreto, březen 1983, příloha č. 3 – Projekt kulturně-výchovného, osvětového a propagačního využití expozice*, s. 2-3, neinventarizováno.

²⁰⁵ Josef KOČÍ – Vlastimil VONDRUŠKA. *Památky národní minulosti: katalog historické expozice Národního muzea v Praze v Lobkovickém paláci*. V Praze: Národní muzeum, 1989.

²⁰⁶ ANM, RNM – SOP HE LP, *Libreto, březen 1983, příloha č. 3 – Projekt kulturně-výchovného, osvětového a propagačního využití expozice*, s. 4, neinventarizováno.

a fotografie některých exponátů. Doba vzniku se na něm příliš nepodepsala a je poměrně nadčasový.

Mezi další materiály patří plakát (velký formát – barevná reprodukce, výlep na celém území ČSSR, více verzí plakátu – obměna obrazového motivu – možnost prodeje návštěvníkům – viz. příloha č. 6), leták (A4, jednotlivý list s motivem základního plakátu, popř. dvojlist s textem na rubu a přitiskem jazykových mutací, určeno pro propagaci v interiéru a k distribuci školám, ROH a organizacím cestovního ruchu) a foto souborů a reprodukcí (základní foto soubor – formát 13 x 18 – vydání k zahájení expozice nebo čtvercový suvenýr, postupné doplnění o jednotlivé pohlednice a tematické soubory základního formátu).²⁰⁷

Třetí etapa:

Tato etapa navazuje na realizaci expozice a využívá metod a materiálů uvedených v 1. a 2. etapě. Kromě toho se v provozu expozice uplatní přednáškový sál, kde se počítalo s přednáškami, besedami a projekcemi pořádanými na základě časových plánů kulturně výchovné činnosti. Pro odborná shromáždění s větší účastí se počítalo s využitím velkého sálu č. 20.²⁰⁸

Počítalo se i s prodejnou publikací, kde základ sortimentu měly představovat publikace k expozici, především katalogy a publikace NM s tematikou navazující na expozici²⁰⁹.

²⁰⁷ ANM, RNM – SOP HE LP, *Libreto, březen 1983, příloha č. 3 – Projekt kulturně-výchovného, osvětového a propagačního využití expozice*, s. 4–5, neinventarizováno.

²⁰⁸ ANM, RNM – SOP HE LP, *Libreto, březen 1983, příloha č. 3 – Projekt kulturně-výchovného, osvětového a propagačního využití expozice*, s. 4–5, neinventarizováno, s. 5.

²⁰⁹ ANM, RNM – SOP HE LP, *Libreto, březen 1983, příloha č. 3 – Projekt kulturně-výchovného, osvětového a propagačního využití expozice*, s. 4–5, neinventarizováno, s. 6.

5.2. Propagace v průběhu expozice

Propagace expozice pochopitelně probíhala i v jejím průběhu, bohužel se nám, alespoň prozatím, nedostává dostatku materiálů pro její důkladné zdokumentování.

Historická expozice a stejně tak i samostatné výstavy a koncerty vážné hudby, které taktéž probíhaly v LP byly průběžně propagovány v denním tisku, například v Lidových novinách,²¹⁰ Rudém právu,²¹¹ ve Večerníku – Praha: list všech Pražanů²¹² a dalších.

Propagační texty v Kulturním bedekru, v Pražském kulturním průvodci a v publikaci Muzea & galerie v České republice: kapesní encyklopedie lákaly návštěvníky na následující:

*„Nejrozsáhlejší muzejní expozice o českých dějinách. Unikátem sbírky je tzv. poklad sv. Eligia, patrona zlatníků. Historická expozice představuje i přilbu sv. Václava, zbraně z období husitství, sluneční hodiny, astroláb a kružidla z doby Rudolfa II., meč kata Mydláře, originální mučící nástroje z 18. století, ruchadlo bratranců Veverkových. Měšťanská materiální kultura minulého století je reprezentována rokokovými interiéry ze 40. let a souborem hraček.“*²¹³

*„Nejrozsáhlejší muzejní expozice o českých dějinách. Časové rozpětí vystavených předmětů je více než dvacet století. Unikátem sbírky je tzv. poklad sv. Eligia, patrona zlatníků, který byl založen z podnětu Karla IV. a představuje unikátní soubor devocionálií z různých historických období. Historická expozice však představuje i starší exponáty – lze zde nalézt doklady přítomnosti Keltů na českém území či posoudit vysokou úroveň klenotnictví z doby Velké Moravy.“*²¹⁴

„Historická expozice Památky národní minulosti podává souborný pohled na dějiny českých zemí od 4. do 19. století se zvláštním důrazem na historii českého státu a jeho základní dějinné epochy. V 18 sálech jsou vystaveny doklady společenského a kulturního vývoje (např.

²¹⁰ Galerie a muzea. Lobkovický palác in: Lidové noviny. 1998, 11 (295). ISSN 0862-5921. s. 12.

Galerie a muzea. Lobkovický palác in: Lidové noviny. 1999, 12 (216). ISSN 0862-5921. s. 12.

²¹¹ Výstavy in: Rudé právo. 1990, 70 (33). ISSN 0032-6569. s. 10.

Dnes se děje in: Rudé právo. 1993, 3 (100). ISSN 0032-6569. s. 4.

Informujeme. Praha in: Rudé právo. 1994, 4 (171). ISSN 0032-6569. s. 6.

²¹² Inzerce. Muzea in: Večerník – Praha: list všech Pražanů. 1998, 8 (210). ISSN 1210-1117. s. 17.

²¹³ Praha. Historická expozice. Lobkovický palác in: Kulturní bedekr 2000: ročenka kulturní revue Labyrint. 1999, (1). s. 129.

Praha. Expozice: Lobkovický palác in: Kulturní bedekr: ročenka kulturní revue Labyrint. 2005/2006. 2005, (1), s. 175.

²¹⁴ Radek ŠOFR – Jiří CIASLAR – Gabriela ČAPKOVÁ, Pražský kulturní průvodce. Praha: Jalna, 2000. ISBN 80-86396-02-9, s. 61.

*gotické zlatnictví, husitské zbraně, reliéf z Betlémské kaple atd.) Výstavy (dějiny, kulturní historie, soubory exponátů z fondů Národního muzea), koncerty, přednášky. Otevřeno od úterý do neděle 9-17 hodin. Prohlídka trvá asi hodinu, k dispozici cizojazyčné doprovodné texty v němčině, angličtině a francouzštině. Základní vstupné 40 Kč a 20 Kč, školní skupiny 10 Kč.*²¹⁵

Kromě tištěného výkladu v rámci brožur byla také možnost objednání odborného výkladu s průvodcem, ten bylo možné objednat i přímo k určitému historickému období či události. Vstupné pro školní výpravy á 10,- Kč.²¹⁶

²¹⁵ Pavel FRIČ, *Muzea & galerie v České republice: kapesní encyklopedie*. Praha: Titanic, 1999. ISBN 80-85909-51-0. s. 148.

²¹⁶ ANM, RNM, SVN3 LP, HE NM „Památky naší minulosti“ LP, leták k výstavě, bez data, po září r. 1997, neinventarizováno.

5.3. Ovlivnění dobou vzniku

Doba vzniku se na podobě expozice projevila dosti výrazně. Jedná se o jeden z důvodů řady neshod při plánování expozice, což pochopitelně vedlo k rozsáhlým průtahům. Část z těchto projevů již byla zmíněna v předchozích kapitolách. Nyní se je pokusím shrnout a doplnit.

Jak jsem již uvedla v úvodu zkoumání ideologického vlivu na historické expozice je v počátcích. Projevoval se různými způsoby a v různé intenzitě²¹⁷. Přesto lze některé jeho projevy vidět zcela zřetelně, ideologií diktovaná kliše, cenzura, vliv vládnoucí strany a marxisticko-leninský rámec budované expozice. U historických sbírek jsou tyto projevy ve srovnání s jinými typy sbírek obzvláště markantní. Vstupují sem i dobová rozhodnutí a priority a subjektivní rozhodnutí kurátorů, obzvláště mezi léty 1939 a 1989.²¹⁸

Podkladů, na jejichž základě je možné ovlivnění dobou vzniku sledovat je celá řada (propagační texty, ideový záměr, libreto, scénář, muzeologická koncepce, exponáty využitě pro expozici, statě, články, katalogy, publikace a tím by tento výčet rozhodně nebyl ani z daleka vyčerpán), jejich výběr záleží zejména na konkrétních faktorech, které hodláme zkoumat.

Nejvýraznějším projevem cenzury a ideologie na „*Památky národní minulosti*“. Je zrušení první expozice, jež nesla tento název. Ta byla v hlavní budově NM otevřena v roce 1968 a krátce na to zrušena, neboť neodpovídala ideologickým požadavkům.²¹⁹

Jedním z pramenů, na kterých lze dobře sledovat ideologickou koncepci jako celek jsou statě a články psané přímo autory expozic či jinými odborníky na muzeologii. Ku příkladu Jaroslav Vrchotka²²⁰ v článku „*170 let Národního muzea v Praze*“ uvádí, že mezi hlavní úkoly NM patří budování stálých expozic, které budou prezentovat v souvislém sledu vývoj přírody a společnosti na základě vědeckého světónázoru a nejnovějších vědeckých poznatků a v moderním pojetí muzejní práce. Budou podávat ucelený vědecký obraz Země a společnosti k poučení, k upevňování vědeckého světónázoru, k správnému chápání minulosti i přítomnosti, k posilování národního a socialistického vědomí a internacionálního

²¹⁷ Klára WOITSCHOVÁ – Libor JŮN, *Národní muzeum v éře Československa*. Praha: Národní muzeum, 2019. ISBN 978-80-7036-595-3.

²¹⁸ Karel SKLENÁŘ – Lubomír SRŠEŇ – Michal STEHLÍK, a kol., *Velká kniha o Národním muzeu*. Praha: Národní muzeum, 2016. ISBN 978-80-7036-476-5.

²¹⁹ Karel SKLENÁŘ – Lubomír SRŠEŇ – Michal STEHLÍK, a kol., *Velká kniha o Národním muzeu*. Praha: Národní muzeum, 2016. ISBN 978-80-7036-476-5.

²²⁰ pozn. aut.: podílel se na přípravě scénáře a libreta k HE LP

cítění. Jako doklad toho, kde těchto cílů bylo úspěšně dosaženo uvádí v první řadě Památky národní minulosti na Pražském hradě, dále pak expozice českých dějin 19. a 20. století v hlavní budově, historické expozice ve Vrchotových Janovicích a další.²²¹

Podstatnou součástí celého konceptu byl osvětový program:

„Po otevření bude v paláci připraven rozsáhlý kulturně-výchovný a osvětový program ve formě přednášek, seminářů, konferencí, historických kroužků i dalších akcí, vycházejících námětově z českých dějin. Zvláštní péče bude věnována doplnění školní výuky dějepisu od základních škol až po školy vysoké.“²²²

Podrobněji se k plánu kulturně-výchovného, osvětového a propagačního využití expozice vyjadřuje například příloha č. 3 Libreta z března 1983 – Projekt kulturně-výchovného, osvětového a propagačního využití expozice, kde se rozvádí především propagace, osvětové hledisko je zde pouze naznačeno, jedná se převážně o plánované přednášky, proškolení učitelů a průvodců Čedoku.²²³

Z tohoto hlediska by dozajisté bylo možno celou expozici rozebrat daleko důkladněji. Jedná se tedy o další úkol, který bude v budoucnu třeba splnit. Jak jinak zakončit tuto kapitolku, než typickým klišé o úloze dělnické třídy na tvorbě expozice: „Závěrem je třeba říci, že zásluhu na výsledku práce mají všichni, ať už projektanti rekonstrukce paláce, autoři vlastní expozice, výtvarníci, konzervátoři a restaurátoři, muzejní pracovníci, historici a v neposlední řadě i stovky dělníků, kteří svou poctivou a leckdy mravenčí prací přispěli k zdárnému dokončení historické expozice.“²²⁴

²²¹ Jaroslav VRCHOTKA, 170 let Národního muzea v Praze. *Muzejní a vlastivědná práce*. 26 (96). 1988, s. 135-141. ISSN 2336-1824.

²²² ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Tvůrci rekonstrukce LP a historická expozice v něm umístěná*, 1987 červenec–srpen, s. 2, neinventarizováno.

²²³ ANM, RNM – SOP HE LP, *Libreto, březen 1983, příloha č. 3 – Projekt kulturně-výchovného, osvětového a propagačního využití expozice*, neinventarizováno.

²²⁴ ANM, RNM – SOP HE LP, *Památky národní minulosti – historická expozice Národního muzea v LP, Tvůrci rekonstrukce LP a historická expozice v něm umístěná*, 1987 červenec–srpen, s. 2, neinventarizováno.

6. Osudy expozice po roce 1989

Se změnou politické situace nastaly změny v celé společnosti a ve všech oblastech společenského a kulturního života. To se pochopitelně projevilo i na „*Památkách národní minulosti*“, které bylo po revoluci třeba oprostit od dobových klišé. Což se i podařilo, jak se dočteme v „*Obrazu vlasti*“.²²⁵

Projevilo se to i v množství výstav s náboženskou tematikou, které s expozicí přímo nesouvisely, ale odehrávaly se taktéž v Lobkovickém paláci.²²⁶

Revoluce měla neblahý dopad na katalog expozice: Josef KOČÍ – Vlastimil VONDRUŠKA. *Památky národní minulosti: katalog historické expozice Národního muzea v Praze v Lobkovickém paláci*²²⁷, na kterém se bohužel doba vzniku výrazně projevila a katalog tedy krátce po svém vydání (v roce 1989) ztratil na aktuálnosti. Obsahuje řadu fotografií exponátů s obsáhlými popisky. Úvod i výklad jsou však poznamenány dobovými klišé.

Přímé dopady na expozici nebylo možno na dostupných materiálech zkoumat, jedná se tedy o další z úkolů do budoucna. Mezi dopady porevolučních změn v obecnější rovině patří následující.

Muzea a celé muzejnictví se po revoluci potřebovala oprostit ideologie a začít budovat novou organizaci postavenou na demokratických základech. Od řízení ministerstvem a národními výbory, které bylo mnohdy nekvalitní a neodborné, se muzejnictví konečně mohlo postupně začít modernizovat.²²⁸

Mezi problémy NM patřily zejména objekty, které mělo muzeum v nájmu či je získalo z konfiskátů. Z ekonomického hlediska bylo nemožné ponechat expozice v objektech s komerčním nájmem.²²⁹ Lobkovický palác patřil k objektům, které byly navraceny v restituci (blíže v kapitole č. 8 Navrácení paláce rodině Lobkowiczů a postupné ukončení expozice).

²²⁵ Karel SKLENÁŘ, *Obraz vlasti: příběh národního muzea*. Praha: Paseka, 2001. Fénix (Paseka). ISBN 80-718-5399-2, s. 383.

²²⁶ blíže v kapitole: „Výstavy, koncerty a další události v LP přímo nesouvisející se Stálou expozicí“

²²⁷ Josef KOČÍ – Vlastimil VONDRUŠKA. *Památky národní minulosti: katalog historické expozice Národního muzea v Praze v Lobkovickém paláci*. V Praze: Národní muzeum, 1989.

²²⁸ Zbyněk Z. STRÁNSKÝ. *Víme, co chceme? Příspěvek na diskuzním fóru dne 11.1.1990 v Národním muzeu v Praze*. Muzejní a vlastivědná práce, 28 (98). 1990, s. 7–11. ISSN 2336-1824.

²²⁹ Klára WOITSCHOVÁ – Libor JŮN. *Národní muzeum v éře Československa*. Praha: Národní muzeum, 2019. ISBN 978-80-7036-595-3. s. 285.

7. Výstavy, koncerty a další události v LP přímo nesouvisející se stálou expozicí

Kromě vlastní stálé expozice se v LP konala řada dalších kulturních akcí, jednalo se zejména o výstavy, koncerty vážné hudby a přednášky. Těchto přidružených akcí proběhlo v Lobkovickém paláci opravdu úctyhodné množství. Což bylo v souladu s přístupem umožňujícím lepší interakci s návštěvníky – pořádáním krátkodobých výstav.

Každým rokem probíhala řada nejrůznějších dočasných výstav (jejich výběrový seznam se nachází v příloze č. 7 této práce). Tyto výstavy měly nejrůznější zaměření, probíhaly zde výstavy umělecky či řemeslně založené, např. Umělecká řemesla na Slovensku (1987), Harrachovské sklo (1988), Římské umění (1989), Česká loutka (1992), Poslední století hrnčířské výroby bělniny a polokameniny v českých zemích (1994), Umělecké poklady České akademie věd a umění (1996), Obrazy I. V. Raaba (1996), E luma Romane jakhenca – svět očima Romů (1998) atd.

Podstatnou část tvořily výstavy věnované významným osobnostem, a to jak českým (Hold českému králi Jiřímu z Poděbrad (1990–1991), Edmund Husserl – zakladatel fenomenologie (1992), Václav Matěj Kramerius – českých knih a novin spisovatel (1994), Michal Vitanovský – osobnost českých dějin (1994), tak světovým – Mozart a Praha (1990–1991), Bachův dům v Eisenachu (1997).

Již před revolucí byla ku příležitosti 200. výročí pádu bastily otevřena výstava Velká francouzská revoluce a české země (13. července 1989–2. září 1989).²³⁰ Jedná se o jasnou známku uvolňování projevů již před revolucí. Výstava byla pořádána ve spolupráci s Francouzskou ambasádou a měla velký úspěch. Proběhla v tzv. Zrcadlovém sále Lobkovického paláce a byla pravděpodobně nejvýznamnějším výstavním projektem, který se na daném místě konal.²³¹

²³⁰ Jan HANOUSEK, „A kdy se zase půjdeme podívat na velrybu?“ *Expozice a výstavy Národního muzea ve druhé polovině 20. století ve světle archivních pramenů*. Praha, 2018. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Katedra pomocných věd historických a archivního studia. Vedoucí práce Klára WOITSCHOVÁ, s. 162.

²³¹ Klára WOITSCHOVÁ – Libor JŮN. *Národní muzeum v éře Československa*. Praha: Národní muzeum, 2019. ISBN 978-80-7036-595-3. s. 284.

Po roce 1989 můžeme sledovat nárůst národopisných výstav s náboženskou tematikou vztahujících se zejména k Vánocům: České Vánoce (1989), Vánoce v LP (1990), Lidové jesličky (prosinec 1990–leden 1991), Hvězda betlémská (1994), Dárek ze Zubří vánoční Praze (1996) atd. Jedná se o témata, která před rokem 1989 z politických důvodů nemohla být prezentována.

Koncerty vážné hudby i výstavy byly pravidelně inzerovány, například v Lidových novinách,²³² Rudém právu,²³³ ve Večerníku – Praha: list všech Pražanů.²³⁴ Čilý kulturní život v LP probíhal i v novém tisíciletí. Ještě v roce 2004 se v LP uskutečnilo 286 koncertů.²³⁵

²³² *Galerie a muzea. Lobkovický palác* in: Lidové noviny. 1998, 11 (295). ISSN 0862-5921. s. 12.

Galerie a muzea. Lobkovický palác in: Lidové noviny. 1999, 12 (216). ISSN 0862-5921. s. 12.

²³³ *Výstavy* in: Rudé právo. 1990, 70 (33). ISSN 0032-6569. s. 10.

Dnes se děje in: Rudé právo. 1993, 3 (100). ISSN 0032-6569. s. 4.

Informujeme. Praha in: Rudé právo. 1994, 4 (171). ISSN 0032-6569. s. 6.

²³⁴ *Inzerce. Muzea* in: Večerník – Praha: list všech Pražanů. 1998, 8 (210). ISSN 1210-1117. s. 17.

²³⁵ ANM, RNM, GŘ, kart. 141/2005-5, *Návrh působení NM v LP*, neinventarizováno.

8. Navrácení paláce rodině Lobkowiczů a postupné ukončení expozice

Jak již bylo dříve zmíněno LP byl NM svěřen Hospodářskou smlouvou k dočasnému užívání Kanceláří prezidenta republiky v roce 1987 a byla v něm vybudována HE²³⁶. V roce 2003 byla tato smlouva stále v platnosti, viz dopis Generálního ředitele NM Michala Lukeše č.j.: 386/2003-S, přes „drobné dodatky“ (výše úplaty, změna právního subjektu – zřízení Správy Pražského hradu). NM nebylo vlastníkem objektu, a proto se neúčastnilo sporu mezi Správou Pražského hradu a rodinou Lobkowiczů.²³⁷

Restituce: „*Rozhodnutí Ústavního soudu o vydání národních kulturních památek původním vlastníkům je podle vyjádření ředitele Státního ústavu památkové péče Josefa Štulce pro veřejší Slovo a Zemské noviny zatím aktuální ve dvou případech: U Lobkovického paláce na Pražském hradě a hradu Zvíkov. O Lobkovický palác vede již mnoho let spor Vilém Lobkowicz a o Zvíkov se podle Štulce pravděpodobně přihlásí Karel Schwarzenberg.*“²³⁸ Hradecké noviny z 23.3.1999.

Dne 31. května 2002 byl vydán rozsudek o povinnosti vydat nemovitost č. j. 10 C 195/1992 (13 Co 481/2002), ten nabyl právní moci dne 18. listopadu 2002. Na základě tohoto rozhodnutí se vlastníkem Lobkovického paláce stal Martin Lobkowicz.²³⁹

Ve výpisu z katastru nemovitostí se rovněž dočteme o podané žalobě o určení věcného břemene bezplatného užívání bytu v domě čp. 3, kde šlo o určení, že toto břemeno existuje, resp. trvá. Tento žalobní návrh byl podán 18. srpna 2000.²⁴⁰

LP byl 2. dubna 2003 ze strany Pražského hradu oficiálně předán Lobkowiczům, začátkem daného roku začalo NM jednat s rodinou Lobkowiczů ohledně společného užívání objektu a pokračování nájemní smlouvy.²⁴¹

²³⁶ ANM, RNM, GŘ, kart. 302, 2004-2006, I-budovy, Lobkovický palác, č.j. 386/2003-S, neinventarizováno.

²³⁷ ANM, RNM, GŘ, kart. 302, 2004-2006, I-budovy, Lobkovický palác, č.j. 386/2003-S, neinventarizováno.

²³⁸ *Zatím jeden palác a jeden hrad. Hradecké noviny.* 1999, 8 (69), 3. ISSN 1210-602X.

²³⁹ ANM, RNM, GŘ, kart. 302, 2004-2006, I-budovy, Lobkovický palác, výpis z katastru nemovitostí k datu 13.02.2003, neinventarizováno.

²⁴⁰ ANM, RNM, GŘ, kart. 302, 2004-2006, I-budovy, Lobkovický palác, výpis z katastru nemovitostí k datu 13.02.2003, neinventarizováno.

²⁴¹ ANM, RNM, GŘ, kart. 302, 2004-2006, I-budovy, Lobkovický palác, výpis z katastru nemovitostí k datu 13.02.2003, neinventarizováno.

Dle výroční zprávy NM za rok 2004 docházelo průběžnému ukládání materiálu z nevhodných podmínek do vhodných, přičemž část materiálu z Lobkovického paláce byla důsledku restituce objektu přestěhována do centrálních depozitářů v Terezíně.²⁴²

V roce 2006 proběhla náročná demontáž a likvidace stálé historické expozice, která byla umístěna ve dvou patrech Lobkovického paláce. Ten byl v rámci restitučních nároků původních majitelů na základě rozhodnutí soudu o vydání objektu navrácen rodině Lobkowiczů. Při jednáních mezi NM a rodinou Lobkowiczů bylo rozhodnuto, že prostory expozice budou uzavřeny, vyklizeny a navraceny staronovým majitelům k vybudování expozice, prezentující rodinné sbírky.²⁴³

²⁴² Michal STEHLÍK, *Výroční zpráva 2004*. In: *Výroční zprávy Národního muzea* [online]. Praha: Národní muzeum, 2018 [cit. 2020-08-16]. Dostupné z: <http://vyrocni-zpravy.nm.cz/archiv/>

²⁴³ Národní muzeum. *Výroční zpráva 2006*. In: *Výroční zprávy Národního muzea* [online]. Praha: Národní muzeum, 2018 [cit. 2019-08-19]. Dostupné z: http://vyrocni-zpravy.nm.cz/files/files/Archiv-VZ/Vyrocni_zprava_2006.pdf

Závěr

Předložená práce se zaměřila zejména na problematiku vzniku expozice „Památky národní minulosti“ v Lobkovickém paláci, ale také na pozdější vývoj a její zánik. Přináší poznatky především o přípravných činnostech, které předcházely zpřístupnění výstavy, a podkladech, které sloužily k vytvoření expozice, reflektuje také předběžné diskuse týkající se obsahu či umístění expozice a kompetencí jednotlivých zainteresovaných subjektů.

Zcela otevřeně si zde dovolím přiznat, že v průběhu zpracování této práce jsem byla poněkud nepříjemně zaskočena nesourodostí dostupných materiálů. Vzhledem k tomu, že jádro této práce se opírá o dosud nezpracovaný fond a faktu, že se touto stálou expozicí ještě nikdo badatelsky nezabýval, se s určitými nesnázemi dalo počítat, ale i tak se jednalo o poměrně náročný úkol.

Nesourodost materiálů ve fondu Registratury Národního muzea se při zpracování této práce plně projevila. Mým původním záměrem bylo stručné, ale výstižné představení stálé expozice – Památky národní minulosti – její vznik, průběh a zakončení a to tak, aby tyto poznatky mohly být použity pro další bádání v této oblasti. Materiál, z něhož jsem vycházela se ukázal být značně torzovitým a bohužel, alespoň prozatím, nebylo možno plně dokumentovat určité podstatné a nepochybně velice zajímavé skutečnosti. Otevírá se tu tedy široké množství otázek, na které bude v budoucnu třeba najít odpovědi, což by s postupným zpřístupňováním nových materiálů mělo být výrazně jednodušší.

Nyní tedy přejdeme ke stanovení některých zásadních otázek, které bude v souvislosti s expozicí v budoucnu třeba zodpovědět. Pokusím se je zde prezentovat v pořadí, které odpovídá schématu této práce. Prezentování podle jejich důležitosti by se sice mohlo, v některých ohledech zdát vhodnější, avšak důležitost těchto otázek je značně individuální s ohledem na zájmy či odbornost badatelů.

Finanční záležitosti jsou ve fondu Registratury Národního muzea značně rozptýleny a bude třeba vyčkat na jejich uspořádání a inventarizaci. Obávám se však, že materiály i tak budou neúplné a bude třeba využít i fond n.p. Výstavnictví.

Sledování průběhu expozice je problematické z důvodu aktuální nedostupnosti či mezerovitosti pramenů. S postupným zpřístupňováním nových materiálů bude, možno průběh expozice sledovat daleko detailněji.

Statistické zpracování expozice nebylo možno vzhledem k nedostatku či nepřístupnosti materiálů pro celou dobu trvání expozice provést. Jedná se zejména o relevantní statistiku

návštěvnosti. Rozdíl v návštěvnosti způsobený změnou politické situace lze tak zatím pouze předpokládat a není jež možno přesně doložit a zdokumentovat. V oblasti propagace a ovlivnění dobou vzniku opět narážíme na problém nedostatku podkladů.

Jednou z nejpodstatnějších skutečností, z hlediska samotného vývoje expozice, kterou nebylo možno na základě zkoumaného materiálu adekvátním způsobem reflektovat se ukázaly být porevoluční změny. Kromě postupného úpadku zájmu o expozici²⁴⁴ bohužel momentálně nemáme k dispozici materiály, které by lépe dokumentovaly změny, které nastaly přímo v expozici samotné (výměna exponátů, změna propagačních textů...), ve způsobu její propagace, v pohledu občanů na národní dějiny apod.

Výstavy, koncerty a další události v LP zde byly představeny pouze v nástinu a nepochybně si v budoucnu zaslouží více pozornosti.

Přes všechny výše uvedené skutečnosti se domnívám, že hlavní cíl nastíněný v úvodu práce – letmá sonda či průřez tématem, v rámci fondu Registratury Národního muzea v Archivu Národního muzea a fondu Ředitelství Národního muzea uloženého tamtéž, sloužící, co by poklad pro další bádání, byl splněn. Rovněž zde byla nastíněna řada problémů, které si zcela jistě v budoucnu zaslouží pozornost. Lze předpokládat, že v následujících letech bude možno tento „úvod do problematiky“ značně rozšířit vzhledem k průběžnému nárůstu zpřístupněných dokumentů, zejména po zpřístupnění fondu n. p. Výstavnictví.

²⁴⁴ Blíže jsem toto téma rozvedla v oddílu zabývajícím se návštěvností

Seznam použitých pramenů a bibliografie

Archivní prameny:

Archiv Národního muzea:

- fond RNM – GR – Sekretariát generálního ředitele (1961–2012)
- fond RNM – SOP – Středisko osvěty a propagace (1953–2007)
- fond RNM – SVN3
- fond RNM – Oddělení historické expozice Lobkovického paláce (1983–2006)
- fond RNM – ŘNM – Referát pro vědecko-technický rozvoj (1976–1985)

Národní archiv:

- fond Výstavnictví, Praha (1947–1990)

Literatura:

- Josef BENEŠ: Muzeologický slovník. Národní muzeum Ústřední muzeologický kabinet Praha 1978, s. 133–134.
- Jiří BURIAN – Vlastimil VONDRUŠKA, *Průvodce historickou expozicí Národního muzea*. Praha: Panorama, 1987.
- Dagmar ČIERNA-LANTAYOVÁ, *Maďarská lidová republika*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1986. Kapitola Státní zřízení – Politická strana, s. 124–128.
- *Dnes se děje* in: Rudé právo. 1993, 3 (100). ISSN 0032-6569. s. 4.
- *Galerie a muzea. Lobkovický palác* in: Lidové noviny. 1998, 11 (295). ISSN 0862-5921. s. 12.
- *Galerie a muzea. Lobkovický palác* in: Lidové noviny. 1999, 12 (216). ISSN 0862-5921. s. 12.
- Pavel FRIČ, *Muzea & galerie v České republice: kapesní encyklopedie*. Praha: Titanic, 1999. ISBN 80-85909-51-0.

- Jiří HADAŠ, *Národní muzeum pohledem vybraných médií – možnosti a limity médií jako historického pramene*. Praha 2018. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Katedra pomocných věd historických a archivního studia. Vedoucí práce Klára WOITSCHOVÁ
- Jan HANOUSEK, „*A kdy se zase půjdeme podívat na velrybu?*“ *Expozice a výstavy Národního muzea ve druhé polovině 20. století ve světle archivních pramenů*. Praha, 2018. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Katedra pomocných věd historických a archivního studia. Vedoucí práce Klára WOITSCHOVÁ
- František HORÁK, *Edice Cimelia Bohemica*. Knihovník 13, 1968, s. 62-64.
- *Informujeme. Praha* in: Rudé právo. 1994, 4 (171). ISSN 0032-6569. s. 6.
- *Inzerce. Muzea* in: Večerník – Praha: list všech Pražanů. 1998, 8 (210). ISSN 1210-1117. s. 17.
- Jiřina JUNĚCOVÁ, *Dokumenta Pragensia. Sborník materiálů z Archivu hlavního města Prahy. IX. X. Praha, Archiv hl. m. Prahy 1991, 1990. 553, 541 s.* in: Archivní časopis. 1992, 42 (3). ISSN 00004-0393. s. 184.
- Josef KOČÍ – Vlastimil VONDRUŠKA. *Památky národní minulosti: katalog historické expozice Národního muzea v Praze v Lobkovickém paláci*. V Praze: Národní muzeum, 1989.
- *Kulturní servis. Výstavy* in: Večerník – Praha: list všech Pražanů. 1999, 7 (152). ISSN 1210-1117. s. 20.
- Michal MACHÁČEK, *Gustáv Husák*. Praha, Vyšehrad 2017, 632 s. ISBN 978-80-7429-388-7.
- *Nové muzejní expozice a výstavy. Muzejní a vlastivědná práce*. 25 (96). 1987. ISSN 2336-1824, s. 114
- Eva PAULOVÁ, *Oddělení historické expozice v Lobkovickém paláci na Pražském hradě*, Časopis Národního muzea: Řada historická. 1988, 157 (1–4), s. 184–186. ISSN 1214-0627.
- *Praha. Expozice: Lobkovický palác* in: Kulturní bedekr: ročenka kulturní revue Labyrint. 2005/2006. 2005, (1), s. 175.
- *Praha. Historická expozice. Lobkovický palác* in: Kulturní bedekr 2000: ročenka kulturní revue Labyrint. 1999, (1). s. 129.
- Karel SKLENÁŘ, *Obraz vlasti: příběh národního muzea*. Praha: Paseka, 2001. Fénix (Paseka). ISBN 80-718-5399-2.

- Karel SKLENÁŘ – Lubomír SRŠEŇ – Michal STEHLÍK, a kol., *Velká kniha o Národním muzeu*. Praha: Národní muzeum, 2016. ISBN 978-80-7036-476-5.
- Kenneth SKOUG, *Czechoslovakia's lost fight for freedom 1967–1969*. Westport, Connecticut: Praeger, 1999. ISBN 0-275-96622-4.
- Lubomír SRŠEŇ, *Oddělení historicko-archeologické*. Časopis Národního muzea: Řada historická. 1988, 157 (1–4), s. 170-174. ISSN 1214-0627.
- Lubomír SRŠEŇ, *Oddělení starších českých dějin*. Časopis Národního muzea: Řada historická. 1991, 160 (1–4), s. 113-116. ISSN 1214-0627.
- Zbyněk Z. STRÁNSKÝ. *Víme, co chceme? Příspěvek na diskuzním fóru dne 11.1.1990 v Národním muzeu v Praze*. Muzejní a vlastivědná práce. 28 (98). 1990, s. 7–11. ISSN 2336-1824.
- Radek ŠOFR – Jiří CIASLAR – Gabriela ČAPKOVÁ, *Pražský kulturní průvodce*. Praha: Jalna, 2000. ISBN 80-86396-02-9, s. 61.
- Eva URBÁNKOVÁ, *Zamyšlení nad edicí „Cimelia Bohemica“*. Ročenka Státní knihovny ČSR v Praze 1970. Praha 1972, s. 27–40.
- Jana VODÁKOVÁ, *Zájem o historii pomalu klesá*. Večerník – Praha: List všech Pražanů. 2002, 12 (260), 23. ISSN 1210-1117.
- Vlastimil VONDRUŠKA, *Dva roky činnosti historické expozice Národního muzea v Lobkovickém paláci na Pražském hradě*. Muzejní a vlastivědná práce. 27 (97). 1989, s. 205–208. ISSN 2336-1824.
- Jaroslav VRCHOTKA, *170 let Národního muzea v Praze. Muzejní a vlastivědná práce*. 26 (96). 1988, s. 135-141. ISSN 2336-1824.
- *Výstavy* in: Rudé právo. 1990, 70 (33). ISSN 0032-6569. s. 10.
- Klára WOITSCHOVÁ – Libor JŮN. *Národní muzeum v éře Československa*. Praha: Národní muzeum, 2019. ISBN 978-80-7036-595-3.
- *Zatím jeden palác a jeden hrad*. *Hradecké noviny*. 1999, 8 (69), 3. ISSN 1210–602X.

Online zdroje:

- Lobkowiczský palác. *Lobkowicz* [online]. [cit. 2019-08-06]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20120808085113/http://www.lobkowicz.cz/Lobkowiczky-palac-123.htm>.
- Národní muzeum. Výroční zpráva 2005. In: Výroční zprávy Národního muzea [online]. Praha: Národní muzeum, 2018 [cit. 2019-08-19]. Dostupné z: http://vyrocnizpravy.nm.cz/files/files/Archiv-VZ/Vyrocnizprava_2005.pdf
- Národní muzeum. Výroční zpráva 2006. In: Výroční zprávy Národního muzea [online]. Praha: Národní muzeum, 2018 [cit. 2019-08-19]. Dostupné z: http://vyrocnizpravy.nm.cz/files/files/Archiv-VZ/Vyrocnizprava_2006.pdf
- Prague: 1968 & 1989: Dr. Helga Peterlik's memories and experiences as a diplomat's wife. In: *Welcome to Austria* [online]. 2019 [cit. 2020-07-04]. Dostupné z: <https://www.welcome-to-austria.org/uncategorized/prague-1968-1989/>
- Michal STEHLÍK, *Výroční zpráva 2003*. In: Výroční zprávy Národního muzea [online]. Praha: Národní muzeum, 2018, 31.5.2004 [cit. 2019-08-19]. Dostupné z: <http://vyrocnizpravy.nm.cz/archiv/>
- Michal STEHLÍK, *Výroční zpráva 2004*. In: Výroční zprávy Národního muzea [online]. Praha: Národní muzeum, 2018 [cit. 2020-08-16]. Dostupné z: <http://vyrocnizpravy.nm.cz/archiv/>

Televizní a filmové záznamy:

- Probuzení národa. Výroba: Československá televize Praha 1989 v Krátkém filmu 1989.

Seznam příloh

1. Návštěvní kniha – slavnostní otevření expozice „Památky národní minulosti“ (7. července 1987)
2. Pozvánka ke slavnostní prohlídce nově otevřené expozice (13. července 1987)
3. První vstupenka ze dne otevření, další vstupenky
4. Informační brožura
5. Plán Prahy s vyznačením muzejních budov
6. Plakáty k expozici „Památky národní minulosti“
7. Výběrový seznam výstav v LP 1987–2000 a 2003 a 2005

Přílohy

Do příloh jsem se rozhodla zařadit materiály, které buď přímo souvisí s historickou expozicí nebo se úzce dotýkají Lobkovického paláce jako celku. Najdeme zde tak zejména materiály související s propagací expozice a jejím průběhem, na závěr jsem si do příloh dovolila zařadit i výběrový seznam výstav, které v LP probíhaly, aby čtenář získal lepší představu o rozsahu událostí zde probíhajících.

Nyní již blíže k jednotlivým přílohám. V pořadí první přílohu tvoří návštěvní kniha – slavnostní otevření expozice „Památky národní minulosti“ (7. července 1987), jedná se o „slavnostní verzi“ návštěvní knihy, skládající se pouze z několika stran obsahující podpisy případně i poděkování nejvýznamnějších osobností, které tuto expozici navštívily. Mezi jinými tehdejší prezident republiky Gustáv Husák, ministr kultury SSSR Zacharov, sekretář ústřední komise MSZMP²⁴⁵ Lénárd Pál, a další.

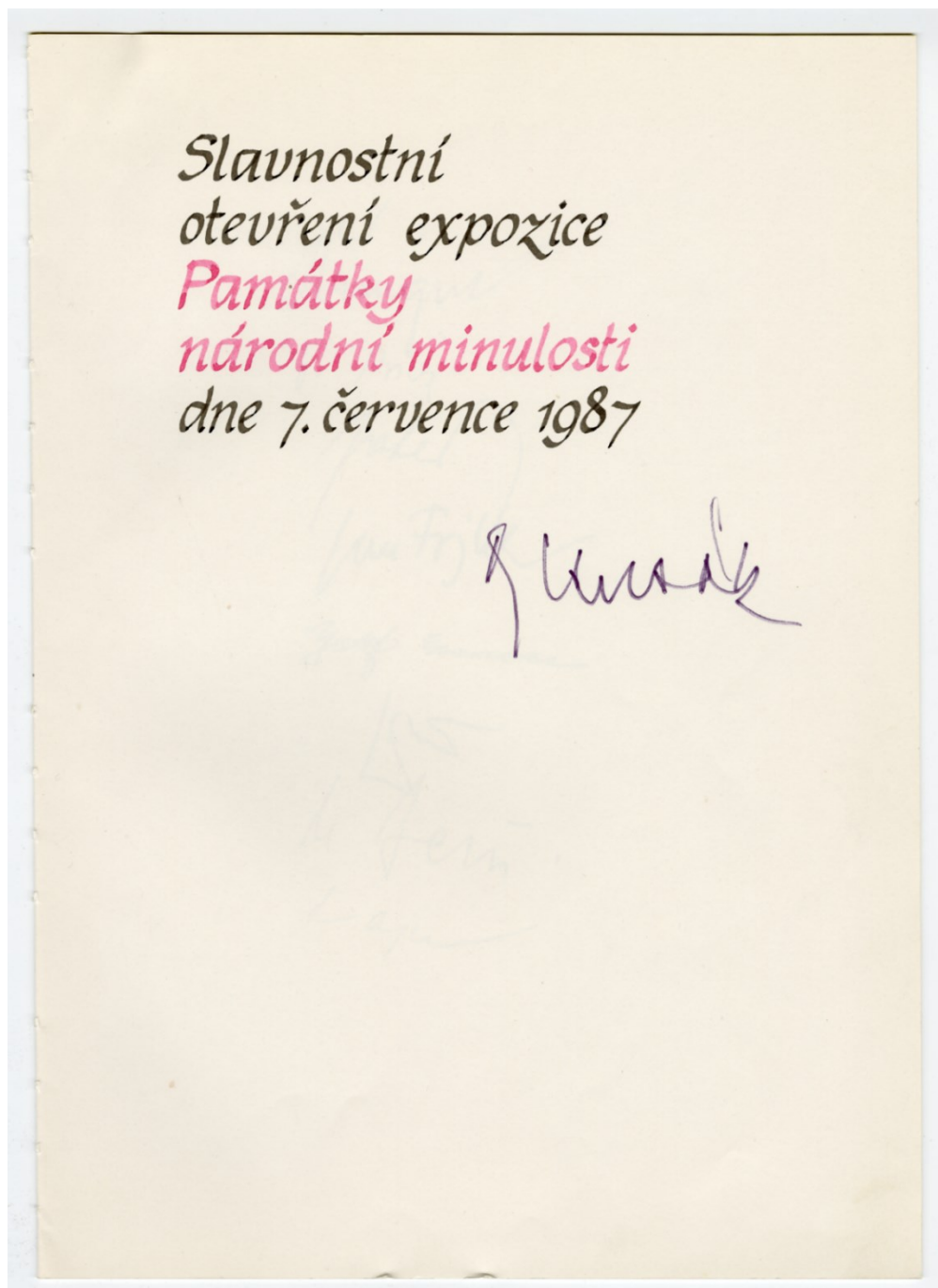
Dále příloha obsahuje pozvánku ke slavnostní prohlídce nově otevřené expozice (13. července 1987), první vstupenka ze dne otevření, další vstupenky, informační brožuru, plán Prahy s vyznačením muzejních budov, plakáty k expozici „Památky národní minulosti“ a na závěr je zařazen již zmíněný výběrový seznam výstav v LP 1987–2000 a 2003 a 2005.

Bližší komentář k jednotlivým přílohám uvedu přímo na místě.

²⁴⁵ Magyar Szocialista Munkáspárt – Maďarská socialistická dělnická strana – in: Dagmar ČIERNA-LANTAYOVÁ, *Maďarská lidová republika*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1986. Kapitola Státní zřízení – Politická strana, s. 124–128.

1. Návštěvní kniha – slavnostní otevření expozice „Památky národní minulosti“ (7. července 1987)

Úvodní strana pamětní knihy s podpisem tehdejšího prezidenta Československé republiky Gustáva Husáka²⁴⁶ (prezidentem v letech 1975–1989).²⁴⁷

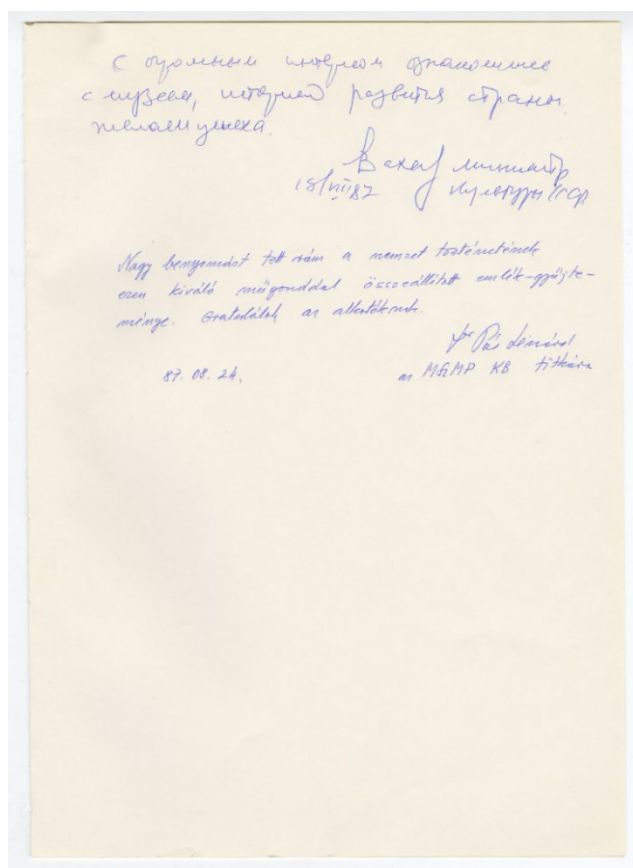

²⁴⁶ ANM, RNM LP, *Návštěvní kniha – Slavnostní otevření expozice – Památky národní minulosti*, neinventarizováno.

²⁴⁷ Michal MACHÁČEK, *Gustáv Husák*. Praha, Vyšehrad 2017, 632 s. ISBN 978-80-7429-388-7.

Za srpen v návštěvní knize nalezneme poděkování dvou osob. První ze zápisů je psán rusky, jeho autorem je Zacharov, ministr kultury SSSR. Text poděkování je následující: „С огромным интересом ознакомлюсь с музеем, историей развития страны, желаем успеха“, voleně přeloženo tedy: „S velkým zájmem se seznámím s muzeem historie vývoje země²⁴⁸, přeji Vám úspěch“. ²⁴⁹

Druhý zápis na této straně je psán maďarsky. Jeho autorem je Lénárd Pál, sekretář ústřední komise MSZMP²⁵⁰ (Magyar Szocialista Munkáspárt – Maďarská socialistická dělnická strana²⁵¹). Text poděkování je v překladu do češtiny následující: „*Tato pečlivě zpracovaná sbírka historie národa na mě udělala velký dojem. Gratuluji autorům! Dr. Pál Lénárd, sekretář ústřední komise MSZMP.*“²⁵²

²⁴⁸ Zde má pochopitelně na mysli ČSR.

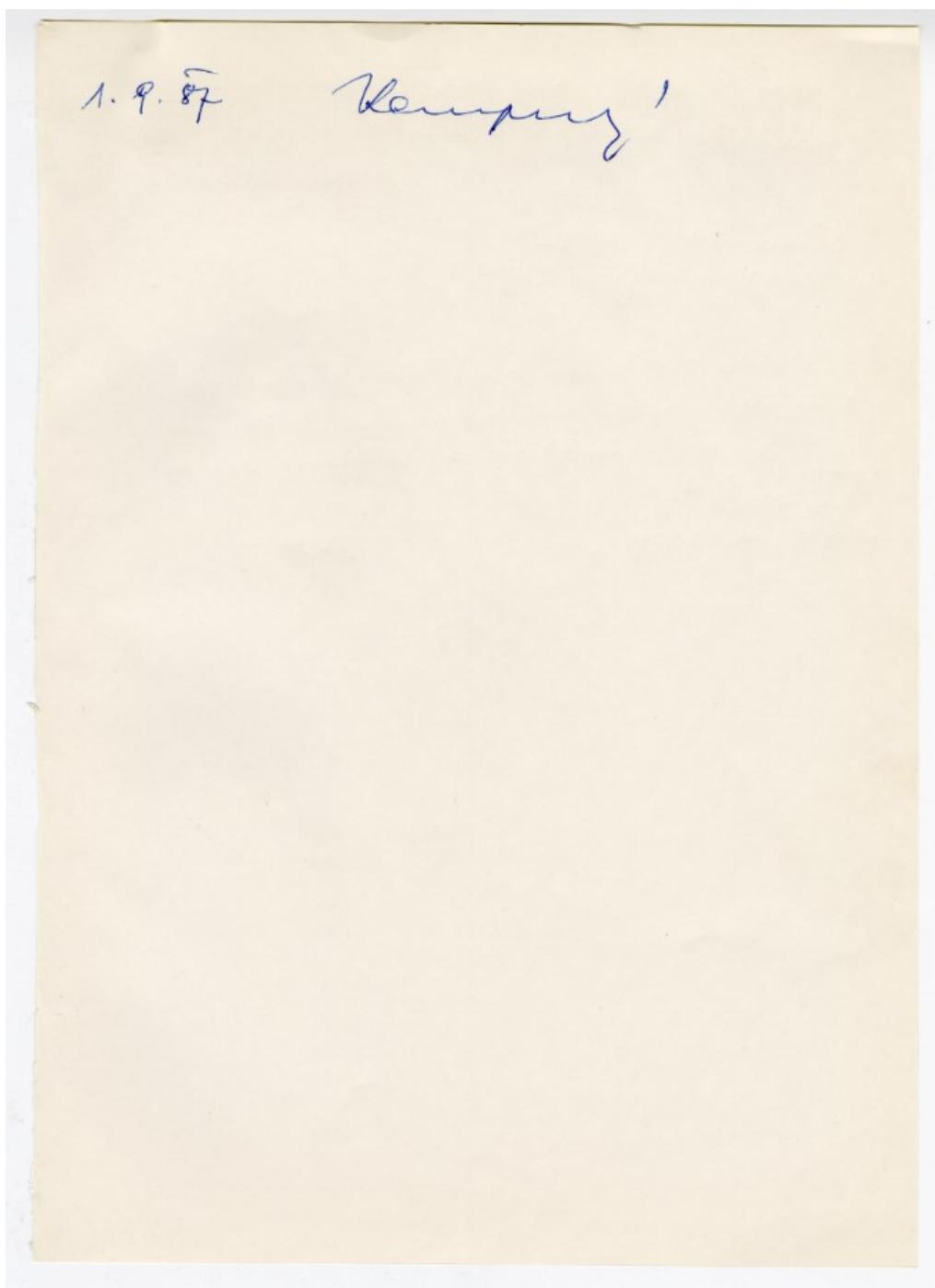
²⁴⁹ ANM, RNM LP, *Návštěvní kniha – Slavnostní otevření expozice – Památky národní minulosti*, neinventarizováno.

²⁵⁰ ANM, RNM LP, *Návštěvní kniha – Slavnostní otevření expozice – Památky národní minulosti*, neinventarizováno.

²⁵¹ Dagmar ČIERNA-LANTAYOVÁ, *Maďarská lidová republika*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1986. Kapitola Státní zřízení – Politická strana, s. 124–128.

²⁵² ANM, RNM LP, *Návštěvní kniha – Slavnostní otevření expozice – Památky národní minulosti*, neinventarizováno.

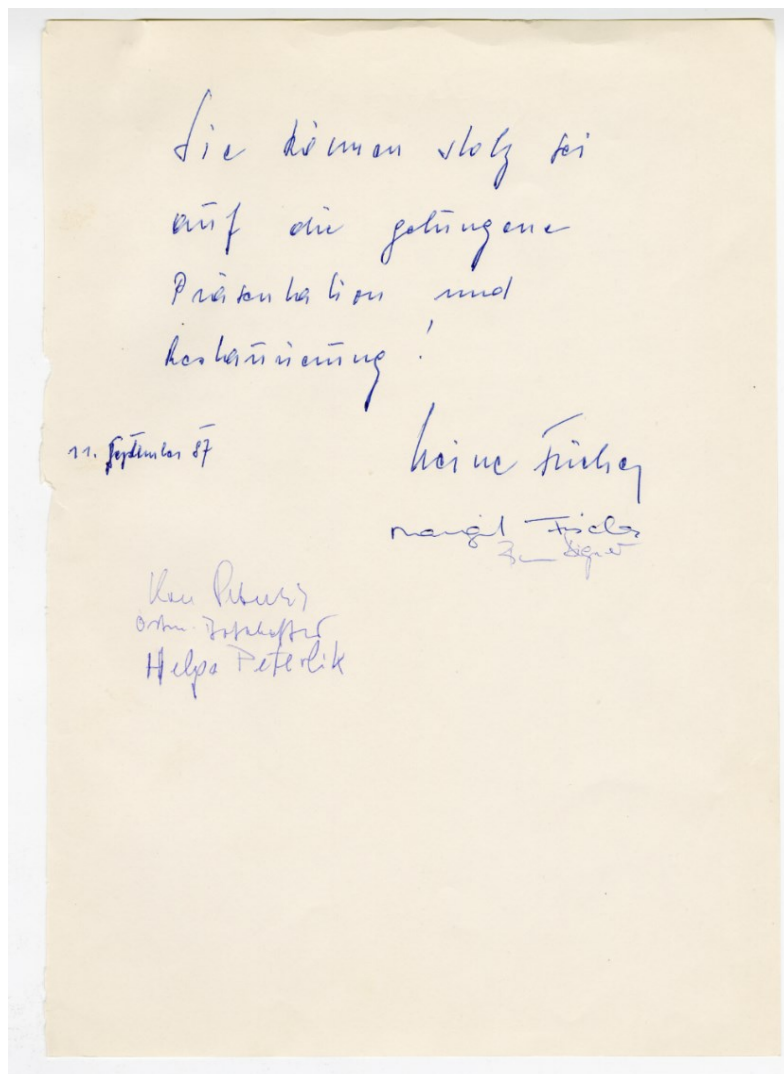
Na této straně je napsáno: 1. 9. [19]87 Kempný²⁵³

²⁵³ Josef Kempný (*1920 – †1996) - český komunistický politik; původním povoláním stavitel. ANM, RNM LP, *Návštěvní kniha – Slavnostní otevření expozice – Památky národní minulosti*, neinventarizováno.

Na další straně najdeme následující vzkaz: „*Sie können stolz sei auf die gelungene Präsentation und Restaurierung!*“²⁵⁴, „*Můžete být hrdí na úspěšnou prezentaci a restaurování!*“ pocházející z 11. září 1987. Jeho autora se nepodařilo spolehlivě dohledat a ověřit.

Dále je zde podepsán Karl Peterlik, rakouský velvyslanec působící v Československu²⁵⁵, s manželkou Dr. Helgou Peterlik²⁵⁶. Karl Peterlik se narodil v Praze a byl bilingvní²⁵⁷.

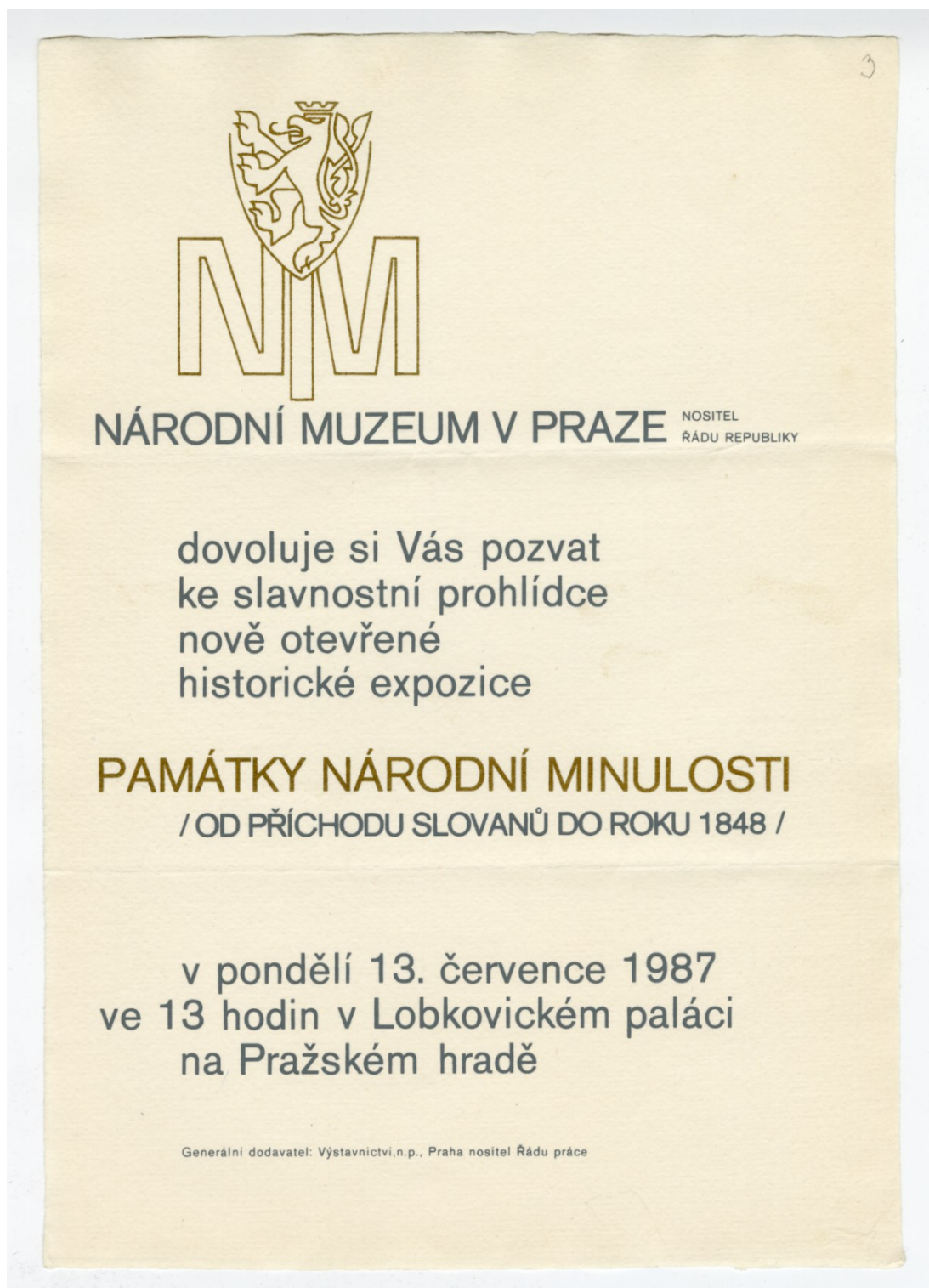
²⁵⁴ ANM, RNM LP, *Návštěvní kniha – Slavnostní otevření expozice – Památky národní minulosti*, neinventarizováno.

²⁵⁵ *Prague: 1968 & 1989: Dr. Helga Peterlik's memories and experiences as a diplomat's wife*. In: *Welcome to Austria* [online]. 2019 [cit. 2020-07-04]. Dostupné z: <https://www.welcome-to-austria.org/uncategorized/prague-1968-1989/>

²⁵⁶ ANM, RNM LP, *Návštěvní kniha – Slavnostní otevření expozice – Památky národní minulosti*, neinventarizováno.

²⁵⁷ Kenneth SKOUG, *Czechoslovakia's lost fight for freedom 1967-1969*. Westport, Connecticut: Praeger, 1999. ISBN 0-275-96622-4.

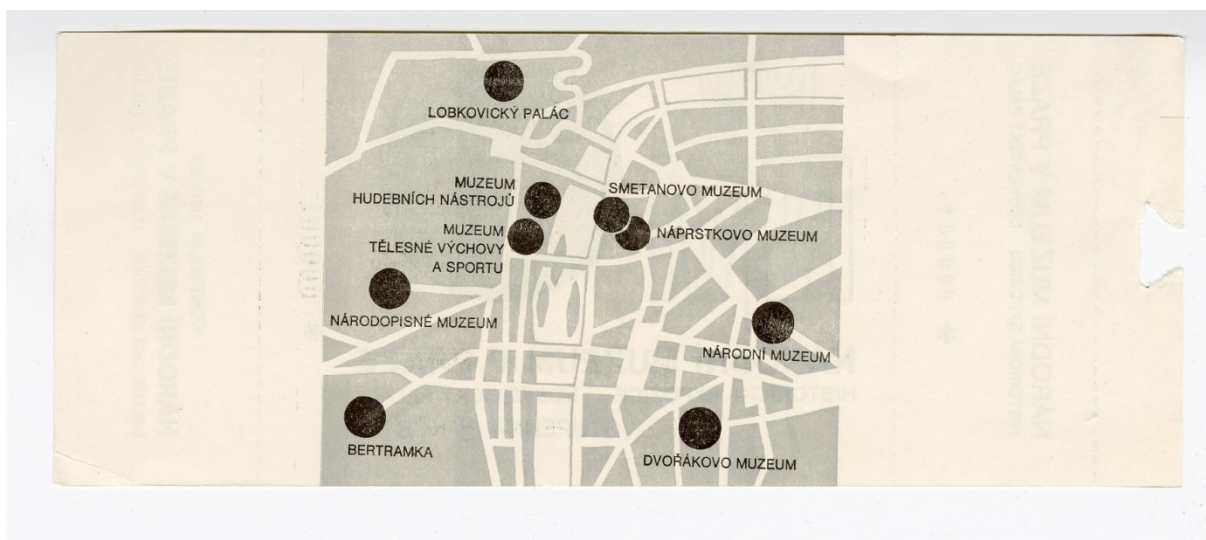
2. Pozvánka ke slavnostní prohlídce nově otevřené expozice (13. července 1987)²⁵⁸

²⁵⁸ ANM, RNM LP, *Pozvánka ke slavnostní prohlídce nově otevřené expozice (13. července 1987)*, neinventarizováno.

3. První vstupenka ze dne otevření, další vstupenky²⁵⁹

První vstupenka do HE. Druhá strana této vstupenky obsahuje schématický plánec Prahy s vyznačením muzejních budov.²⁶⁰

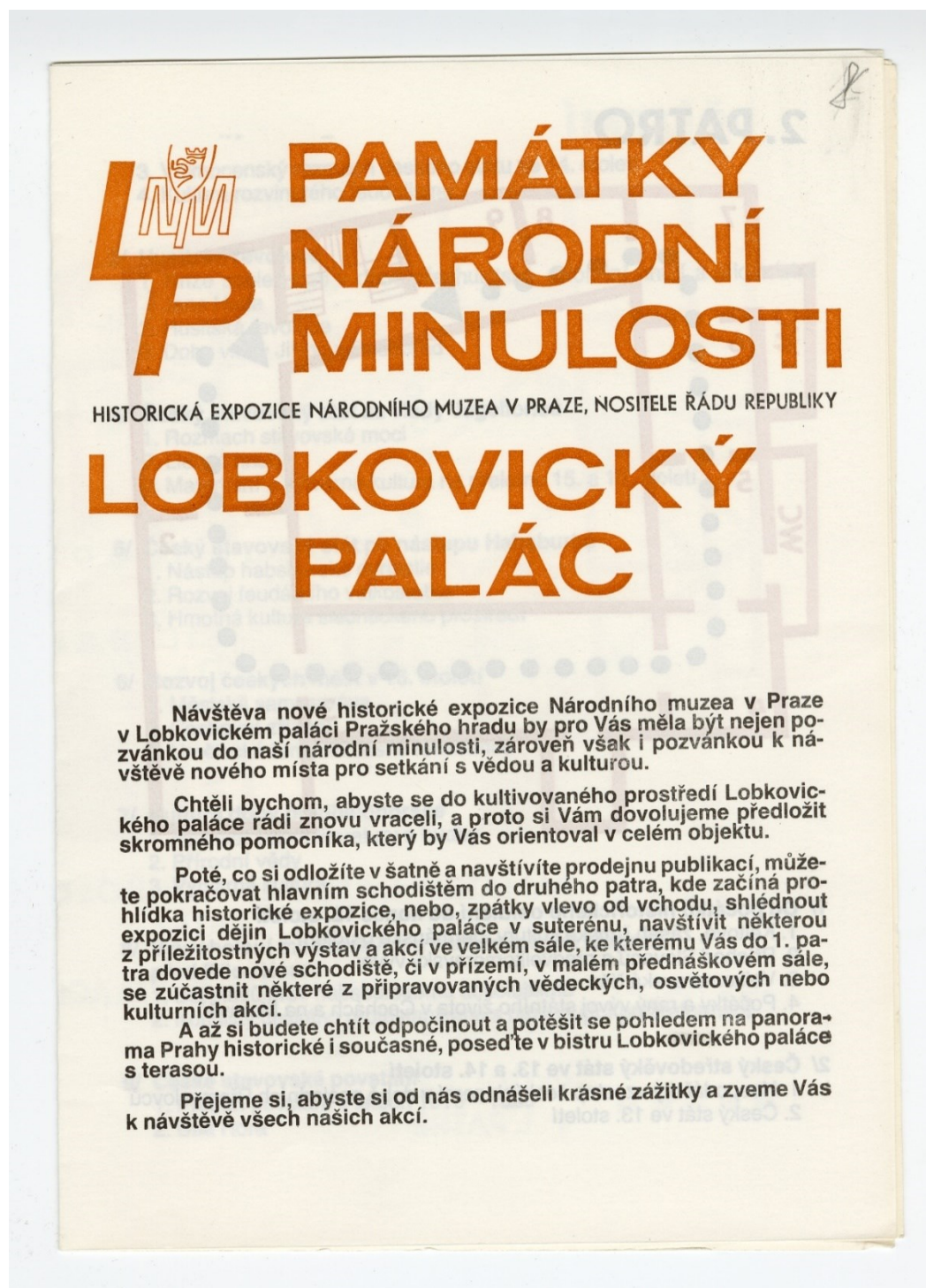
²⁵⁹ ANM, RNM LP, *První vstupenka ze dne otevření, další vstupenky*, neinventarizováno.

²⁶⁰ ANM, RNM LP, *První vstupenka ze dne otevření HE*, neinventarizováno.

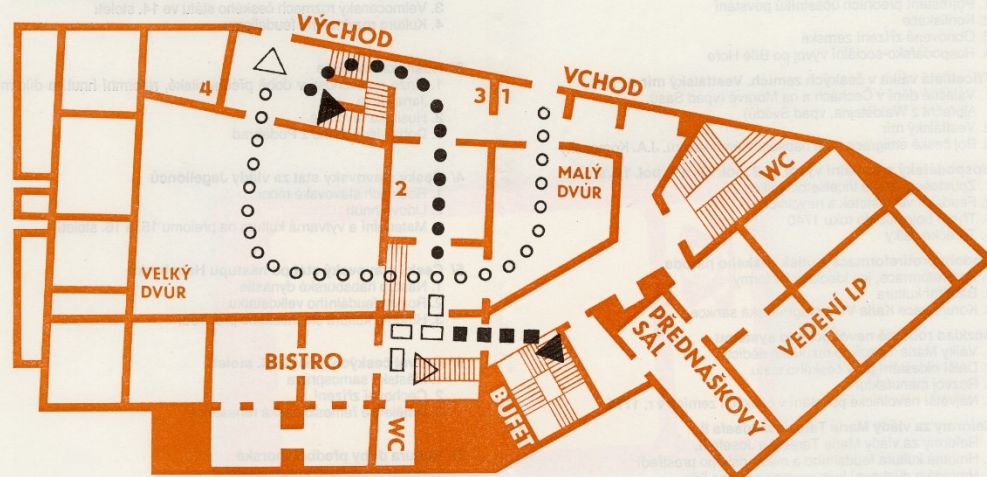
4. Informační brožura

Informační brožura – Památky národní minulosti – vzniklá ku příležitosti zahájení expozice.²⁶¹

²⁶¹ ANM, RNM LP, *Památky národní minulosti – informační brožura*, neinventarizováno.

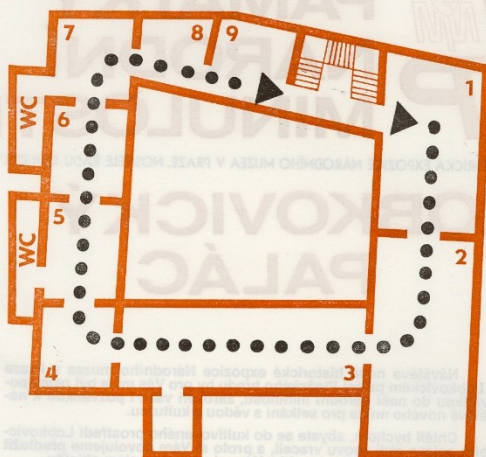
PŘÍZEMÍ

- • • • • PAMÁTKY NÁRODNÍ MINULOSTI
EXPOZICE VE 2. A 1. PATŘE
- □ □ □ DĚJINY LOBKOVICKÉHO PALÁCE
EXPOZICE V SUTERÉNU
- ■ ■ ■ ■ VELKÝ SÁL
V 1. PATŘE

- 1/ POKLADNA
- 2/ ŠATNA
- 3/ PRODEJNA
PUBLIKACÍ
- 4/ VRÁTNICE

2. PATRO

1/ Od počátku historického osídlení do konce 12. století

1. Keltové, zásah římské kultury, germánské osídlení
2. Příchod Slovanů a předvelkomoravský vývoj
3. Velkomoravská říše
4. Počátky a raný vývoj státního života v Čechách a na Moravě

2/ Český středověký stát ve 13. a 14. století

1. Hospodářský vzestup českých zemí v době posledních Přemyslovců
2. Český stát ve 13. století

3. Velmocenský rozmach českého státu ve 14. století
4. Kultura rozvinutého feudalismu

3/ Husitská revoluce

1. Krize společnosti v době předhusitské, reformní hnutí a dílo mistra Jana Husa
2. Husitská revoluce
3. Doba vlády Jiřího z Poděbrad

4/ Český stavovský stát za vlády Jagellonců

1. Rozmach stavovské moci
2. Lidové hnutí
3. Materiální a výtvarná kultura na přelomu 15. a 16. století

5/ Český stavovský stát po nástupu Habsburků

1. Nástup habsburské dynastie
2. Rozvoj feudálního velkostatku
3. Hmotná kultura šlechtického prostředí

6/ Rozvoj českých měst v 16. století

1. Městská samospráva
2. Cecharní zřízení
3. Umělecké řemeslo české renesance

7/ Kultura doby předbělohorské

1. Rozkvět české literatury a hudby
2. Přírodní vědy
3. Výtvarná kultura

8/ Vyvrcholení mocenských a náboženských rozporů před Bílou Horou

1. Boj stavů proti habsburskému absolutismu
2. Konflikty českého protestantismu s nastupující protireformací

9/ České stavovské povstání

1. Průběh povstání v letech 1618 – 1620
2. Bílá Hora

10/ Důsledky porážky na Bílé Hoře

1. Potrestání předních účastníků povstání
2. Konfiskace
3. Obnovené zřízení zemské
4. Hospodářsko-sociální vývoj po Bílé Hoře

11/ Třicetiletá válka v českých zemích. Vestfálský mír

1. Válečné dění v Čechách a na Moravě (vpád Sasů, Albrecht z Waldštejna, vpád Švédů)
2. Vestfálský mír
3. Boj české emigrace proti habsburskému táboru. J.A. Komenský

12/ Hospodářský a sociální vývoj ve 2. pol. 17. a 1. pol. 18. století

1. Zpustošení země třicetiletou válkou
2. Feudální velkostatek a nevolnictví
3. Třídní boje lidí do roku 1740
4. Turecké války

13/ Období protireformace a útlak českého národa

1. Protireformace, její ideologické formy
2. Barokní kultura
3. Korunovace Karla VI. a pragmatická sankce

14/ Rozklad robotné nevolnického systému

1. Války Marie Terezie o rakouské dědictví
2. Další okleštění práv českého státu
3. Rozvoj manufaktur
4. Největší nevolnické povstání v českých zemích v r. 1775

15/ Reformy za vlády Marie Terezie a Josefa II.

1. Reformy za vlády Marie Terezie a Josefa II.
2. Hmotná kultura feudálního a měšťanského prostředí
3. Hmotná a duchovní kultura venkovského lidu

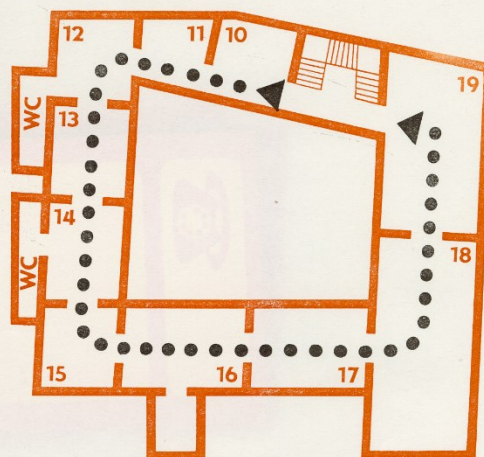
16/ Počátky a rozvoj národního obrození do 30. let 19. století

1. Ohlasy francouzské buržoazní revoluce a napoleonských válek v Čechách, pobyt ruských vojsk
2. Václav Matěj Kramerius. České expedice a noviny
3. Počátky českého divadla
4. Česká hudební kultura
5. Vlastenecké dějepisectví a jazykověda

17/ Rozvoj vědy a průmyslové výroby v 1. pol. 19. století

1. Počátky a rozvoj průmyslové revoluce
2. Rozvoj vědy
3. Rozvoj potravinářského a textilního průmyslu

1. PATRO

18/ Rozvoj národního hnutí v době předběžné, buržoazní revoluce

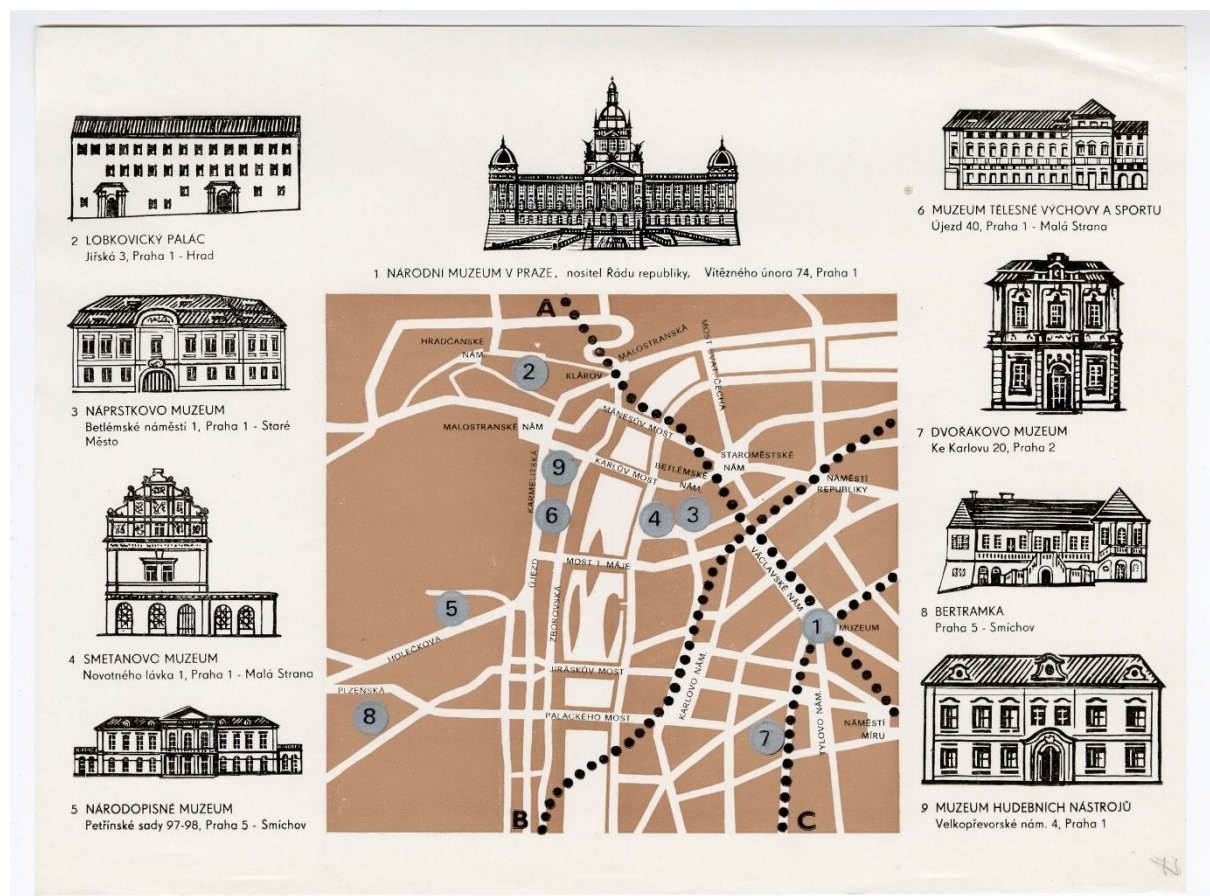
1. Rozvoj české národní kultury; literatura, divadlo, hudba
2. Společenský život českého měšťanstva
3. Revoluční rok 1848

19/ Politická a společenská emancipace českého národa

1. Úloha radikálních demokratů a pozitivní výsledky revoluce 1848-1849
2. Zrušení poddanství a nástup proletariátu

5. Plán Prahy s vyznačením muzejních budov

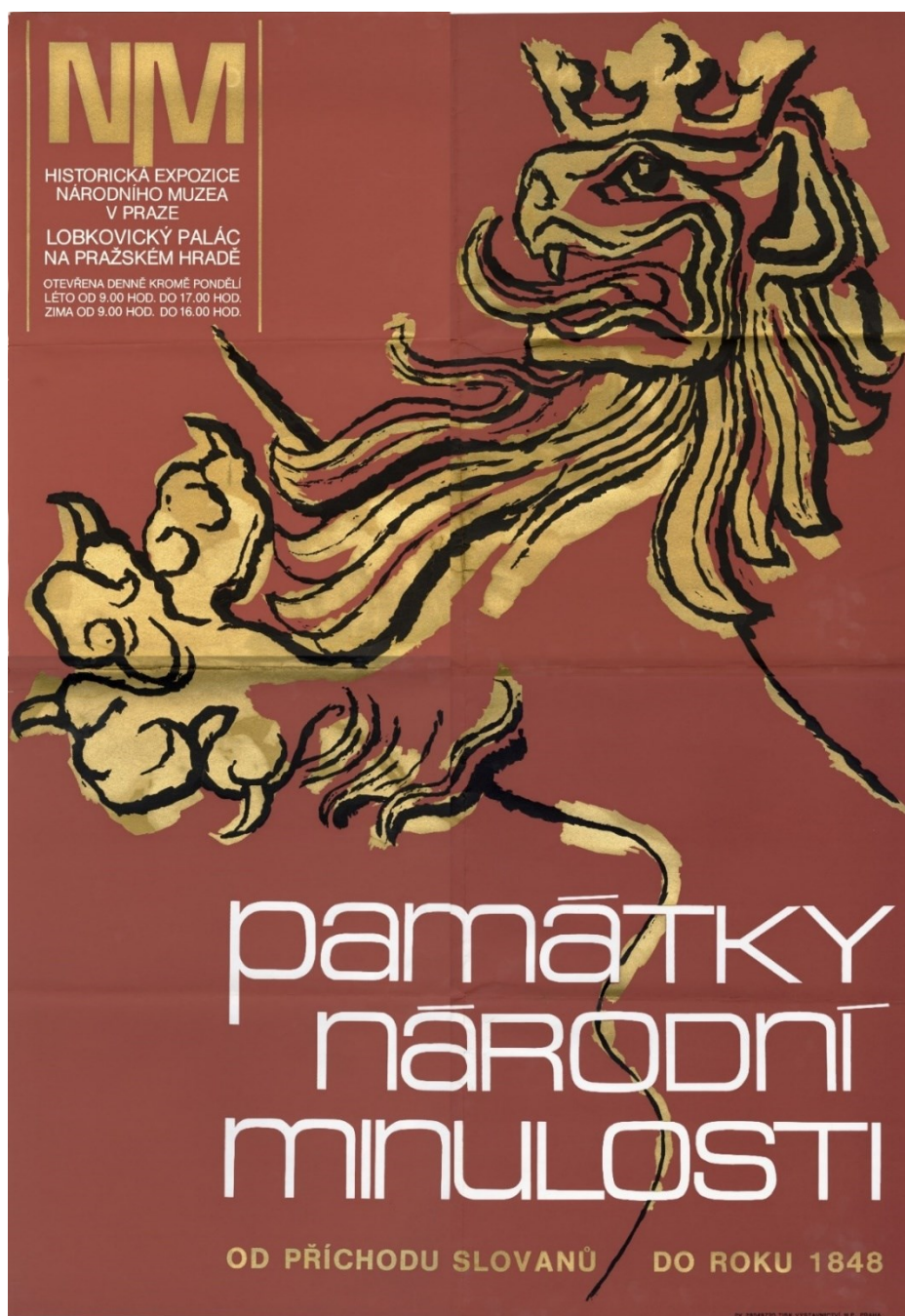
Schématický plánek Prahy s vyznačením muzejních budov. Bez data.²⁶²

²⁶² ANM, RNM LP, *Plán Prahy s vyznačením muzejních budov*, neinventarizováno.

6. Plakáty k expozici „Památky národní minulosti“

Velkoformátový plakát k expozici – Památky národní minulosti. Velikost A2. Bez data. Propagační text pouze v češtině. Tisk PK 28048720 Výstavnictví, n.p., Praha. Předpokládám, že se jedná o první z propagačních plakátů. Nasvědčuje tomu zejména fakt, že jeho tisk realizoval Výstavnictví, n.p., Praha a také výhradně český text tohoto plakátů sloužící k propagaci expozice tzv. „na domácí půdě“.²⁶³

²⁶³ ANM, RNM LP, plakát – expozice – Památky národní minulosti A2, hnědozlatý, neinventarizováno.

Velkoformátový plakát k expozici – Památky národní minulosti. Velikost A2. Bez data. Zde bylo cíleno i na zahraniční návštěvníky. Propagační text kromě češtiny i v angličtině a němčině.²⁶⁴

²⁶⁴ ANM, RNM LP, plakát – expozice – Památky národní minulosti A2, žlutý, neinventarizováno.

Plakát k expozici – Památky národní minulosti. Velikost A3. Bez data. Zde bylo cíleno i na zahraniční návštěvníky. Propagační text kromě češtiny i v němčině, francouzštině a angličtině. Podle použitých jazyků usuzuji na porevoluční původ tohoto plakátu.²⁶⁵

PAMÁTKY NÁRODNÍ MINULOSTI
od příchodu Slovanů do roku 1848

HISTORICKÁ EXPOZICE NM LOBKOVICKÝ PALÁČ NA PRAŽSKÉM HRADĚ

Deutsch: Sie das Nationalmuseum in Prag
Die Exposition "Denkmäler der nationalen Vergangenheit", die im Lobkowitz-Palast auf der Prager Burg eröffnet wurde, ist die größte und bedeutungsvollste historische Ausstellung, die nach dem II. Weltkrieg in Böhmen eröffnet wurde. Sie umfasst etwa 2.000 Exponate aus dem Zeitraum seit dem Einzug der Slaven auf unser Gebiet bis zum Jahr 1848. Es werden hier überwiegend Originalgegenstände ausgestellt: die böhmischen Königsinsignien, echte germanische Schmuckstücke, die ältesten böhmischen Münzen, gotische Bildnisse und plastische Kunstwerke, ein Manuskript von Meister Jan Hus, Unikaten, Schmuckstücke, illuminierte Manuskripte, der Orden des Goldenen Vlieses von Wilhelm von der Roß, Barockmalereien und Plastiken, Belege der tschechischen nationalen Wiedergeburt und Gegenstände aus dem Revolutionsjahr 1848.

Visitez le Musée National à Prague
L'exposition "Les monuments de l'héritage national", ouverte au château de Prague, est la plus grande et la plus importante exposition en Bohême après la deuxième guerre mondiale. Elle présente presque 2000 objets de l'époque de l'arrivée des Slaves jusqu'à 1848. Dans l'exposition il y a des objets originaux de l'importance supérieure. Vous y pouvez voir les bijoux de la couronne de Bohême, des bijoux de la Grande Moravie, les plus anciennes monnaies tchèques, le diadème princier du 12ème siècle, des œuvres gothiques de l'art plastique, le manuscrit du Maître Jean Hus, des chartes, bijoux, des manuscrits illustrés, l'ordre du Toison d'or de Guillaume de Rosenberg, des peintures du style baroque, des documents de la renaissance nationale et des objets de l'année révolutionnaire 1848.

Visit the National Museum in Prague
The exhibition "Relics of the National Past" opened in the Lobkowitz Palace at the Prague Castle, is the largest and most significant historical exhibition opened since the 2nd World War. It contains approximately 2000 exhibits from the period of coming of the Slavs to our territory until 1848. The exhibits, mostly originals are: the Czech coronation jewels, Great Moravian jewels, the oldest Czech coins, Gothic works of art, a manuscript of Master Jan Hus, documents, jewels, illuminated manuscripts, the Order of The Golden Fleece of William of Rosenberg, baroque paintings and sculptures, documents of the Czech National Revival and objects from revolutionary year 1848.

Česky: Památky národní minulosti
Expozice "Památky národní minulosti", otevřená v Lobkovickém paláci na Pražském hradě, je největší a nevyrovnanější historickou expozicí zhruba po II. světové válce v Čechách. Obsahuje na 2000 exponátů z období od příchodu Slovanů do roku 1848. Vystavěny jsou vzácné, převážně originální exponáty: Sladkovské zrcadlo, šperky, předměty knížecího dvora, gotické sošky, rukopis Mistra Jana Husa, listy, iluminované rukopisy, řád Zlatého vlny, barokní malby a plastiky, šperky, keramika, nábytek, doklady českého národního obrození a předměty z revolučního roku 1848.

Öffnungszeiten
Öffnungszeiten: täglich 9.00 - 17.00, außer Montag
Eintritt: 9.00 - 17.00, außer Montag

Öffnungszeiten
Öffnungszeiten: täglich 9.00 - 17.00, außer Montag
Eintritt: 9.00 - 17.00, außer Montag

Öffnungszeiten
Öffnungszeiten: täglich 9.00 - 17.00, außer Montag
Eintritt: 9.00 - 17.00, außer Montag

Öffnungszeiten
Öffnungszeiten: täglich 9.00 - 17.00, außer Montag
Eintritt: 9.00 - 17.00, außer Montag

Tisk z dodané předlohy provedlo Rank Xerox Copy Centre firmy Campbell, Oveňská 19, Praha 7. Tel. 02 - 37 24 03, 37 83 42. Fax 02 - 311 28 41.

²⁶⁵ ANM, RNM LP, plakát – expozice – Památky národní minulosti A3, bílý, neinventarizováno.

Plakát k expozici – Památky národní minulosti. Velikost A4. Bez data. Zde bylo cíleno i na zahraniční návštěvníky. Propagační text kromě češtiny i v angličtině a němčině.²⁶⁶

PAMÁTKY NÁRODNÍ MINULOSTI
 Nejrozsáhlejší muzejní expozice o českých dějinách, obsahuje téměř 2.000 unikátních hmotných, písemných i obrazových památek vědy, kultury a umění našich předků. V 18-ti sálech postupně projdete významnými obdobími naší minulosti od 4. do 19. století. Expozice se tak stává otevřenou učebnicí dějepisu, kdy mnohé z předmětů, které dobře znáte z učebnic a rozličných publikací, můžete v našem muzeu spatřit na vlastní oči.
 Otevřeno denně kromě pondělí od 9 do 17 hodin.

MONUMENTS OF THE NATIONAL PAST
 The biggest historical exposition in the Czech Republic devoted to the Czech history from the ancient times until the 1848 revolution which displays nearly 2.000 unique exhibits.
 Open Tuesday to Sunday from 9 a.m. until 5 p.m.

DENKMÄLER DER VERGANGENHEIT
 Die ständige Ausstellung im Lobkowitz-Palais auf der Prager Burg ist die grösste historische Exposition. Sie umfasst etwa 2.000 Exponate aus dem Zeitraum seit dem Einzug der Slawen auf unseres Gebiet bis zum Jahr 1848.
 Geöffnet täglich 9.00 - 17.00, ausser Montag

PRAGUE CASTLE * PRAGER BURG

JIŘSKÁ 3 * PRAŽSKÝ HRAD

²⁶⁶ ANM, RNM LP, plakát – expozice – Památky národní minulosti A4, žlutý, neinventarizováno.

7. Výběrový seznam výstav v LP 1987–2000²⁶⁷ a 2003²⁶⁸ a 2005:

Tento výběrový seznam výstav není přehledem výstav ve vlastním slova smyslu, jedná se o pracovní databázi jednotlivých výstavních akcí vycházející z fondu RNM a výroční zprávy NM z roku 2003.²⁶⁹ Období mezi rokem 2000–2003 a 2003–2005 bude třeba dohledat v jiných pramenech. V seznamu jsou uvedeny výstavy plánované pro dané období bez ohledu na to, zda se skutečně uskutečnily či nikoli. Cílem tohoto seznamu je naznačení rozsahu výstav, které v LP probíhaly, či zde byly plánovány, není zde proto kladen důraz na úplnost.

1987

- Umělecká řemesla na Slovensku
- Tradice a avantgarda v sovětském divadle
- Textilie z hrobu kněžny Libuše
- Český a slovenský lid ve fotografiích národopisců

1988

- Výtvarný projev v pravěku
- Poklady archivu české koruny
- Harrachovské sklo

1989

- České Vánoce
- Římské umění
- Velká francouzská revoluce a české země

1990–1991

- Obrázky na skle (březen–duben 1990)²⁷⁰
- Drahý kámen a šperk
- Lidové čepice a klobouky v Rakousku (červen–září 1990)²⁷¹

²⁶⁷ ANM, RNM LP, neinventarizováno.

²⁶⁸ Michal STEHLÍK, *Výroční zpráva 2003*. In: *Výroční zprávy Národního muzea* [online]. Praha: Národní muzeum, 2018, 31.5.2004 [cit. 2019-08-19]. Dostupné z: <http://vyrocnizpravy.nm.cz/archiv/>

²⁶⁹ Michal STEHLÍK, *Výroční zpráva 2003*. In: *Výroční zprávy Národního muzea* [online]. Praha: Národní muzeum, 2018, 31.5.2004 [cit. 2019-08-19]. Dostupné z: <http://vyrocnizpravy.nm.cz/archiv/>

²⁷⁰ Lubomír SRŠEŇ, *Oddělení starších českých dějin*. Časopis Národního muzea: Řada historická. 1991, 160 (1-4), s. 113-116. ISSN 1214-0627.

- Vánoce v LP
- Hold českému králi Jiřímu z Poděbrad
- Česká lidová výšivka
- Obrazy J. M. Vamela ve sbírkách NM
- Mozart a Praha
- Lidové jesličky (prosinec 1990–leden 1991)²⁷²

1992

- Keramika velkého ohně
- České kvarteto
- Česká loutka
- Vějíře
- Život je sen – kresba a grafika A. Kokocinského
- Ručně vyráběné knihy a hry v Japonsku
- Edmund Husserl – zakladatel fenomenologie
- Krkonošské Vánoce
- Z pokladu Vyšehradské kapituly
- Tereza Stolzová a Giuseppe Verdi
- 25 let Lyry Pragensis

1993

- Čas Velikonoc
- Pražské jaro ve fotografii Viktora Kronbauera a český hudební plakát
- Panna Maria Divotvůrkyně
- Česká sportovní medaile a sportovní plakát
- Ludmila Kaprasová – Enviroment
- Sv. Jan Nepomucký a Vyšehradská kapitula
- Lidové masky české zimy
- Móda doby empiru

²⁷¹ Lubomír SRŠEŇ, *Oddělení starších českých dějin*. Časopis Národního muzea: Řada historická. 1991, 160 (1-4), s. 113-116. ISSN 1214-0627.

²⁷² Lubomír SRŠEŇ, *Oddělení starších českých dějin*. Časopis Národního muzea: Řada historická. 1991, 160 (1-4), s. 113-116. ISSN 1214-0627.

- Medaile a mince v užitém umění

1994

- Václav Matěj Kramerius – českých knih a novin spisovatel
- Antonín Kašpar – sochy
- Umělci Sokolu
- Poslední století hrnčířské výroby bělniny a polokameniny v českých zemích
- Michal Vítanovský – osobnost českých dějin
- Každá žena pořádná ...
- Hvězda betlémská
- Vůně doby – Guerlain
- Bratři Škorpilové a bulharská historická věda
- Erwin Schulhoff a hudební Avantgarda
- Krajka, výšivka, tapisérie
- Rukopisy, inkunábule a vzácné tisky z knihovny Vyšehradské kapituly
- Josef Hlávka (1831–1908)

1995

- Památníky aneb štambuchy, to jest alba amicorum
- O sportech a kratochvích středověké Evropy
- Vojtěch Cinybulk, grafik a scénograf
- Vincenz Maschek
- En ten tiky dva špalíky
- Německé bibliofilské tisky
- Bulharský lidový oblek a šperk
- Ctibor Tovačovský z Cimburka
- Rudi Lorenz – hapestetika
- Královská kolegiátní kapitula sv. Petra a Pavla na Vyšehradě – 925 let

1996

- Anglie a Čechy – staletí kontaktů a poznávání
- Jaroslav Hut'a – Pocta Plečnikovi
- Z díla Bedřicha Feuersteina
- Gisela Šabóková – kresba, drát, stabilita
- Karel Čapek – fotografie – fragmenty II.

- Smím prosit?
- Shakespeare na středověkých jevištích mezi dvěma válkami
- Poslyšte mládenci, též i panny ... aneb česká píseň kramářská
- Umělecké poklady České akademie věd a umění
- Obrazy I. V. Raaba
- Citery v Čechách, na Moravě a ve Slezsku
- Osudný krok Jana Masaryka
- Mapa J. A. Komenského
- Dárek ze Zubří vánoční Praze

1997

- Dva poutníci – H. Bosh a J. A. Komenský
- Giampiero Podesta
- Plazmochemická konzervace v archeologii
- Od Komenského k Zamenhofovi
- Výšivky z venkovských kostelů 17. a 18. st.
- Toulouse – město mládí a historie objektivem RNDR. Josefa Voříška
- Poklad sv. Eligia
- Spi děťátko, spi
- Chorvatský divadelní plakát
- Bulharský folklór
- V zajetí harému
- Bachův dům v Eisenachu
- Český a čsl. plakát

1998

- Z odkazu Ludmily Jiřincové Národnímu muzeu
- Casanova v Čechách
- Nejstarší kolky na území českých zemí
- 800 let srbského kláštera Hilandar
- Z galerie královské kolegiální kapituly na Vyšehradě
- Bárta – Letem československým Světem
- K 80. výročí vzniku Československé republiky a čs. Letectví
- E luma Romane jakhenca – svět očima Romů

1999

- Masky, démoni, šaškové
- Josef Braun – fotografie 1901–1910
- Vlastimil Rada dětem
- Filip II. a jeho doba
- Architekt Josef Mocker a kapitula vyšehradská
- František kardinál Tomášek 100 let od narození
- 120 let krajkářské školy
- Mexické dobrodružství Maxmiliána Habsburského²⁷³

2000

- Me tibi dedico
- Paní Masaryková
- Sportovní medaile
- Zdeněk Fibich
- Zachráněné poklady Vyšehradské kapituly
- Palné zbraně
- Vázal Josef Brousek v Unhošti
- Tvorba sochaře Ladislava Šalouna
- Historie českého didaktického obrazu²⁷⁴

2002

- Muž, který věřil, že najde svoji hvězdu - M. Rychlíková, 2002–5. 1. 2003, přízemní sál

2003

- Vlastně malý zázrak, J. Langhammerová, 30. 1. 2003–27. 4. 2003, přízemní sál
- International Book Illustration Prague, 5. 5. –31. 5. 2003, přízemní sál
- Čáry na sněhu, H. Havránková, 6. 11. 2003–28. 2. 2003, přízemní sál

²⁷³ *Kulturní servis. Výstavy* in: Večerník – Praha: list všech Pražanů. 1999, 7 (152). ISSN 1210-1117. s. 20.

²⁷⁴ ANM, RNM LP, neinventarizováno.

- České zpěvy vánoční, M. Rychlíková, 20. 12. 2002–23. 2. 2003, velký sál
- Poklady Sicílie, M. Lička, 13. 3.–20. 4. 2003, velký sál
- 50 let Tyršova muzea TVS, K. Štursová, 26. 6. 2003–31. 8. 2003, velký sál
- Vranovská kamenina, M. Rychlíková, 25. 9. 2003–31. 12. 2003, velký sál
- Barokní sklo/Baroque Glass, M. Mádl, 9. 9. 2002–5. 1. 2003, kaple²⁷⁵

2005

- Miniaturní a drobné portréty ze sbírek Národního muzea, L. Sršeň, 15. 10. 2004–17. 4. 2005
- Třešňové květy a příběh prince Gendžiho (Zapůjčeno ze soukromých sbírek v Japonsku), odborná spolupráce A. Kraemerová, 16. 6.–31. 7. 2005
- Salon české scénografie (ve spolupráci s Divadelním ústavem), V. Koubská, 1. 9.–15. 10. 2005
- Olympijská mozaika, H. Havránková, 2. 12. 2005–12. 3. 2006, výstava ve spolupráci s Českým olympijským výborem
- Emblemata, L. Antonín, duben–červen, kaple²⁷⁶

²⁷⁵ Michal STEHLÍK, *Výroční zpráva 2003*. In: *Výroční zprávy Národního muzea* [online]. Praha: Národní muzeum, 2018, 31.5.2004 [cit. 2019-08-19]. Dostupné z: <http://vyrocnizpravy.nm.cz/archiv/>

²⁷⁶ Národní muzeum. *Výroční zpráva 2005*. In: *Výroční zprávy Národního muzea* [online]. Praha: Národní muzeum, 2018 [cit. 2019-08-19]. Dostupné z: http://vyrocnizpravy.nm.cz/files/files/Archiv-VZ/Vyrocnizprava_2005.pdf